

DE

DELAVSKA ENOTNOST

3. IX. 1977 - Št. 35 - L. XXXVI. - CENA 4 DIN
GLAVNI UREDNIK: VOJKO ČERNELČ
ODGOVORNI UREDNIK: BOJAN SAMARIN

DOBRODOŠLICA V PEKINGU

Predsednik republike Josip Broz Tito je po obiskih v Sovjetski zvezi in DLR Koreji v torek prispel na Kitajsko, kjer je na povabilo državnega sveta (vlade) na 10-dnevnem uradnem in prijateljskem obisku. Na pekinškem letališču in v samem mestu so jugoslovanskemu predsedniku pripravili veličasten sprejem. Na pekinških ulicah in osrednjem trgu Tien An Men je Tita pozdravilo več sto tisoč ljudi. Za prvi obisk jugoslovanskega predsednika na Kitajskem (to je hkrati tudi prvo jugoslovansko-kitajsko srečanje na najvišji ravni) vlada po svetu veliko zanimanje. S pozornostjo so spremljali zdravici, ki sta jih na slovesnem banketu v Pekingu (na sliki) izmenjala predsednik CK KP Kitajske in predsednik državnega sveta Hua Kuo-feng in predsednik SFRJ Josip Broz Tito, enaka pozornost pa je veljala tudi njunim uradnim pogovorom, v katerih sta vsestransko obravnavala razvoj jugoslovansko-kitajskih odnosov in sodelovanja in možnosti za poglobitev prijateljskih stikov na različnih področjih, izmenjala pa sta tudi mnenja o najbolj pomembnih mednarodnih vprašanjih, ki so v središču pozornosti jugoslovanske in kitajske politike. Predsednik Tito je med obiskom kot prvi tuji državnik obiskal mavzolej Mao Ce-tunga in položil venec k spomeniku pokojnega ustanovitelja sodobne Kitajske.
Telefoto: TANJUG

TRIKRAT PRVI!

Marjan Černigoj je že enajst let zvest novogoriškemu kolektivu Vozila. V dolino je prišel iz vetrovne Otlice, vasice nad sončno Vipavsko dolino. V družini je bilo veliko otrok, če bi bil še en, bi ga lahko doletela usoda desetnice. Marjan je moral od doma z devetimi leti. Več let je pasel živino in premišljeval, kako krivično je pravzaprav življenje. Nekateri nimajo še skorje kruha, drugim pa se cedita med in mleko...

Te dni, ko je bilo na Goriškem veliko delovno tekmovanje kovinarjev, pa nam je Marjan Černigoj, eden izmed največjih mojstrov varjenja v Jugoslaviji, pripovedoval o svojem zdajšnjem delu. Žal za razgovor ni bilo kdove koliko časa, saj se je Marjan prijavil kar za tri različna tekmovanja v varjenju, zato je imel ves dan polne roke dela.

»Lani sem prvič nastopil na srečanju varilcev. Ne zato, ker bi me vlekle tekmovanja samo ali kakršnakoli nagrada, sploh ne! Le radoveden sem bil, koliko veljam kot delavec, koliko so drugi boljši od mene. Vedel sem: če se bom dobro odrezal, bom s tem marsikomu za dolgo zapečatil usta...«

»Pa ste jih...?« sem prekinil Marjana. »Izkazal sem se bolje, kot sem pričakoval. Tekmoval sem v dveh panogah in dosegel prvo in četrto mesto. Tako sem se uvrstil na zvezno tekmovanje, kjer sem v Novem Sadu osvojil drugo mesto...«

»Kako da ste se odločili za tako težaven poklic?«

»Začel sem kot ključavničar, že vseskozi pa sem rad varil. In ko so potrebovali v podjetju nove varilce, so me prosili, naj opustim svoje prejšnje delo. Skratka, varilec sem postal iz veselja in po naključju...«

»Ljubite svoj poklic?«
»Imam ga rad, toda vedno poudarjam, da je kruh varilcev trdo prislužen. Delo je nezdravo, posebno za dihala, saj vdihuješ železov prah in strupene pare. Delo je odgovorno in vrhu vsega tudi nevarno. Zlepa ne boste videli starih varilcev. Kakih petnajst let zdržiš pri tem delu.«

Marjan Černigoj je že devet let varilec prve kategorije. Nenehno obnavlja svoje znanje in vsako leto mora dokazovati svoje sposobnosti. Teste organizira Zavod za varjenje iz Ljubljane. Kdor jih ne opravi, je ob kvalifikaciji!

»Res, kruh varilcev ni lahek...«, je ponovil. »Zato se s pomočjo sindikata tolcemo za beneficirano delovno dobo. Varilci smo že davno spoznali, da ob tem delu ne bomo čakali zasluženega pokoja. Celo svojega predstavnika smo že poslali v Ljubljano, da bi rekel kakšno v naš prid, pa jih je dobil po glavi...«

»Kaj pa osebni dohodki? So dovolj privlačni za tako težko delo?«

»Mislim, da niso. Za svoje redno delo prinesem domov takole od štiri do pet tisočakov na mesec, kar je približno toliko, kolikor zasluži žena kot priučena delavka za tekočim trakom...«

»Pa popoldanski fuš?«

»Izračunal sem, da se mi ne izplača. Če bi bil lump, potem že, tako pa ne. Sem raje doma in pazim na otroka, ko dela žena v drugi izmeni.«

Preden sva se razšla, sva rekla še marsikatero. Med drugim je dejal, da ne razume, zakaj naši časopisi tako na široko pišejo o športnikih in tako malo o dobrih delavcih — samoupravljavcih. Saj navsezadnje vsi skupaj živimo od dela, je poudaril Marjan, in ne od športa.

Zvečer, ko je bilo tekmovanja konec in ko je bil na sporedu svečani del srečanja, je varilec Marjan Černigoj prejel kar tri najvišja priznanja. V vseh treh panogah je osvojil prvo mesto. ANDREJ ULAGA

ZAGORSKI RUDARJI: »SLOVENCIM, PREBERITE!«

Ustavili smo se v Zagorju. Ne kar tja v en dan, saj smo slišali, da se ondod dogajajo reči, ki nikakor niso zanimive samo za ozko odmerjeno dolino ob Savi. Zagorjani celo pravijo: če nam ne bo pomagala »širša družbena skupnost«, potem nimamo več kaj iskati.

Dokaj dramatično izrečena misel ima vsekakor pravico, da si jo pobliže ogledamo in si jo skušamo razložiti. Stran 3.

»PREPIH« V JAVORU

V pivškem Javoru je zdaj »na prepihu« vprašanje, ali samoupravna organiziranost skupnih služb ustreza določilom zakona o združenem delu in seveda kot najpomembnejše vprašanje — kako v prihodnje zasnovati dohodkovne odnose. Pet delovnih skupin se ubada s temi vprašanji — pozno na jesen bodo o pobudah in predlogih spregovorili delavci Javora na svojih zborih. O zdajšnjih razmišljanjih v Javoru pa več na 4. strani.

OBLJUBA DELA DOLG

Ob nesrečah je po navadi veliko firbcev, malo pa takih, ki poprimejo in pomagajo. Veliko takih, ki so dejali, da bodo pomagali, je bilo tudi takrat, ko je (pred dobrimi štirimi leti) pogorela tovarna lesnih izdelkov Ledava v Murski Soboti. Pogorela je dobesedno do tal, delavci so ostali brez proizvodnih prostorov, brez velikega dela surovin in tudi brez strojne opreme. Imeli so samo — veliko obljub o pomoči. Kako so tisti, ki so govorili, da bodo pomagali, obljubo tudi izpolnili, preberite v članku »Globoke brazde solidarnosti«, ki ga objavljamo na strani 5.

V ŠABCU: PRO- STOVOLJNI — MORAŠ!

Ogromna večina delavcev v »Zorki« Šabac je vpisala posojilo za gradnjo skladdorne tovarne. Imena tistih redkih, ki posojila niso vpisali, so pribili na sramotilni steber.

Nihče ni vprašal delavcev, zakaj niso vpisali posojila, marsikdo pa se je znašel »na tapeti« partijske organizacije.

Čemu solidarnost za vsako ceno? Ali mora delavec res vpisati vsako posojilo? Več na strani 7.

NA TOLMINSKO!

Minuli teden je na Tolminsko odpotovala zvezna sindikalna mladinska delovna brigada, ki bo pomagala pri obnovi prizadetih krajev. V brigadi je 85 mladih gradbincev iz vseh republik in pokrajin, in to predvsem zidarjev in tesarjev.

Naloga, ki so si jo brigadirji zadali letos, je samostojna sanacija poslopij socialno šibkih prebivalcev, poleg tega pa bodo obnavljali stare in gradili nove

zbiralnice mleka po vaseh na Tolminskem.

Letošnja akcija je druga, prvo so namreč organizirali lani, in to na pobudo slovenskih sindikatov.

Lani so mladi gradbinci s svojim delom v Posočju ustvarili za milijon 380 tisoč dinarjev gospodarske koristi. Tudi letos pričakujejo dober uspeh akcij, čeprav bodo več časa posvetili družbenopolitičnemu in še posebej sindikalnemu delu.

KAJ SMO STORILI...

SPODBUDEN
ZAČETEK

Po letu 1965 smo v Sloveniji dolgo zanemarjali vprašanje, kaj s počitniškimi domovi. Pa ne zato, ker bi bili, denimo, zadovoljni s svojimi počitniškimi zmogljivostmi ali ker bi kako drugače poskrbeli za prepotreben letni oddih zaposlenih in njihovih svojcev. Niti najmanj ne. Na vse skupaj smo enostavno pozabljali in svojo pozornost usmerjali v reševanje »pomembnejših« nalog.

Po več letih, ko smo slednjič le spoznali, da nam naše samozadovoljstvo ni prineslo nič dobrega (temveč veliko slabega), da tudi najbolj zgarani delavci preživljajo svoje počitnice v mnogih primerih doma ali ob delu (za kaj drugega tudi niso imeli možnosti), smo se slednjič le odločili za akcijo.

Začeli so jo sindikati, ki so spoznali, da se nam je dolgoletno podcenjevanje problema hudo maščevalo. Beseda tokrat ni bila zaman, saj so mnoge slovenske delovne organizacije visoko zavihale rokave. Nekatero so se odločile za razširitev svojih počitniških zmogljivosti, druge za gradnjo novih sodobnih počitniških domov, v nekaterih primerih — in teh v Sloveniji niti ni tako malo — pa so si delavci različnih temeljnih organizacij združenega dela podali roke in skupaj stopili v akcijo.

Drugo z drugim, v minulih treh, štirih letih so se povečale zmogljivosti slovenskih počitniških domov za približno tretjino, kar vsekakor ni malo! Za novogradnje so se odločili predvsem številni močnejši kolektivi, ki imajo dovolj sredstev za potrebno vzdrževanje svojih počitniških objektov. Manjše delovne organizacije pa so se v številnih primerih ogrele za vstop v počitniško skupnost, saj je to najpreprostejša, najhitrejša in tudi najcenejša pot do lastnih počitniških zmogljivosti.

Mnogi — in na te radi pozabljamo, saj nanje pozablja celo statistika — pa so se odločili za tretjo pot. Izvirno mikavno in niti ne tako drago: za nakup avtomobilskih prikolic! Na severnem Jadranu praktično ni več kampa, kjer ne bi opazili v senci dreves vsaj nekaj avtomobilskih prikolic slovenskih delovnih organizacij, ki nudijo mnogim družinam v času počitnic prijetno in udobno bivanje.

In ko govorimo o tem načinu letovanja, ki postaja pri nas iz leta v leto bolj priljubljen in zato tudi vse bolj množičen, nikar ne mislimo, da gre za izhod v sili. Niti najmanj ne! Prednosti letovanja v avtomobilskih prikolicah so razmeroma številne. Bistveni pa sta nedvomno dve: prikolica je stanovanjska enota v nam, kjer si človek, oziroma družina tudi sama lahko pripravlja hrano in s tem bistveno vpliva na višino stroškov letovanja. In drugič: bivališča, o katerih govorimo, so na kolesih, kar z drugimi besedami pomeni, da jih lahko selimo iz kraja v kraj, kamor si pač želimo na dopust. Vsekakor velika prednost pred klasičnim počitniškim domom, ki je za marsikoga, kot radi pravimo, zlata vredna. Pocen dopust pa vsakokrat drugje!

Če upoštevamo še ta način letovanja in bistveno povečane zmogljivosti naših počitniških domov, vidimo, da akcija slovenskih sindikatov le ni bila zaman. Upoštevati pa moramo, da gre pravzaprav šele za začetek in da nas čaka na področju skrbi za delovnega človeka še veliko dela. Ne smemo namreč pozabiti, da kljub vsemu še vedno približno polovica zaposlenih preživi svoje počitnice doma. Počitniških domov in prikolic je namreč še vedno veliko premalo.

ANDREJ ULAGA

JUŽNOPRIMORSKE OBČINE

Minimalni standardi
pri zaposlovanju

Javna razprava o družbenem dogovoru v dveh delih z zaključkom v oktobru

V šestih južnoprimorskih občinah Izoli, Koprnu, Piranu, Sežani, Postojni in Ilirski Bistrici je zdaj v javni razpravi predlog družbenega dogovora o minimalnih standardih za življenjske in kulturne razmere pri zaposlovanju delavcev. Javna razprava bo trajala do sredine tega meseca.

V družbenem dogovoru so določeni pogoji, ki jih morajo izpolnjevati udeleženci pri zaposlovanju delavcev, da se bodo le-ti ob urejenih življenjskih, kulturnih in socialnih razmerah laže vključevali v življenjsko in delovno okolje. Delavcem mora biti zagotovljena socialna varnost, primeren osebni dohodek,

ki bo odvisen od doseženih rezultatov dela, zagotovljena pa naj bi bila tudi primerna raven osebne in skupne porabe, opredeljena z drugimi družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi. Po predlogu družbenega dogovora bodo organizacije združenega dela in druge delovne skupnosti omogočale na novo zaposlenim

delavcem, ki nimajo urejenega stanovanjskega vprašanja, ter tistim, ki jih zaposlijo za določen čas ali sezonsko, najmanj 15 kv.m prostornine oziroma 5 kv.m stanovanjske površine na osebo, ustrezne sanitarne prostore s prostorom za osebno higieno oziroma kopalnico na vsakih 30 stanovalcev. Nadalje določa družbeni dogovor celodnevno prehrano in topli obrok med delom, organizirano informiranje ob upoštevanju jezikovnih in narodnostnih specifičnosti delavcev ter klubske in druge

možnosti za zadovoljevanje kulturnih, vzgojnoizobraževalnih in športnorekreacijskih potreb. Prav tako določa dogovor, da bodo podpisniki sprejeli programe in druge ukrepe za izpolnitev obveznosti, ki jim jih nalaga dogovor, prav tako pa bodo morale delovne organizacije vključiti določila tega dogovora v svoje samoupravne splošne akte in programe razvoja do konca letošnjega leta.

Družbeni dogovor predvideva še ustanovitev 5-članskih občinskih odborov, ki bodo spremljali izvajanje dogovora na območju občine ter opozarjali pristojne organe in dejavnike na neskladnosti pri uresničevanju določb in predlagali udeležencem oziroma podpisnikom ukrepe za odpravo slabosti in pomanjkljivosti.

SLOVENSKE KONJICE

Tretjič samoprispevek

Občani konjiške občine se bodo 25. septembra na referendumu odločali za samoprispevek. Gre za tretjo tovrstno akcijo. Z dosedanjima so občutno sanirali in v večini primerov rešili prenekateri problem, ki je leta pestil občane te občine pod

Pohorjem. Dejstvo je, da družbeni standard vseeno ni dosegel rasti, ki jo je zabeležilo gospodarstvo te industrijske ne najbolj razvite občine.

Vodstvo sindikatov v občini gre tokrat tretjič v vsesplošno akcijo za dvig družbenega stan-

darda. Po akcijah za gradnjo objektov družbenega standarda (objekti za prehrano delavcev, za rekreacijo v Konjicah in na Rogli), pa za ureditev cest, ki danes z asfaltom že povezujejo tudi manjše zaselke z občinskimi središči, so tudi tokrat namenili pretežni del s samoprispevkom zbranega denarja za ureditev komunale in drugih tovrstnih problemov. Ob porajajoči se industriji, ki zahteva popolno prelevitev, nekdanjega pohorskega gozdarja v zreškega kovača ali konjiškega usnarja ali industrijskega delavca v Ločah, to je v tri temeljne industrije današnje industrijske občine, je nujna izgradnja tudi vseh spremljajočih dejavnosti, ki jih upravičeno pričakuje delavec konjiške občine.

EZ

V drugi polovici meseca septembra je predviden sklic zbornice delegatov udeležencev družbenega dogovora. Zbor bo obravnaval mnenja in pripombe iz javne razprave ter o njih odločal. Delegati bodo na tem zboru izvolili organe družbenega dogovora, ki bodo pripravili dokončno besedilo in ga izročili predvidoma v prvi polovici meseca oktobra v drugi del javne razprave, v kateri je predvideno sprejemanje in podpisovanje družbenega dogovora. Po predlogu družbenega dogovora naj bi bili podpisniki temeljne in druge organizacije združenega dela občinske skupščine, samoupravne interesne skupnosti in medobčinski odbori, gospodarske zbornice SRS na območju južnoprimorskih občin.

MILOŠ SVANJAK

LJUBLJANA

UVOD V JESEN

Torkovo zasedanje delegatov v medobčinskem svetu ZS ljubljanske regije je bilo uvod za jesensko politično setev. Največ skrbi bodo v sindikalnih organizacijah posvetili gospodarjenju, uresničevanju zakona o združenem delu in predvsem utrjevanju osnovnih organizacij sindikata v temeljnih organizacijah združenega dela.

Med dopusti v osnovnih organizacijah in v občinskih svetih

niso počivali. V dopustniškem odboru je bila osrednja tema razprav urejanje vprašanj, ki zadevajo družbeno samozaščito in SLO. Ta čas mora steči razprava o uresničevanju zakona o delovnih razmerjih in še posebej o samoupravnih aktih temeljnih in drugih organizacij združenega dela. V razpravi na seji medobčinskega sveta so govorili tudi o pripravah na volitve.

M. H.

PRED REDNIM
PREGLEDOM DELA

Pri odстранjevanju socialnih razlik, ki ne izvirajo iz dela, prav tako pa tudi pri utrjevanju socialistične zakonitosti in varstvu ustavno-pravnega sistema — je pred skorajšnjimi obračuni prvega delegatskega mandata napredek zelo očiten. Prav tako je očito, da sta pravo mesto za obravnavanje izkušnje iz dosedanjega razvoja delegatskega sistema sociali-

bazi, vendar ugotovitve kljub vsemu kažejo, da številne sklepe danes prejemajo skoraj izključno na podlagi že oblikovanih predlogov izvršilnih in upravnih organov. Premalo pa je prizadevanj, da bi do stališč in sklepov prišli po razpravah, ki bi potekale v vsej delegatski strukturi, v najtesnejši povezanosti z vsemi družbenopolitičnimi in drugimi družbenimi organizacijami ter znanstvenimi ustanovami.

Del bitke s prevladujočim vplivom strokovnih služb in ožjih strokovnih organov pa je vsekakor dobljen, saj delovni ljudje in občani zdaj razumejo, za kaj gre, čeprav se jim pri delu še dogaja, da enačijo splošno s posebnim.

Naslednja velika naloga pa bo namenjena odpravi neučinkovitosti. V prvi vrsti gre za povezanost, saj se kljub akcijam dogaja, da delegacije ne poročajo svojemu volilnemu telesu; pa tudi delegati ne poročajo delegacijam in volilni bazi. Še vedno je precej delegacij, ki se prav poredko ali skorajda nikoli ne obrnejo na zbor delavcev ali občanov za posamezna vprašanja, da bi sprejeli stališča v delegaciji, da bi delegat tako dobil smernice za delo in ravnanje v skupščinah.

Če pa tega ni, je po navadi zapostavljeno tudi angažiranje organiziranih subjektivnih sil, ni bitke za stališča in mišljenja zveze komunistov in socialistične zveze za izbor pravih vprašanj in družbene prakse za programe in za akcijo organiziranih socialističnih subjektivnih sil. Vselej je bilo tako, da smo z veliko zavzetostjo subjektivnega faktorja želi uspehe in obratno: kadar je bilo truda malo, so bili tudi rezultati ničevni. Resda je med delegati veliko tudi članov zveze komunistov, vendar pa prisotnosti posameznega člana zveze komunistov v delegatskih skupščinah in predstavnik organiziranega subjektivnega dejavnika nikakor ne moremo poistovetiti, čeprav se nam prav to v praksi pogosto dogaja in mislimo, da zaradi tega ni prizadeja vsebina.

BORIS KUTIN

Komunist za DE

stična zveza in zveza komunistov. Prihodnje volitve niso volitve klasičnega tipa, na katerih bi ena partija dobila prehodno oceno za svoje dosedanje delo ali program, za katerega zahteva zaupanje. To je le redno delo, pregled rezultatov in iskanje odgovorov na vprašanje, kaj je treba še narediti, dopolniti, spremeniti. Ne gre za manifestacije, za potrjevanje opredeljene najširših množic in delovnih ljudi za določeno politiko, temveč predvsem za izpopolnjevanje te dejavnosti v obdobju, ki je pred nam, s kar se da konkretno vsebino, povezano z razreševanjem tistih problemov, ki najbolj pestijo vsako okolje.

V minulem obdobju smo večjo pozornost posvečali temu, da smo delegatski sistem uresničevali prek dela skupščin v republikah in pokrajinah in v skupščini SFRJ. Delo delegacij, njihovo življenje in uveljavljanje pa so bili v dobršnem delu zapostavljeni. V resnici pa bi se tu moralo začeti delegatsko življenje, poudarek v bazi bi moral biti najmočnejši.

Delo zveze komunistov znotraj delegatskega sistema je sicer bilo usmerjeno v razvijanje ustvarjalne dejavnosti delegacij v delegatski

TA TEDEN V ŽARIŠČU

Tudi v Pekingju se je ponovil prizor, ki smo ga v zadnjih dneh — med potovanjem predsednika republike tovariša Tita videli večkrat. Na pekinškem letališču so izredno prisrčno sprejeli jugoslovansko delegacijo in tovariša Tita, ki je prispel na prvi uradni in prijateljski obisk LR Kitajski. Sedašnja Titova turneja, med katero je obiskal Moskvo, Pjong Jang in se zdaj pogovarja še s kitajskimi voditelji v Pekingju, zbuja veliko zanimanje ne le v naši, ampak tudi v mednarodni javnosti. Ne gre le za še eno Titovo potovanje miru, tokrat gre tudi za več: tako v Moskvi kot v Pjong Jangu in Pekingju so našega predsednika sprejeli izredno prisrčno in z vsem spoštovanjem. Kot je bilo večkrat poudarjeno v zdravcih gostiteljev, niso sprejemali le legendarnega voditelja jugoslovanskih narodov, temveč tudi človeka, ki je bil med ustanovitelj gibanja neuvrščeni; gibanja, ki danes na mednarodnem politično-gospodarskem prizorišču pomeni izredno vplivno silo. Na vsej dosedanji poti našega predsednika lahko zasledimo več pomembnih stičnih točk z gostitelji. Tako v Moskvi kot v Pjong Jangu in zdaj še v Pekingju so začeli pogovore s temeljno ugotovitvijo, da se medsebojni odnosi razvijajo čedalje bolj ugodno. Poleg te temeljne ugotovitve so izredno poudarjali spoštovanje samostojnosti, neodvisnosti, samostojne izbire poti v socializem, a tudi določenih razlik v mednarodnem položaju Jugoslavije oziroma SZ, Severne Koreje in Kitajske.

Zanimanje mednarodne javnosti je stopnjevano predvsem zato, ker je bilo v vseh treh prestolnicah jasno povedano, da je v odnosih med partijami in državami bistvena dobra volja za sodelovanje, da je bistveno spoštovanje različnih poti k istemu cilju — socializmu. Tako s SZ kot s Kitajsko niso bili naši odnosi vedno gladki in brez nesoglasij. S Kitajsko celo 12 let — od 1958 do 1970 — nismo imeli niti diplomatskih stikov. Kljub vsem težavam in nasprotjem smo ostali zvesti sebi in Titovim načelom. Tovariš Tito se je na sedanjo dolgo pot odpravil v prepričanju, da še tako velike razlike v stališčih ne bi smele ovirati sodelovanja med narodi in državami, ki vendarle vse gradijo novo družbo. To njegovo stališče se je potrdilo v pogovorih tako v Moskvi, Pjong Jangu in tudi v Pekingju.

Gonja proti koroškim Slovencem v sosednji Avstriji se nikakor noče pomiriti. Nasprotno — dvojezični napis v Pliberku so nasilno in s pomočjo avstrijskih orožnikov odstranili na ukaz same koroške deželne vlade. Vlada oziroma njen glavar Leopold Wagner že dlje zatrjuje, da gre za rovarjenje proti avstrijskemu državnemu redu. Tako torej avstrijski ugledni možje poimenujejo več kot 22-letna prizadevanja slovenske narodnostne skupnosti, da bi jim priznali tisto, kar jim je na papirju zagotovila že avstrijska državna pogodba iz leta 1955. Očitno je torej, da v tem narodnostno pravičnem boju in spopadu z avstrijskimi oblastmi nastopa novo obdobje, ki se oblasti ne bodo niti navidezno držale ob strani.

BRANKO DOBRANIČ

PREMOG V ZAGORJU KOPNI

Daleč je od črnega premoga do kilovatov

Najstarejši slovenski premogovnik je prišel tako daleč, da ga le še korak loči od socialnega podpiranca. Rudarji pa hočejo pošteno priznanje za svoje delo ali drugo delo

Nafta, premog, elektrika, nuklearka...
 Že nekaj uvodnih »šifer« je dovolj, da se brez preskokov najdemo sredi najbolj razgibanega dogajanja sodobne industrijske družbe: boja za energijo.

Statistični pregledi, številke, kilovati — in še kar sodi zraven za natančnost predstavite — morda res »povedo vse« gospodarstveniku. To poudarjanje gospodarske sestavine — s poudarkom na brezosebnosti — nikakor ne mislimo v slabem pomenu besede. Le zdelo se nam je, da ob preštovanju kilovatov vse preradi pozabimo na ljudi, ki jih ustvarijo. Vsaj za Slovenijo pa velja, da se zgodba o dobršem delu električne energije začne nekje globoko pod zemljo, pri rudarjih, premogarih.

Srečanje z rudarjem pod zemljo, nekaj sto metrov globoko pod površino, je dogodek, ki ga ni moč zlahka pozabiti: od premogovega prahu počrnel obraz. Pravzaprav iz tega obraza izstopa samo poudarjena belina oči...

Vemo, da ljudje, ki opravljajo delo v zelo težkih razmerah, gledajo na življenje drugače kot tisti, ki jih imamo za »normalne delavce«. Pričakovana umirjenost se močno zoži in »udarjajo na plan« največkrat samo še ekstremna čustva. In sodbe. In pogledi na življenje. Prav na vse to moramo računati pri rudarjih, ko v pogovorih z njimi skušamo priti do tega, kako ocenjujejo svoje življenje, svoje delovne razmere in svoje perspektive. Rudar pod zemljo in rudar — umit, v beli srcaji in »normalni« obleki — nad zemljo: to sta dva različna človeka!

Zdelo se nam je primerno, da opozorimo na rudarsko — vsaj čustveno — dvojno naravo, saj se nam lahko zgodi, da se v pogovorih s fanti s črnimi obrazi in bleščeče belimi očmi kar v enem dnevu priklopljemo do povsem nasprotnih mnenj in podatkov. In potem — prav nam je, če ne upoštevamo, da imamo pred seboj dva človeka...

Ustavili smo se v Zagorju. Ne kar tja v dan, saj smo slišali, da se v Zagorju — gre pravzaprav za najstarejši premogovniški kraj v Sloveniji — dogajajo reči, ki nikakor niso zanimive samo za ozko odmerjeno dolino ob Savi. Zagorjani celo pravijo: če nam ne bo pomagala »širša družbena skupnost«, potem nimamo več kaj iskati.

Dokaj dramatično izrečena misel ima vsekakor pravico, da si jo pobježe ogledamo in si jo skušamo razložiti.

Vemo, da imamo v Zasavju (Zagorje, Trbovlje, Hrastnik) rudarsko elektroenergetski kombinat (REK Zasavje), ki je pravzaprav eno podjetje, kakor bi rekli po starem. In vendar Zagorjani ne iščejo realnega izhoda za svoje težave v REK.

Ozirajo se »širše«. In očitno imajo prav, saj so njihove zadrege vse kaj drugega kot samo zasavske ali zagorjanske.

Saj ne gre za nikakršne skrivnosti. Že lep čas vemo, da se je premogarska darežljivost Zagorja (v primerjavi s Trbovljami ali še posebej s Hrastnikom in Velenjem) močno znižala. Ta čas smo prišli že tako daleč, da se že z vso ostrino zastavlja vprašanje: ali zapreti rudnik v Zagorju ali ne? Vprašanje je še posebej aktualno za jamo Kisovec in samo malo manj za jamo Kotredež.

»Dobro, je premog v Zagorju ali ga ni?« nas je zanimalo.

»Je!«

Odgovor je bil odločen, vendar se jekaj kmalu pokazalo, da ima tudi relativno vrednost. Skratka, ni vprašanje, ali premog je ali ga ni v Zagorju, ampak se vsa kopja lomijo (ali zlomijo) pri pomisleku, ali je smiselno plačevati izkoriščanje zagorskega premoga, pač zato, da bi imeli določen delež svoje energije.

Poznavalci razmer bodo verjetno hladnokrvno rekli: vse je odvisno od tega, koliko je slovenska družba pripravljena plačati za zagorski premog.

Strinjamo se: vprašanje je — če ga ocenjujemo z »nacionalnim merilom«, kakor smo največkrat pripravljeno reči — docela razumljivo in na videz operira s čistimi računi, vendar se moramo ob enem tudi vprašati, ali naš »nacionalni pristop« tudi v resnici zagotavlja zagorskemu rudarju normalno življenje. Tako, ki ga je rudar sprejel za normalnega, in ne samo mi, potrošniki električne energije.

Morda utegne biti zanimivo, če povemo, da je sedanja »limitirana« cena premoga 510 dinarjev za tono. V zagorskem rudniku lahko še toliko zategujejo pas, kolikor se jim največ zdi možno, vendar naposled le pride na dan račun: proizvodna cena je 630 dinarjev za tono!

Saj ne potrebujemo računalnikov: Zagorjani »pridelajo« pri vsaki toni svojega premoga za 120 dinarjev izgube. V čigavem interesu? Svojem? Družbenem?

Če smo se že maloprej naslonili na »poznavalce razmer«, potem tudi zdaj ne moremo mimo njih. Saj je povsem očitno, da je limitirana cena premoga rezultat jugoslovanskih izkušenj in ocene naših najbolj gospodarnih potreb. Govorimo pač o poprečju... Seveda pa je veliko vprašanje, če tak lov za poprečjem zagotavlja zagorskim rudarjem normalno življenje. Normalno? Kje pa! Zagorjani govore celo o minimalnih pogojih za življenje!

Mimogrede: nasploh smo bili pripravljeno verjeti, da rudarji zaslužijo »nekaj več« kot drugi

delavci. Če je temu tako, potem bi moralo biti res, da so tudi rudarske pokojnine v skladu s takimi predstavami. Dobro. Kako si lahko potem razložimo, da je vsakdanja pokojnina zagorskega rudarja nekje med 2.800 in 3.300 dinarji?

»Dajte, razložite nam,« smo vztrajali.

Bilo je sicer nekaj zmede in celo dvomov, ali so odgovorne službe vse prav izračunale. Namreč takrat, ko je šlo za pokojninsko osnovo. Potem se je le izkazalo, da je račun pravilen. »Napaka« je bila samo v tem, da so rudarji v Zagorju (zaradi neprimerno težjih delovnih razmer in temu primernih manjših učinkih izkopa) zaslužili prejšnja leta bistveno manj kot njihovi tovariši v drugih rudnikih. Od tam naprej pa račun že poznamo: manjša osnova — manjša pokojnina!

Normalno?

Da — ali pa tudi ne!

Formalno je morda res vse v redu, vendar kljub vsemu »obvisi v zraku« bistveno vprašanje: mar manjša plačilna osnova pomeni, da so zagorski rudarji lenuhi? So mar delali manj kot drugi?

Očitno je zdaj tako, da na tako naravnost zastavljeno vprašanje nihče ni pripravljen dati »resničnega« odgovora. Saj, navsezadnje je pač tako, da imamo družbene dogovore in sporazume. Če bi vso zadevo malce poenostavili, ali ne bi navsezadnje »prišlo ven« nekaj takega kot, če delaš v modernem rudniku, »si priden« (mar ni produktivnost dela življenjsko povezana z modernostjo in stroji?) če pa delaš sključen v priznani »težki jami« in še komaj dihaš zaradi prahu in skoraj sto odstotne vlažnosti zraka, »si lenuh«.

Resnici na ljubo je treba priznati, da zagorski rudarji zdaj ne živijo samo od tega, kolikor uspejo zabeležiti na svoj rovaš. Zasavski rudarji živijo v dobrem in slabem v okviru REK, kar z drugimi besedami pomeni, da se sredstva tako ali drugače »preliva«. Premog ima sicer isto ceno, vendar se stroški izkopa med posameznimi jamami bistveno razlikujejo.

Naj vprašamo (morda boste rekli, da vprašujemo bolj za šalo kot zares, vendar je res, da v vprašanju ni niti malo šaljivosti): je rudar kriv, če zaradi izredno težkih delovnih razmer izkoplje manj premoga kot njegov tovariš onkraj hriba? So samo izkopane tone premoga merilo njegovega dela in njegove prizadevnosti?

V Zasavju smo slišali — nekajkrat — sledeče mnenje: »Hrastniški ali trboveljski rudar ne očita zagorskemu, da živi na njun račun. Sem in tja se pa taka mnenja in razlage pojavljajo med »višjimi«. Je to pošteno?«

Prav gotovo je res, da se je med zagorske rudarje zadnje čase vse bolj zalezlo malodušje, kar

niti približno ne prispeva k boljši delovni storilnosti in delovni disciplini.

In k vsemu temu še negotovost, če bo rudnik sploh živel. Morda bo čez leto ali dve le še oznaka na starih zemljevidih... Modrovanje bi se morda temu ali onemu zdelo brez pravega pomena, če le ne upoštevamo, da je rudarjev v Zagorju nekaj več kot tisoč in da je praktično vse Zagorje z okolico življenjsko povezano z rudnikom.

Kakor smo slišali, je zdaj položaj naslednji: če se bomo v Sloveniji odločili, da potrebujemo premog iz Zagorja (gre za kakih 300.000 ton na leto), potem moramo sprejeti program (gre za nujne investicije v vrednosti 300 milijonov novih dinarjev), na podlagi katerega lahko računamo, da bodo v Zagorju še lahko kopali premog naslednjih deset ali petnajst let.

Če program prečrtamo — potem moramo »ta hip« spraviti skupaj delovna mesta za nekaj več kot tisoč delavcev. Prav ta naloga pa je tisto, za katero smo že v uvodu rekli, da daleč presega zgolj zasavske ali zagorske zmogljivosti. Morda bi se v Zasavju še dalo resno pogovarjati, če ne bi — žal — imeli opraviti s kar tremi občinami, ki vse preveč časa porabijo za razčiščevanje »medsebojnih odnosov, namesto da bi se zedinile za skupne programe. Črnogledi poznavalci razmer pa že kar trde, da taka pričakovanja sodijo v utopijo...

Kljub vsemu poskušajo v Zagorju živeti trdno zasidrani v sedanosti. Sklenili so, da se bodo organizirali v štirih temeljnih organizacijah združenega dela: jama Kisovec, jama Kotredež, separacija in elektrostrojna dejavnost. Temeljne organizacije bodo kasneje odločale, kako se bodo združevali naprej. Očitno bodo prišle na vrsto še številne »diplomatske izmenjave mnenj« s partnerji v Trbovljah in Hrastniku. Je že tako, da ne gre samo za temeljne organizacije, ampak za tri doline s tremi različnimi interesi. Pravimi interesi ali namišljenimi? Vsakega nekaj...

Pustimo ob strani razmišljanje, kako se počuti delavec v organizaciji združenega dela, če ne ve, ali bo čez leto ali dve še »med živimi« ali ne. Zagorski rudarji pač niso daleč od tega, da predvsem razmišljajo o najosnovnejših vprašanjih svojega obstoja. Kljub vsemu jim štejemo v dobro, da so se z vso zavzetostjo spoprijeli z vprašanjem, kako urediti delitev po delu, da bo le-to v resnici vzpodbujalo delavce k zavzetemu in odgovornemu delu.

Rekli smo: zavzeta prizadevanja. Imeli smo vtis, da se tako samoprepričevanje utegne sprejeti v navadno goljufijo, če iskanci primernih rešitev za delitev po delu ne bodo našli — vsaj osnovnih — skupnih rešitev v REK Zasavje. Zaenkrat vse kaže, da »vsaka dolina« išče svoj pota ne glede na to, da rudarji v Hrastniku, Trbovljah in Zagorju kopljejo premog in stojijo pod isto zastavo: REK.

IGO TRATNIK

Razpet na štiri »fronte«

iz albuma sindikalnih delavcev

»Ja, lahko bi rekel, da sem skočil v reko, ne da bi vedel, kako deroca je voda.« Tako je po kratkem premisleku ovrednotil svoj funkcionarski »krst« Franko Lesjak, ki je pred približno letom dni prevzel dolžnosti in pravice predsednika osnovne sindikalne organizacije v Fructal-Alkovi temeljni organizaciji proizvodnja v Ajdovščini, ne da bi poprej imel kakršnekoli izkušnje z opravljanjem družbenopolitičnih funkcij.

»Vas tok odnaša?«
 »Ne... Sem pa seveda moral sprva krepko mahati z rokami, kajti naloge sindikata danes so vse kaj drugega kot nekoč, ko smo poskrbeli za ozimnico ali sindikalni izlet.«

Nasvetov, kako »plavati«, pa je bil deležen bolj malo, je še dodal; največja opora v začetku in seveda tudi še zdaj mu je tajnik sindikata, prekajen sindikalist. Pa seminar, ki ga je obiskoval v Ajdovščini. Novincev v družbenopolitičnem delu pa so izvolili še nekaj v izvršni odbor sindikata. Tako v Fructalu uresničujemo načelo, da je treba

razširiti krog delavcev, ki neposredno sodelujejo v samoupravnem in družbenopolitičnem delu in življenju kolektiva.

Čeprav predsednik osnovne organizacije sindikata in večina članov izvršnega odbora sindikata nima izkušenj v družbenopolitičnem delovanju, je nova kri vendarle osvežila delo in tudi spremenila način dela te sindikalne organizacije. V zadnjem letu dni je sindikat dobil, lahko bi dejali kar uradno pohvalo delovne organizacije za svoje delo. Uvodno »mlatenje« z rokami je torej prešlo v usklajene zamaha.

Kljub pohvalam pa je Franko Lesjak zadržan pri oceni svojega dela in dela tovarišev v sindikatu. »Nedvomno smo opravili veliko,« pravi, »manjka pa nam patina izkušenj. Zlasti pri uresničevanju zakona o združenem delu sem si mnogokrat želel, da bi se s sindikatom ukvaljal že dosti prej. Zahtevno delo je delavcem razlagati določila zakona, jim dopovedovati, kakšne so njihove samoupravne pravice in dolžnosti, spodbujati njihovo zanimanje za ta

vprašanja. Osveščanje se mi zdi slej ko prej temeljna, torej najpomembnejša naloga delovanja sindikata, hkrati pa seveda tudi ena najtežjih nalog.«

Kako pa Franko Lesjak svojo novo, obsežno in zelo odgovorno funkcijo usklajuje z delovnimi nalogami in prostim časom?

»Težko gre. Sindikat zahteva celega moža. Delo tudi. Poleg tega pa se bom jeseni še izobraževal ob delu. Vse naloge v službi in družinske obveznosti ter moje ambicije, da bi dosegel višjo izobrazbo, ki jo pri delu potrebujem, mi bodo poslej odvzele sleherni trenutek. Kako bo šlo, ne vem. Sicer pa sem že navajen delati več, kot dela večina ljudi.«

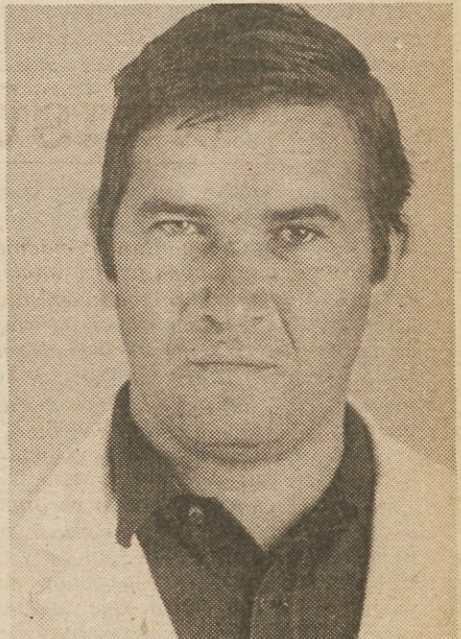
Franjo Lesjak je strokovno raste ob delu. V Fructalu je namreč zaposlen že petnajst let, v tem času pa se je »povzpelo« do delovodje v polnilnici steklenic. Zelo dinamično delo je hkrati tudi zelo odgovorno, pa zato terja nekaj več znanja.

»Ne samo, da moram delo dobro poznati z vseh plati,« pripoveduje, »tudi teoretičnega znanja si mora človek nabrati dobršno mero, prav tako pa je treba sproti spremljati vse novosti v tehnologiji v svetu in doma.«

Zavoljo tega bo Franko na jesen spet sedel v šolske klopi, da si bo — ob službi in družbenopolitičnem delu — nabral za svoje delovno mesto potrebno višješolsko izobrazbo. Razdan na štiri strani, pogosto razpet med družbenopolitične dolžnosti, delo, študij ter družino bo bržčas sem in tja omahoval. Ali se je sploh možno »bojevati« na toliko »frontah«? Franko si bo na vprašanje odgovoril sam, čeprav bo iskal nasveta tudi pri drugih. Kakšen bo njegov odgovor — ne vemo. Toda zdi se nam, da ne bo zlepa klonil in odnehal.

»Vajen sem delati več, kot zmore večina,« je zatrdil.

B. RUGELJ

FRANKO LESJAK, predsednik sindikata v TOZD proizvodnja v ajdovskem Fructalu

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Pogodba ne more nalagati štipendistu več obveznosti, kot jih določa samoupravni splošni akt

V pogodbi o štipendiranju je bilo določeno, da mora štipendist povrniti vsa sredstva za šolanje, ki jih je prejel po pogodbi, če ne bi ostal v delovnem razmerju toliko časa, kot je določeno s pogodbo. Določeno je bilo, da mora ostati na delu toliko časa, kolikor bo prejel štipendije. Štipendijo je prejel 26 mesecev, po končanem študiju višje komercialne šole pa je ostal na delu v podjetju, ki mu je dajalo štipendijo, 11 mesecev. Ko je odhajal v drugo podjetje, je sam vrnil del štipendije, in sicer toliko, kot je sodil, da je še dolžan glede na to, da je obveznost že deloma izpolnil, saj bi moral ostati v delovni organizaciji samo še 15 mesecev. Podjetje se z delnim plačilom ni strinjalo, ampak je pri sodišču združenega dela zahtevalo, da štipendist povrne celoten znesek izplačane štipendije.

Sodišče prve stopnje je ugodilo predlogu podjetja in naložilo štipendistu, da plača še preostale zneske štipendije, ker je menilo, da je treba upoštevati določila pogodbe o štipendiranju. Po pritožbi štipendista pa je sodišče združenega dela SR Slovenije spremenilo odločbo sodišča prve stopnje in odločilo, da mora štipendist vrniti le sorazmeren delež štipendije.

Pritožbeno sodišče se je oprlo na določbe pravilnika o delovnih razmerjih iz leta 1971, ki je urejal štipendiranje v omenjeni delovni organizaciji. Pogodba o štipendiranju bi morala temeljiti na tem pravilniku, ki ne predvideva, da mora štipendist v celoti vrniti vse zneske, čeprav sam deloma izpolni prevzete obveznosti. Pravilnik je le določil obveznost štipendista, da povrne stroške šolanja, če ne ostane v podjetju tako dolgo, kot je določeno s pogodbo. Vsekakor je treba tako določilo razlagati tako, da mora štipendist vrniti le sorazmeren delež štipendije, pri čemer se upošteva čas, ko je bil v delovnem razmerju v delovni organizaciji.

Večina delovnih organizacij zahteva od štipendistov, ki niso v celoti izpolnili svojih obveznosti, le sorazmeren znesek izplačanih štipendij. Povedati pa moramo, da skoraj vselej zahtevajo previsoke obresti, in sicer 8 %, čeprav sodišča združenega dela v SR Sloveniji priznavajo le 6 odstotne obresti.

IVAN ŽUŽEK

Sprememba akta ne more prizadeti delavca, če se medsebojni odnosi niso spremenili

Odbor za medsebojna razmerja zdravstvenega doma je 27. maja 1975. leta sklenil, da bodo delavcu — laboratorijskemu tehniku plačani stroški študija na višji šoli, ker ima srednješolsko izobrazbo, medtem ko akt o sistematizaciji delovnih mest predvideva za tako delo delavca z višješolsko izobrazbo. V zdravstvenem domu so kasneje sprejeli nov akt o sistematizaciji, v katerem pa se za laboratorijskega tehnika ni več zahtevala višješolska izobrazba, ampak le srednješolska izobrazba, zato je odbor 24. 11. 1976. leta sklenil, da se prejšnji sklep razveljavi.

Sodišče združenega dela prve stopnje je predlagatelj zahtevek zavrnilo in potrdilo sklep zdravstvenega doma, s katerim je bila predlagatelj zavrnjena pravica do stroškov šolanja, čeprav bi mu taka pravica šla po prejšnjem sklepu. Na pritožbo predlagatelja pa je sodišče združenega dela SR Slovenije spremenilo odločbo sodišča prve stopnje, razveljavilo sklep zdravstvenega doma z dne 24. 11. 1976. leta in odločilo, da ostane v veljavi sklep odbora za medsebojna razmerja z dne 27. 5. 1975. leta.

Pritožbeno sodišče je poudarilo, da je bil prvotni sklep odbora za medsebojna razmerja spremenjen zaradi nove sistematizacije delovnih mest. Prvotni sklep je temeljil na sistematizaciji delovnih mest iz leta 1974 in predlagatelj je pridobil pravico po tem sklepu, ki je temeljil tudi na pravilniku o pogojih in kriterijih za izredno šolanje delavcev. Tako določena pravica se ne more spreminjati v škodo delavca s tem, da se znižajo kriteriji za določeno delovno mesto. Če bi sklepe samoupravnih organov lahko tako spreminjali, je logično, da delavci ne bi imeli ustreznega pravnega varstva. Zato posameznega akta, s katerim je delavec pridobil določeno samoupravno pravico in ki temelji na veljavem splošnem aktu, ni mogoče spremeniti v škodo delavcev zaradi spremembe splošnega samoupravnega akta, če se sicer medsebojni odnosi niso spremenili. V konkretnem primeru je bilo ugotovljeno, da delavec opravlja isto delo oziroma ima enake delovne naloge kot poprej, le kriterij o zahtevani šolski izobrazbi se je spremenil. Zaradi takšne spremembe pa delavca ni možno prikrajšati pri pravici, ki jo je že pridobil.

IVAN ŽUŽEK

Program za uresničevanje zakona o združenem delu so v lesni industriji v Pivki sprejeli na zborih delavcev, s čimer je postal akcijski načrt vseh samoupravljavcev

PO SLEDEH SINDIKALNE AKCIJE

ZA SAMOUPRAVNO VELJAVO GRE

V delovni organizaciji Javor, lesna industrija Pivka, bodo morali še krepko poprijeti, da bi pravočasno uresničili določila zakona o združenem delu

V Javoru dela kakih 1.500 delavcev — v petih temeljnih organizacijah (v Pivki, Prestranku, Baču, Postojni in na Belskem) ter v delovni skupnosti skupnih služb. V vseh teh samoupravnih enotah imajo osnovne organizacije sindikata (v tovarni vezanega lesa Pivka celo tri in konferenco sindikata temeljne organizacije), v celotni delovni organizaciji pa konferenco sindikalnih organizacij Javora.

DOBRO SAMOUPRAVLJANJE JE V MARSICEM ODVISNO OD DOBRE DEJAVNOSTI SINDIKATA

Predsedniki osnovnih organizacij sindikata v tovarni vezanega lesa — Rudi Čelhar, ki je hkrati tudi predsednik konference osnovnih organizacij v tej tovarni, Alojz Lipec in Branko Krnel — so mi pripovedovali, da se je njihov sindikat v nekajletnem zavzetem prizadevanju za dobro samoupravljanje močno okrepil in postal nujen sestavni del samouprave.

»Vse, kar zadeva delavce, gre najprej na sindikat. Gradivo proučujemo na sestankih sindikalnih skupin, izvršnih odborov in konference. Stališče sindikata, ki ga predložimo samoupravnim organom, je torej sad pobud naših članov. Tak način dela nam je omogočil, da je zanimanje za dogajanje v podjetju močno poraslo, čeprav je še čutili staro miselnost ljudi, ki pravijo, naj bi se delavci ukvarjali le s proizvodnim delom, upravljali pa naj bi »tisti, ki so za to sposobni«. Vendar je takih mnenj vedno manj, pravzaprav niso več tako glasna, kot so bila pred leti. Enako velja za nekoč dokaj razširjeno mišljenje, naj sindikat skrbi zgolj za tako imenovane sindikalne teme (od ozimnice in obiskovanja bolnikov do organizacije športnih iger in dopustov), o gospodarjenju in poslovanju pa naj razpravljajo in odločajo delavski sveti. Tudi takšni pogledi na našo organizacijo so zdaj že precej redki, kajti delo, ki smo ga opravili doslej, zgovorno dokazuje, da je dobro samoupravljanje v marsičem odvisno od dobre dejavnosti sindikata.«

POMANJKLJIVOSTI ZDAJŠNJE SAMOUPRAVNE ORGANIZIRANOSTI

Delavski svet Javora je kmalu po sprejetju zakona o združenem delu imenoval posebno komisijo za uresničevanje tega zakona. Komisija, v kateri so delegati temeljnih organizacij, delovne skupnosti skupnih služb in sindikata ter strokovni delavci, je pripravila obširen program dela z roki in nosilci posameznih nalog, o katerem so podrobno govorili tudi v sindikalni organizaciji, sprejeli pa so ga na zborih delavcev.

Tako je program za uresničevanje zakona o združenem delu postal delovni načrt samoupravljavcev.

Rudi Čelhar: »Vso samoupravno organizacijo pa tudi samoupravne sporazume, statute in druge splošne akte moramo uskladiti z določili zakona. Ze do konca letošnjega leta bomo morali na novo urediti celoten sistem ugotavljanja in razporejanja dohodka ter delitve sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev. Najprej smo se na tridnevnem seminarju pogovorili, do kam smo prišli v naši samoupravi in kje so pomanjkljivosti. Potem smo proučili ves dosedanji razvoj družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov v obdobju po ustanovitvi temeljnih organizacij ter primerjali naše samoupravne akte z določbami zakona. Tako smo kaj kmalu ugotovili, da sedanja samoupravna organiziranost ni povsem v skladu z zakonom o združenem delu. Zlasti velja to za temeljno organizacijo tovarne vezanega lesa Pivka, kjer je več proizvodnih oddelkov, v katerih so delavci neposredno povezani v novitem delovnem procesu in so sposobni ustvarjati celotni prihodek, izpolnjujejo pa tudi druge pogoje za samoupravno odločanje.«

Alojz Lipec: »V naši temeljni organizaciji, kjer dela 710 delavcev, je sindikat nekaj korakov pred samoupravo. Imamo tri osnovne organizacije: prvo v tovarni vezanih plošč, furnirnici in v finali (430 delavcev), drugo v tovarni panelk in žagi (160 delavcev), tretja pa zadržuje skladišče, transport, vzdrževanje in obratovodstvo (120 delavcev). Ze ko smo se pred leti na novo sindikalno organizirali, smo vedeli, da v taki veliki temeljni organizaciji ne bo možno zagotoviti neposrednega odločanja delavcev in da bomo morali prej ali slej ustanoviti več temeljnih organizacij. Izkazalo se je, da smo imeli prav. Sedanje prelinvanje sredstev iz obrata v obrat ni najbolje vplivalo na samoupravno razpoloženje delavcev, saj so bolj malo vedeli, koliko so v obratu ustvarili, o delitvi svojega denarja pa niso mogli odločiti.«

Branko Krnel: »Pri nas oblikujemo osebne dohodke tako, da upoštevamo skupino, v katero je delavec razporejen glede na delovno mesto, na katerem dela, izpolnjevanje norme in določila sindikalne liste, hkrati pa še tako imenovani korekturni faktor, ki je odvisen od uspeha temeljne organizacije. V tovarni vezanega lesa smo, denimo, razdelili ob koncu letošnjega prvega tromesečja 7,2 % od osebnega dohodka, ob koncu drugega tromesečja pa je dobil vsak 7,7 % na račun korekturnega faktorja. Vsi smo dobili enak odstotek ne glede na to, kako smo gospodarili in poslovali v obratih. Gre pa še za druga sredstva, ki se prelivajo in ki so daleč od delavcev.«

Sindikat je torej podprl pobudo za ustanovitev več temeljnih organizacij v tovarni vezanega lesa, obenem pa tudi predlog komisije, da bi proučili, ali sedanja samoupravna organiziranost skupnih služb ustreza določbam zakona oziroma ali so izpolnjeni pogoji, da se nekatere dejavnosti skupnega pomena organizirajo v posebno temeljno organizacijo.

KAKO OBLIKOVATI NOVE DOHODKOVNE ODNOSI

Posebne delovne skupine že pripravljajo analize in konkretne predloge za ureditev odnosov pri pridobivanju in razporejanju dohodka, zlasti pri njegovem skupnem ustvarjanju na podlagi združevanja dela in sredstev. Prva izmed teh skupin se ukvarja z medsebojnimi razmerji med delovno skupnostjo skupnih služb in temeljnimi organizacijami. Kaže, da bo treba odpraviti dosedanji način financiranja skupnih služb, ki temelji na stroškovno proračunskih načelih, ter določiti nova merila za pridobivanje dohodka, ki bodo upoštevala uspešnost dela in prispevek delavcev v delovni skupnosti k ustvarjanju dohodka v temeljnih organizacijah. Druga delovna skupina proučuje medsebojna razmerja v notranji blagovni menjavi med temeljnimi organizacijami, tretja pripravlja razdelitev sredstev in njihovih virov med nove temeljne organizacije, četrta razpravlja o dohodkovnih odnosih v sestavljeni organizaciji UNILES, peta pa proučuje osnove in merila o delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev. Ta delovna skupina naj bi že v avgustu pripravila konkretne predloge za izpolnitev že uveljavljenega sistema stimulativnega nagrajevanja, »ki pa mora zajeti slehernega delavca,« kot so zapisali v svoj program, »tako da bo njegov osebni dohodek odvisen od njegovega dela in prispevka, ki ga je dal k ustvarjanju dohodka temeljnih organizacij, v skladu z načelom delitve po delu in v sorazmerju z rastjo delovne storilnosti.«

O teh predlogih in pobudah že zdaj govorijo na sestankih sindikalnih vodstev in skupin, v pozni jeseni pa bodo o njih dokončno spregovorili delavci Javora na svojih zborih.

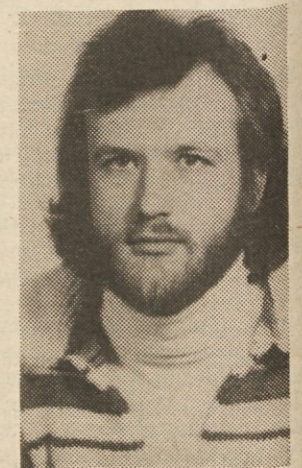
JANEZ VOLJČ

NA RAVNAH
USPEŠNO DELUJE
KONFERENCA
MLADIH
DELAVCEV

Šola upravljavcev

V organizacijah združenega dela občine Ravne na Koroškem je več kot dva tisoč mladih, ki so se organizirali v konferenco mladih delavcev. V njej si hočejo pridobiti potrebno znanje za delo v sindikalni organizaciji in v delavski samoupravi. Tako je poleg sindikata njihova najmočnejša organizacija prav konferenca mladih delavcev, ki ima jedro v ravnski železarni. Konferenca šteje 26 osnovnih organizacij, od tega jih je samo v železarni na Ravnah in v njenih temeljnih organizacijah 16, ki so ustanovile tudi svoj koordinacijski svet.

Delo sindikalne organizacije in osnovne organizacije mladih delavcev je tesno povezano, še posebej, če

Stane Bodner, predsednik konference mladih delavcev

vemo, da je v konferenci mladih delavcev tudi kakih 700 komunistov. Znano je, kakšne so naloge mladih komunistov-delavcev, znano pa je tudi, da je njihovo delo v sindikatu boljše, če jih je za to usposobila mladinska organizacija oziroma aktiv mladih komunistov.

Konferenca mladih delavcev je po članstvu in delu najmočnejša v občinski konferenci ZSMS na Ravnah. Prizadevamo si, da bi vse mlade usposobili za delo v sindikalni organizaciji in v delavski samoupravi,« pripoveduje Stane Bodner, predsednik konference mladih delavcev na Ravnah. »Da bi se mladi čimbolj učinkovito vključevali v delavsko samoupravo, pripravljamo za jesensko obdobje več seminarjev, na katerih si bodo mladi pridobili splošno znanje za družbenopolitično delo. Posebej se bomo ustavili pri uveljavljanju zakona o združenem delu. Obravnavali bomo tudi pomen in vlogo družbenopolitičnih organizacij in delegatskega sistema. Zdaj pripravljamo ustanovitev koordinacijskega sveta mladih rudarjev v mežiškem rudniku sinca, kjer ima sindikalna organizacija veliko tradicijo.«

Da bi poglobili delo mladih delavcev na vseh področjih, sodelujemo tudi v tekmovanju za najboljše mladinsko organizacijo v združenem delu. Delamo tudi na kulturnem in športnem področju. Tako, denimo, deluje v železarni mladinska gledališka skupina, ki nastopa na sleherni kulturni prireditvi v kolektivu. Ni treba posebej poudarjati, da ni delavskega športnega tekmovanja, ko ne bi nastopili mladi delavci.«

IVO KULJAJ

Zveza komunistov in sodobne naloge sindikatov

IV.

Piše: dr. Bogdan Kavčič

Zakon daje sindikatom številne pristojnosti pri organiziranju temeljnih organizacij (členi 327, 328, 329, 337, 348 in 370). Predvsem imajo sindikati splošno obveznost, da se združeno delo organizira v skladu z zakonom. Sindikalna organizacija pa lahko tudi sama da pobudo za ustanovitev temeljne organizacije, če oceni, da so za to izpolnjeni pogoji. Nadalje sindikat obravnava pobudo delavcev za organiziranje temeljne organizacije, ocenjuje, če so za to izpolnjeni pogoji, in obvešča delavski svet, sodeluje v razpravi med delavci o organiziranju TOZD, sodeluje pri oblikovanju družbenega dogovora o merilih za oblikovanje temeljnih organizacij v posamezni dejavnosti. Prav tako je z zakonom določeno, da mora statut TOZD vsebovati določila o obveznostih samoupravnih in drugih organov do sindikata.

ZAŠČITNA FUNKCIJA SINDIKATA

V skladu z zakonom je sindikat v organizaciji združenega dela dolžan dati pobude in nastopati z ukrepi, ki bodo zagotavljali, da bodo delavci uresničevali svoje družbenoekonomske in druge samoupravne pravice ter odločali o drugih vprašanih svojega družbenoekonomskega položaja (člen 36). Ko ustretni organ v temeljni organizaciji odloča o zahtevi delavca iz naslova varstva pravic delavcev, je dolžan zahtevati mnenje sindikata (člen 223). Sindikat lahko zastopa delavca pri uveljavljanju njegovih pravic. Sindikat pa lahko tudi da pobudo skupščini družbenopolitične skupnosti ali njenemu organu za začasne ukrepe družbenega varstva samoupravnih pravic in družbene lastnine, če oceni, da so v organizaciji združenega dela nastali pogoji za to (člen 623). Če dajo pobudo drugi organi, mora delavski svet obvestiti o tem sindikalno organizacijo.

REŠEVANJE SPOROV, KI JIH NI BILO MOŽNO REŠITI PO REDNI POTI

V zvezi s tovrstnimi spori, ki jih ni bilo mogoče rešiti po redni poti in ki nastanejo med delavci posameznih delov organizacije združenega dela, med delavci in organi v organizaciji ali med delavci v organizaciji in organi družbenopolitične skupnosti, imajo delavci pravico in dolžnost izraziti svoje zahteve prek sindikata. Sindikat pa je dolžan za lastno pobudo ali na zahtevo delavcev začeti postopek za razrešitev spora (člen 636). Prav tako morajo delavci obvestiti sindikat, če je spor takšen, da bi utegnil pripeljati do motenj pri delu in v samoupravnih odnosih. V takšnem primeru morajo delavci tudi določiti delegate, ki skupno s predstavniki sindikata in drugimi sestavijo odbor za reševanje spora (člen 638). Če delavci ali sindikat niso zadovoljni s potekom in načinom reševanja spora, zahteva sindikat od skupščine ustrezne družbenopolitične skupnosti, naj obravnava zahteve delavcev (člen 639).

SAMOUPRAVNO SPORAZUMEVANJE IN DRUŽBENO DOGOVARJANJE

Sindikati sodelujejo pri sklepanju družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov že od vsega začetka; zato je razumljivo, da je zakon o združenem delu prav na tem področju zelo obširno določil naloge in pristojnosti sindikatov. Predvsem so sindikati udeleženci družbenih dogovorov, ki zagotavljajo in usklajujejo samoupravno urejanje družbenoekonomskih in drugih odnosov širšega skupnega pomena za udeležence dogovora ali pa splošnega družbenega pomena, zlasti pa na področju planiranja,

cen, razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodka in za skupno porabo delavcev, mednarodne menjave, politike zaposlovanja v Jugoslaviji in v tujini, varstva in izboljšanja človekovega okolja (člen 579).

Podrobnejše pa so opredeljene pravice in odgovornosti sindikatov pri sklepanju samoupravnih sporazumov v organizacijah združenega dela (členi 36, 180, 586, 589, 590, 592, 596). Skladno z določili teh členov imajo sindikati:

— pravico dajati predloge za sklenitev samoupravnih sporazumov;

— so udeleženci vseh samoupravnih sporazumov, ki jih sklenejo med seboj delavci v temeljni organizaciji oziroma delovni skupnosti, ki jih sklenejo organizacije združenega dela, banke in druge finančne organizacije, skupnosti premoženjskega in osebnega zavarovanja, samoupravne interesne skupnosti ter druge samoupravne organizacije in skupnosti, gospodarske zbornice in druga splošna združenja samoupravnih organizacij in skupnosti,

— delavci lahko dajo pobudo za sklenitev samoupravnega sporazuma tudi prek sindikatov,

— sindikat sodeluje pri sklenitvi samoupravnega sporazuma, ki ureja delovna razmerja delavcev v združenem delu ali določa osnove in merila za razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za osebne dohodka in skupno porabo delavcev. Če sindikat katerega od navedenih sporazumov ne podpiše, ga ima sicer organizacija pravico uporabljati, sindikat pa lahko sproži spor pred sodiščem združenega dela, če za spor ni pristojno ustavno sodišče,

— sindikat lahko da pobudo v primeru, ko skupščina družbenopolitične skupnosti predpiše, da so posamezne samoupravne organizacije dolžne izvesti postopek za samoupravno sporazumevanje, pa nobena od samoupravnih organizacij oziroma skupnosti ne da ustrezne pobude,

— sindikat lahko da pobudo udeležencem za ponoven preskus samoupravnega sporazuma, če meni, da so z njim prizadeti družbenoekonomski ali drugi v ustavi ali zakonu določeni samoupravni odnosi,

— sindikat lahko začne spor pred sodiščem združenega dela, če delavci ne uskladijo samoupravnega splošnega akta, ki ureja delovna razmerja, z določili samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo, ki vsebujejo ustrezne skupne osnove in merila.

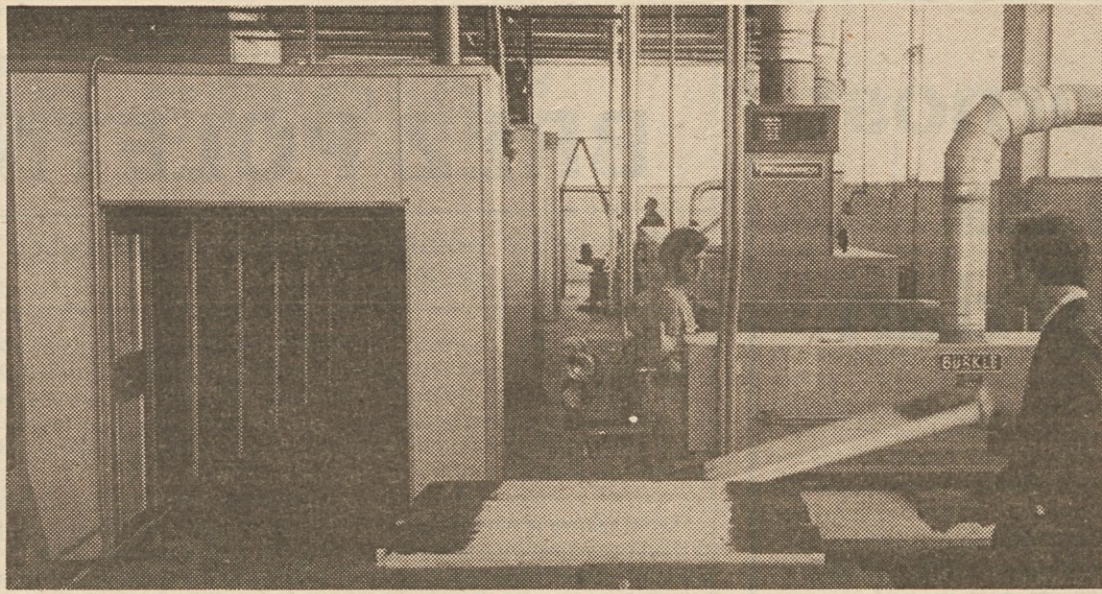
OBVEŠČANJE V ZDRUŽENEM DELU

Tudi področje obveščanja sodi med tako rekoč klasična vprašanja, s katerimi se ukvarja sindikat v organizaciji združenega dela. Določila zakona o združenem delu zagotavljajo enakopravno vključitev sindikata v tokove samoupravnega komuniciranja v organizacijah združenega dela, s tem da:

— določa, da se obvestila, ki jih dajejo delavcu organizacije združenega dela, pošiljajo tudi sindikatu (člen 548);

— da ima sindikat pravico zahtevati, da so delavci obveščeni o delu in izpolnjevanju sklepov delavskega sveta in izvršilnega organa ter o delu poslovnega organa temeljne organizacije, delovne organizacije, sestavljene organizacije in drugih organizacij in skupnosti, v katerih so združili svoje delo in sredstva (člen 546); v istem členu so poprej navedene tudi zahtevane lastnosti glede kakovosti informacij;

(NADALJEVANJE
PRI
HODNJIČ)

Ponos kolektiva Ledave — drugi sušilni tunel v lakirnici, ki so ga postavili letos

GLOBOKE BRAZDE SOLIDARNOSTI

Na pogorišču Ledave štiri leta kasneje: na pogorišču je zrasla velika sodobna tovarna

Pravijo, da je dvakrat seliti se prav tako hudo kot enkrat pogoreti. Kolektiv Ledave, lesnopredelovalnega podjetja iz Murske Sobote, se je že dvakrat selil, pa tudi pogorel je. Pred štirimi leti, 14. maja, je ogenj vzel poslopja in stroje, večino surovin, polizdelkov in izdelkov. Kolektiv smo obiskali, ko se je iz ruševin še kadilo. Zapisali smo »zgodbo« o solidarnosti, kajti takrat so obljubili pomoč: matična SOZD Slovenija les, skupščina občine, sorodna podjetja iz Murske Sobote in okoliških krajev.

Nedavno tega smo kolektiv obiskali znova: da bi zvedeli, koliko od obljubljenih pomoči je dobil in kako je uspel (ali pa ne) premagati nesrečo.

Naj kar takoj zapišemo: stare tovarne ni več, nova je zrasla na povsem drugem koncu Murske Sobote, zraven podjetja Lesna predelava. Obe podjetji, člana SOZD Slovenija les, sta se pred dvema letoma združila v delovno organizacijo Platana, z dvema temeljnima organizacijama — Ledavo in Lesno predelavo s po približno 100 zaposlenimi delavci. Obiskali smo torej Platanino temeljno organizacijo Ledavo: povsem novo poslopje, v njem pa tudi povsem novi stroji, moderna tehnologija in tej prilagojena organizacija dela, brez ozkih grl v proizvodnem procesu.

»Rezultat solidarnosti?« smo povprašali Ludvika Čarnija, direktorja Ledave, ko nas je popeljal skozi novo tovarno.

»Tovarno, veljala je okroglih 20 milijonov dinarjev, bomo seveda plačali sami. Toda ob nesreči so nam drugi kolektivi ter krajevna družbenopolitična skupnost v resnici veliko pomagali. Ne z denarjem; Slovenija les nam je posodila milijon dinarjev. Toda mnogo bolj dragocena je bila pomoč drugačne vrste...«

Sosednji kolektivi, iz Murske Sobote in drugih krajev v bližini, so začasno zaposlili tiste delavce, ki na pogorišču in ob njem niso imeli kaj delati: tiste, ki so bili »odvečni« pri čiščenju pogorišča in reševanju opreme, ter tiste, ki so jim zgoreli stroji in tako niso mogli delati.

živo v spominu,« pravi zdaj, toda nova tovarna je poezija kot pravimo. Čeprav plačujemo težke milijone za vračanje posojil — 3,6 milijona din na leto — in čeprav dajemo za amortizacijo vsako leto po 1,3 milijona din, nam je lani ostalo od 26 milijonov celotnega prihodka 2,3 milijona ostanka dohodka. Letos bodo rezultati sicer nekoliko slabši, toda kljub temu smo že zgradili še en kanal v lakirnici. Tudi pri osebnih dohodkih ne stiskamo preveč. V poprečju pressegajo zasluzki 3650 dinarjev.

Nova tovarna, pravzaprav nova tehnologija je zahtevala tudi nekaj »žrtve«: kolektiv se je moral odpovedati delu proizvodnje — individualni opremi za hotele. Enako opremo namreč izdeluje druga temeljna organizacija Platane, zato sta se kolektiva dogovorila o delitvi proizvodnje. Možnosti za prodajo izdelkov so tako kajpak še večje, pa tudi stroški proizvodnje se bodo znižali. Letos bodo v Ledavi izdelali za 40 milijonov dinarjev hotelske opreme, zlasti pa pisarniške. Ko pa bo proizvodnja serijske hotelske opreme stekla »s polno paro«, bo treba misliti na nove proizvodne prostore. V novo zgrajeni tovarni bo kolektiv prostor in stroje v celoti izkoristil že v letu 1979. Takrat naj bi celotni prihodek — po današnjih cenah — dosegel vrednost 60 milijonov dinarjev. Takrat pa bo treba začeti graditi nove prostore pa tudi več delavcev bodo morali zaposliti.

Takšna je »zgodba« o solidarnosti — lepa, skorajda romantična. Toda v resnici v njej ni romantike — le zavest delavcev, da je tuja nesreča v naši družbeni skupnosti tudi njihova.

Ludvik Čarni, ki je v podjetju že od leta 1949, od 1951. leta pa direktor, je po požaru povedal, da veliko noči ni mogel spati zavoljo skrbi. — »Vse imam še

»Del delavcev, kolikor jih je pač lahko, je nadaljeval svoje delo kar na prostem, samo da nam proizvodnja ne bi preveč opešala.« je povedal Ludvik Čarni in dodal: »Dobro leto smo potem delali pod milim nebom. Nekateri še neuporabne prostore smo zasilo prekrili in v njih nadaljevali z okrnjeno proizvodnjo. Pri tem so nam sosedje posojali tiste stroje, ki smo jih nujno potrebovali za dodelavo izdelkov.«

Na občini so na hitro uredili vso potrebno dokumentacijo, da bi lahko podjetje čimprej začelo graditi.

V maju smo pogoreli, v avgustu pa smo na novi lokaciji že zasadili prve lopate,« je povedal direktor Ledave.

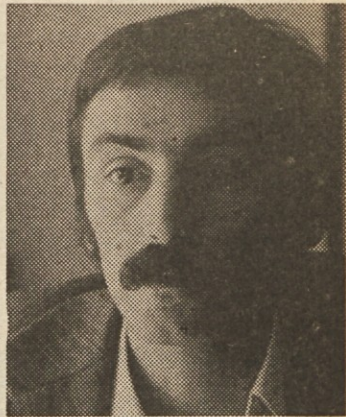
Tudi zavarovalnica se je izkazala: akontacija je izplačala v štirinajstih dneh na podlagi ocene škode, preostanek pa v naslednjih štirinajstih dneh. Celotno odškodnino 10 milijonov din je Ledava dobila že mesec dni po požaru.

SOZD Slovenija les je tudi izpolnil obljube: takoj je posodil milijon dinarjev za premostitev prvih težav po požaru, potem pa je prevzel celotno organizacijo gradnje nove tovarne.

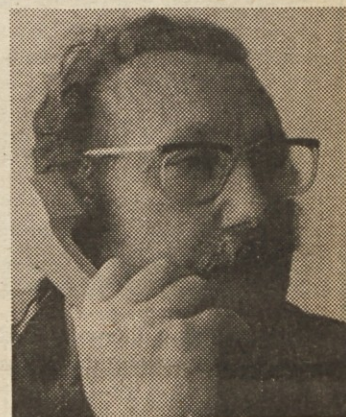
Tekst in foto:
B. RUGELJ

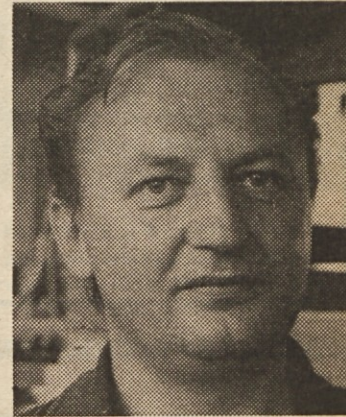
Karel Petrijan, delavec: »Tovarna, ki nam je zgorela, je bila kar dobro opremljena. Toda nova je vse kaj drugega. Primerjava sploh ni možna.«

Rudi Kerčmar, predsednik sindikalne konference Platane: »Temeljna organizacija Lesna predelava je po požaru v Ledavi zaposlila precej delavcev.«

Ludvik Čarni, direktor TOZD Ledava: »Pomagali so nam hitro in uspešno. Zato in ker smo tudi sami takoj poprijeli, imamo lepo novo tovarno in zelo dobre razvojne obete.«

Janez Šarkanj, delovodja pri pripravi dela: »Dvajset let sem v podjetju. Ta čas smo že trikrat gradili, enkrat pogoreli. V kratkem bomo gradili še četrtič. Potem pa bomo lahko družbenemu standardu delavcev posvetili vso skrb.«

VOLNA LAŠKO

Podaljšana agonija?

Medtem ko se v Laškem še ni poglelo nezadovoljstvo ob vesti, da nova predilnica mikane preje, ki naj bi po tukajšnjem mnenju dolgoročno rešila kolektiv Volne težav, skomina tudi druge kolektive, sta Gospodarska zbornica Slovenije in SDK le kanili kapljico upanja. Prva je predlagala odložitev likvidacije do 30. septembra, ker so na podlagi analiz in dogovarjanj še možne drugačne rešitve, SDK pa je predlagala, naj delavci Volne prejemajo do dokončne odločitve normalne in ne samo »zajamčene« osebne dohodke.

O težavah kolektiva Volne v Laškem smo v DE pisali že nekajkrat. OZD Volna se že več let otepa propada. Vsakoletne izgube so ta prizadevni kolektiv že močno izčrpala, a nič bolje se ni godilo občinski blagajni v Laškem, ki je po svojih močeh poskušala premostiti težave. Ker tudi »ženitve« z močnejšimi kolektivi slovenske tekstilne industrije niso uspeli, je vodstvo kolektiva skupaj z družbenopolitičnim vodstvom občine in regije preusmerilo skoraj polovico delavcev v druge dejavnosti.

Medtem ko so načrtovana združevanja druga za drugim padala v vodo, se je kolektiv OZD Volna s tem večjo krčevitostjo oprijel možnosti za gradnjo nove predilnice mikane preje, ki jo slovenska tekstilna industrija še kako potrebuje. Toda načrtovanja s predilnico so se križala z načrtovanji še dveh slovenskih kolektivov, od katerih je eden tovrstno predilnico že dolgo načrtoval in zanjo varčeval denar. V Laškem so zato poskušali potrkati na solidarnost slovenskega tekstilnega delavca, da bi prav zaradi nezavidljivega položaja tega kolektiva predilnica stala v Laškem, kjer bi s preusmeritvijo proizvodnje pocenili celotno gradnjo in postavitev novih strojnih naprav v del že obstoječih, zdaj neizkoriščenih tovarniških dvoran.

Kolektiv Volne zdaj nestrno pričakuje rezultate razgovorov na vseh ravneh, saj so k reševanju težav tega kolektiva pritegnjene tudi republiške institucije in organi.

Odgovornost tudi za jutrišnji dan

Pred nedavnim smo lahko prebrali, da se bo socialistična republika Hrvaška poleg Slovenije kmalu pojavila kot »uvoznik« delavcev. Prav tako smo pred kratkim v poročilu republiške SIS za zaposlovanje lahko prebrali: »Ob koncu 1976. leta je nezaposlenost dosegla največjo absolutno številko v celotnem povojnem obdobju« (povzetek poročila o zaposlenosti, zaposlovanju in dejavnostih samoupravnih interesnih skupnosti za zaposlovanje v SR Hrvaški v 1976. letu, Zagreb, junij 1977).

RADNIČKE NOVINE

Kontradikcija, ni kaj, čeprav je optimistična ocena dolgoročnejša, druga pa le za leto dni. V njej se poleg pomembnega porasta zaposlenosti — na podlagi različnih okoliščin izraža največji pritisk na zaposlovanje od osvoboditve do danes.

Odlaganje optimističnih napovedi za boljše dni utemeljuna se najmanj dva, morda trije argumenti. Predvsem reforma sistema izobraževanja s stališča usklajevanja ponudbe in povpraševanja po ustreznih strokovnih profilih delavcev že nakazuje prve, radikalne korake. Dotlej pa bo še trajal znani razkorak, kar bo še naprej polnilo »borze dela« z nezaposlenim presežkom nekaterih in primanjkljajem drugih profilov strokovnih delavcev. Podaljšanje šolanja za nemajhen del srednješolcev — bo prav tako vzrok hiperprodukcije nekaterih strokovnih profilov, bodisi zaradi tega, ker ne moremo v dovolj velikem številu zaposliti mladih po obveznem šolanju, bodisi zavoljo drugih razlogov. Zaradi tega bo preloženo zaposlovanje, podaljšano pa

bo pripravljalo izobraževanje.

Za nobeno našo republiko, razen za Hrvaško, ni in ne bo tako značilno vprašanje — vprašanje vračanja delavcev z začasnega dela v tujini.

Ob vsem tem smo soočeni s prikrito nezaposlenostjo v nemajhnem številu gospodarskih panog in grupacij. Najbolj značilen je primer kmetijstva, kjer preveliko število zaposlenih — zmanjšuje učinkovitost sodobne tehnologije, še posebej zato, ker se zaposleni v tej panogi ne morejo zaposliti drugje. Ta pojav pa ni značilen samo za to gospodarsko panogo.

Nezaposlenost tako ostaja eden naših najtežjih gospodarskih problemov, in to ne samo trenutno, marveč tudi dolgoročno. Zlasti gre za mlade, ki prav zdaj trkajo na vrata podjetij in ustanov. Neredko prav zaradi tega, ker se ne morejo zaposliti, nadaljujejo šolanje do »boljših dni«. Posledice takšnih razmer so številne in komplicirane ter vedno terjajo najresnejši družbeni odnos do ureditve razmer na tem področju.

Morda smo vsi v temeljnih organizacijah združenega dela, v gospodarstvu in gospodarstvu pa tudi v družbenopolitičnih organizacijah še premalo seznanjeni s pojavom nezaposlenosti mladih. Morda bi se morali temeljiteje in celoviteje lotiti tega problema, da bi nam mnogi ukrepi, ki smo jih sprejeli (priznati velja, da smo jih sprejeli precej), dali več učinka.

Prepričan sem, da bi bili tedaj bolj energični do vseh tistih, ki ne spoštujejo sporazumov in predpisov o zaposlovanju, zamerili pa bi se jim ne samo za danes, marveč tudi za jutri.

N. BRKIČ

MESTNI SVET ZVEZE SINDIKATOV SKOPJA

BREZ POLETNEGA PREDAHA

Tudi dopuste poklicnih sindikalnih delavcev so razporedili tako, da so zagotovili nemoten potek začetih akcij

V mestnem svetu zveze sindikatov Skopja ni niti sledu o počitniškem vzdušju. Razpored letnih oddihov so sestavili tako, da je v svetu vedno nekaj vodilnih in ljudi iz strokovnega štaba, tako da o poletnem premoru pri izvajanju akcij ni mogoče govoriti. Razlog za takšno organizacijo dela je želja po ohranitvi kontinuitete akcij, ki jih je mestni svet sprožil v začetku leta.

O tem, kako se je sindikat organiziral pri izvajanju dveh pomembnejših akcij — stabilizacije gospodarstva in delitve osebnega dohodka po delu

in rezultatih dela — je predsednik mestnega sveta Zveze sindikatov Skopje Peter Bendeovski povedal:

»Prvi dogovor o načinu izvajanja akcij je bil dosežen med funkcionarji

mestnega sveta in občinskih svetov v Skopju ter vseh sindikalnih odborov na mestni ravni. Končni dogovor smo izoblikovali na posebni seji predsedstva mestnega sveta. Potem je pretežni del dejavnosti potekal na sestankih, ki smo jih organizirali v osnovnih sindikalnih organizacijah in njegovih enotah. Naš cilj je bil spodbuditi članstvo, da poleg trenutnih finančnih rešitev za poravnavo

izgub najde tudi rešitve za odpravo subjektivnih pomanjkljivosti pri delu, da na primer, izboljšajo organizacijo dela s »preselitvijo« strokovnih kadrov iz delovnih skupnosti v temeljne organizacije, da za vsakega posameznika določijo delovne naloge in tako dalje. Celotna dejavnost pri stabilizaciji gospodarstva je zato že rodila sadove.«

Resničen pomen te akcije razkrijajo nekateri podatki. Lani je 132 TOZD v Skopju končalo poslovanje z izgubami. To je približno 10 odstotkov temeljnih gospodarskih organizacij v tem mestu. Šestmesečni rezultati poslovanja v tem letu pa kažejo, da samo še 20 TOZD posluje z izgubo.

»Med izvajanjem sanacijskih ukrepov se je pri članstvu v organizacijah, ki poslujejo z izgubo, ustvaril kreativen odnos do dela in delitve osebnih dohodkov po zakonu o združenem delu. Sprememba je nastala zato, ker so bili osebni dohodki odvisni od uresničevanja sanacijskih programov. Članstvo bo v celoti izvedlo obe akciji,« je še poudaril Peter Bendeovski.

Ves julij in avgust sta minila v znamenju teh dveh akcij. V mestnem svetu pa za jesen pripravljajo že nove. Gradiva o reševanju stanovaljskih problemov, odpravljanju nezaposlenosti in svobodni menjavi dela bodo v kratkem nared; tako se bo članstvo v septembru soočilo s starimi problemi, vendar tokrat v organizirani akciji za njihovo reševanje.

Z. JOVANOVIČ

PREMALO RAZMIŠLJAMO, KAKO JE S TEM

Govoričenje še ni dogovor!

Veliko stvari velja upoštevati, če želimo doseči, da bi se na kratko in jasno pogovorili o vsem, zavoljo česar smo se tudi sestali

Sestanke naj bi sklicevali z določenim namenom, vendar malokateri poteka tako, kot bi bilo treba. Kako bo sestanek potekal in kako dolgo bo trajal, je odvisno od subjektivnih in objektivnih razlogov, od problematike, ki jo obravnavajo udeleženci, in predvsem od udeležencev samih. Le-ti so najpomembnejši dejavnik trajanja vsakega sestanka, vendar najpogosteje niso pripravljeni z malo besedami veliko povedati, s čimer bi prispevali hitrejšemu in učinkovitejšemu reševanju problemov. Zato se tudi dogaja, da govornika — včasih napačno razumejo, ker razprava ni jasna in strnjena. Tako se sestanek zavleče in navzoči največkrat po nepotrebnem razpravljajo.

Tovariš Tito je v znanem intervjuju za Vjesnik med drugim dejal: »Mislim, da je treba ljudi tudi ustno seznanjati s posameznimi problemi; mnoge stvari je treba hitreje reševati, učiti ljudi, da bodo kratko in jasno govorili na sestankih, le-te pa je treba tudi pripraviti.«

Tam, kjer so sestanki preveč dolgi, je treba poiskati vzrokemzato. Najpogostejši so vsekakor premajhne izkušnje, nepoznavanje problemov delovnega okolja, uporaba tehničnega izrazoslovja, občutek podrejenosti,

osebno dokazovanje, prikrievanje ali zmedeno navajanje dejstev. Vseeno pa je najmanj zaželeno togo in umetno skrajševanje sestankov, ker se lahko zgodi, da bo govornik v naglici zgrešeno ocenil razmere ali položaj in se tako lotil problema z napačnega konca. Lahko pa se zgodi tudi to, da k napačnemu razumevanju tematike prispeva pomanjkljiva obveščena udeležencev, površno poslušanje, dvomljivi motivi razpravljanja, utrujenost, psihična odsotnost in podobno.

Da bi se izognili nepotrebnemu zavlačevanju razprave in da bi sestanek čimbolj učinkovito pripeljali do konca je treba spoštovati nekatera pravila: govoriti je treba jasno, z razumljivimi besedami, izogibati se dolgovoznim pojasnilom nepotrebnih naglici, seveda pa tudi presoditi, ali so poslušalci razumeli, za kaj sploh gre.

Ne smemo zanemariti niti tega, da ljudje pri sprejemanju sklepov včasih molčijo na sestankih. Najpogosteje je to znamenje odobravanja, vendar bi v posebnih okoliščinah lahko z molkom izrazili tudi negodovanje, dolgočasje, nestrinjanje, nezadovoljstvo, zaskrbljenost, ravnodušnost. Prav zato je treba razvijati konkretno razpravo in spodbujati vsakega posamezni-

ka, da bo prispeval k reševanju problemov, da ne bi prihajalo do dviganja rok, kar včasih utegne imeti škodljive posledice na delovno disciplino, moralo, zaupanje nekaterih ljudi v druge itd.

Če vse to upoštevamo, je jasno, kolikšna je odgovornost delavca, ki vodi sestanek. Na to pa včasih najmanj pomislimo.

M. ŠTULOVIČ

KAJ DELAJO V ZVEZNIH ODBORIH?

VELIKO PODOBNIH NALOG

V prejšnji številki smo pisali o akcijah, ki jih za jesen pripravljajo zvezni odbori sindikata delavcev industrije in rudarstva, družbenih dejavnosti in sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije. Obiskali pa smo tudi preostale tri odbore in tudi tam izvedeli, da bo vsa sindikalna aktivnost v mesecu septembru veljala uresničevanju zakona o združenem delu, še posebej pa o cenitv aktivnosti pri sprejemanju osnov in meril za individualno delitev. Začele se bodo razprave o novi organiziranosti sindikatov, vse pozornosti pa bodo deležni tudi rezultati poslovanja oziroma uresničevanja letošnje resolucije o družbenoekonomskem razvoju naše države.

Med obiskom v zveznem odboru Sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije Jugoslavije nam je sekretar Bogdan Todorovski povedal, da se bodo v kratkem vnovič sestali predstavniki vseh šestih grupacij, da bi obravnavali nove pravilnike o delitvi dohodka in izmenjavi izkušnje. Pomembno mesto v svoji aktivnosti sindikat namenja tudi varstvu pri delu. V središču pozornosti bodo tudi naloge s področja hitrejšega dohodkovnega povezovanja v agroživilstvu in oblikovanja TOZD kooperantov. Ker pa bo v novembru VI. mediteranska konferenca sindikatov delavcev kmetijstva in Unije kmetov mediteranskih držav, se že zdaj začinjajo priprave na to pomembno srečanje.

»Medgrupacijski odbori se bodo v septembru sestali tudi v Sindikatu delavcev storitvenih dejavnosti Jugoslavije,« je povedala sekretarka zveznega odbora Božena Kostić. »Zvezni odbor se bo še posebej ukvarjal s samoupravnim organiziranjem v zunanjetrgovinskih organizacijah in v predstavništvih tujih podjetij, ker je očitno, da kljub angažiranju organizacij ZK v njih vse prepočasni teče ustavna preobrazba.

Ta sindikat pripravlja tudi dve posvetovanji: o prilaganju delovnega časa servisov bele tehnike, radio in TV aparatov in avtomobilov potrebam občanov oziroma o hitrejšem razvoju storitvenih dejavnosti v manj razvitih republikah in pokrajini Kosovo.

Kakor je povedal Luka Markek, sekretar zveznega odbora, je tudi za Sindikat delavcev prometa in zvez Jugoslavije mesec september »rezerviran« za aktivnosti pri uresničevanju zakona o združenem delu in delitvenih odnosov. Veliko je namreč problemov samoupravne organiziranosti, od TOZD do sestavljenih sistemov. Zaradi tega zelo počasi nastajajo poslovne in samoupravne skupnosti na področju prometa in zvez.

Ena pomembnejših nalog tega sindikata je analiziranje poslovanja TOZD prometa in zvez v prvem polletju letos in s tem nja produktivnosti dela. Razpravljali pa bodo tudi o akcijah sindikata za izboljšanje varnosti in zaščite v prometu.

Z. B. V.

ABC odnosov v kolektivu

Piše: Azra Kristančič, dipl. psihologinja

DOBRO DELO OB PRAVEM ČASU

V prejšnji številki smo nekoliko pokramljali o tem, kako pomembno je za odnose v kolektivu, da sleherni opravlja takšno delo, ki ga veseli, in za katero je usposobljen. Danes pa se pomudimo ob trditvi, da je za boljše razpoloženje kot tudi za večjo produktivnost izredno pomembno, od kdaj do kdaj to delo opravljamo, torej — delovni čas.

Delovnemu času po svetu posvečajo veliko pozornosti, opravljajo analize, vsestransko tehtajo učinke, prav tako pa tudi veliko eksperimentirajo. Cilj vsega tega na Zahodu je večja produktivnost, razpoloženje in

dobro počutje delavcev pa jih v glavnem zanima le toliko, kolikor lahko koristita ciljem lastnikov podjetij, naj so to zasebniki ali država.

Nedvomno je produktivnost tudi pri nas izredno pomembno vprašanje, ki zasluži mnogo več kot samo pozornost. Prav tako pa je za nas zelo pomembno, kako se počutijo ob svojem delu zaposleni ter ali so srečni in zadovoljni. Ugotovljeno je, da je delovni čas pri tem zelo vpliven dejavnik.

V minulih nekaj letih smo opazili, da so ponekod pri nas že uvedli tako imenovani »drseči«

delovni čas. Dosedanji rezultati so — kot slišimo — spodbudni. V večini primerov pa se še vedno oklepajo prepričanja, da so ure med šesto in drugo popoldne kljub vsemu najbolj idealne za delo in da bi bilo nespametno razmišljati o drugačnem delovnem času. Res je, da smo na ta delovni čas najbolj navajeni, mnogim tudi najbolj ustreza, ker lahko popoldne, denimo, marsikaj postorijo doma na njivah ali pa se ukvarjajo s kakšnim drugim dopolnilnim in donosnim delom. Le-ti so po navadi tudi najbolj glasni zagovorniki »dobre in preizkušene« delovnega časa, ob tem pa jih organi-

zatorji proizvodnje radi podpirajo. Zakaj? Drseči delovni čas zahteva namreč temeljito organizacijo dela, za slehernega je treba vedeti, kaj mora narediti in do kdaj.

Iluzija je seveda trditev, da je možno povsod uvesti drseči delovni čas. V sedanjih razmerah delovni proces tega resnično ne dopušča. Marsikaj pa bi se dalo marsikaj narediti, če bi le bila volja. Nedvomno je čedalje več delovnih ljudi, ki bi želeli v mejah zahtev in potreb delovne organizacije sami izbirati čas za delo. Ko je direktor neke pariške banke pred približno desetimi leti nekaj izjavil, so po vsem svetu ali zmajevali z glavami ali pa se smejali. Rekel je: »Povsem vseeno mi je, kdaj hodijo ljudje iz računskega centra na delo. Zahtevam le, da imam vse podatke ob določenem času na mizi in da računalniki delajo 24 ur na dan!«

V naslednjih letih ga je čedalje več ljudi posnemalo. Na splošno pa je tako po svetu kot tudi pri nas delovni čas po lastni izbiri za zdaj privilegij svobodnih poklicev.

Delu čast in priznanje

Kdo razbija stroje?

V »Delu« smo prebrali izsledke kranjske uprave javne varnosti o štirih primerih, ko so delavci z okvarami strojev namenoma povzročili zastoje v proizvodnji, bodisi da so si tako omogočili počitek ali pa iz drugih razlogov. Trije od teh primerov so se zgodili v jeseniški železarni, eden pa v kranjski »Savi«. Proti vsem delavcem je uveden postopek, ki se bo končal na sodišču.

Po vsem tem, kar smo prebrali, lahko slutimo, da gre za dva motiva — za sabotažo, organizirano ali porojeno spontano v glavi posameznika (kako naj si sicer razlagamo železno palico, ki jo je storilec podtaknil v obliki črke »U« v kolesje stroja) — ali pa za malomaren odnos do dela in družbenih proizvodnih sredstev.

Ne bi bilo presenetljivo, če bo sodišče ugotovilo, da gre za sabotažo, kajti izredni naporji sovražnih sil in njihovih agentur morajo tu in tam le obroditi kakšen piškav sadež, čeprav je zavest ogromne večine delovnih ljudi še tako trdna in njihova budnost še tako velika. Toda prav zaradi zavesti naših delavcev in njihove budnosti so takšni primeri zelo redki in zaradi tega jim ob tej priložnosti ne kaže posvečati kdove kolikšne pozornosti.

Velja pa nekaj več spregovoriti o vsem tistem, kar tako radi spravimo v obliko ulomka, pod njegovo črto pa napišemo »malomarnost«.

Odgovoriti na vprašanje, kje so vzroki malomarnosti, malomarnega odnosa do dela in družbenih proizvodnih sredstev, ni lahko niti preprosto. Veliko jih je, predvsem pa je treba povedati, da malomarno ne delajo samo redki sovražniki ljudstva in države, temveč tudi relativno lojalni občani, ki so kdo ve zaradi česa ali koga razočarani in seveda: če jim delovno okolje malomarnost dopušča. Marsikje so veliko dosegli v boju proti malomarnosti, povrnili in lenobi posameznikov (ker se mnogim vsi smilijo, je bil to resničen boj), marsikje pa so dvignili roke ali pa zaradi ljubelega miru in različnih interesov vse skupaj pustijo lepo pri miru. Na srečo se v večini primerov vse konča z zanemarljivo gmotno škodo in packo na dobrem imenu kolektiva... in življenje teče po starem.

Zapisal sem, da je treba iskati vzroke malomarnosti tudi v razočaranju. To razočaranje pa pri nekaterih posameznikih spodbudi za naše politične in človeške pojme nenormalne reakcije. Kadar koli smo na primer analizirali vzroke za različne prekinitve dela v minulih letih, smo vedno znova ugotavljali, da je do njih prišlo v večini primerov zato, da bi delavci dosegli tisto, kar smo kot družba na pobudo zveze komunistov sprejeli, s čimer pa se nekateri krogi v praksi niso strinjali. In tako se nam ob tej priložnosti vsiljuje vprašanje, kako je mogoče, da nekdo pokvari stroj samo zato, da bi delavci dosegli tisto, kar smo kot družba na pobudo zveze komunistov sprejeli, s čimer pa se nekateri krogi v praksi niso strinjali. In tako se nam ob tej priložnosti vsiljuje vprašanje, kako je mogoče, da nekdo pokvari stroj samo zato, ker ga moti pri spanju med delovnim časom ali ker se mu preprosto ne ljubi delati, ko že dlje vsa družbena prizadevanja veljajo večji produktivnosti in nagrajevanju po delu? Kaj smo naredili, da bi povsod zaživela načela samoupravljanja in našega odnosa do človeka? Kaj smo naredili za zdravljenje naših tovarišic in tovarišev, za katere je alkohol začetek in konec vseh radosti v življenju? Ali vemo, v kakšnih težavah in v kakšnih stiskah je naš tovariš, ki dela ob nas? Bodimo odkriti in priznajmo, da moramo še veliko narediti.

Dokler pa bomo mirno dopuščali najrazličnejše nepravilnosti, katerih posledica je tudi malomarnost pri delu, dokler bomo s svojim delom redili lenuhe, potem bodimo kar lepo zadovoljni z relativno milimi posledicami. Vem pa, da so v večini proizvodnih delovnih organizacij s tistimi, ki nočejo delati tako kot je treba, že zdavnaj opravili.

Razlikovati pa velja tiste, ki ne morejo delati zaradi različnih duševnih motenj. Teh pa ni tako malo, kot bi lahko laično mislili, čeprav vsi še zdaleč niso »norci« (naj mi bo oproščen ta izraz!). Marsikatero osebnost njene duševne stiske silijo tudi v takšne manifestacije, kot je razbijanje strojev. In če bi v kolektivih resnično skrbeli za ljudi, potem bi se marsikateri njihov tovariš prej srečal z zdravnikom kot s sodnikom. Marsikdaj bi zadostovalo že nekaj toplih besed iz pravih ust.

S saboterji pa opravimo po zakonu.

VOJKO ČERNELČ

Na pobudo novogoriškega sindikata delavcev kovinske industrije je bilo ob koncu minulega tedna I. delovno tekmovanje kovinarjev, ki so se ga množično udeležili varilci, strugarji in orodjarji Vozil, Gostola in Iskre. Varilci so preizkusili svoje znanje v Vozilih, orodjarji so tekmovali v Iskri, strugarji pa v Gostolu.

»Tekmovanje smo organizirali zato, da preverimo znanje naših kovinarjev in da izrečemo najboljšim tudi zaslužena priznanja. Saj radi poudarjamo, da je delo osnova vsega našega življenja, zakaj mu torej ne bi posvetili več pozornosti? In seveda vsem tistim, ki ga opravljajo! Od rezultatov dela je odvisno prav vse, tudi uspešno uresničevanje naših načrtov za jutrišnji dan...« so dejali organizatorji srečanja.

In prav imajo: delavcem ne le delo in oblast — temveč tudi čast in zasluženo priznanje!

Tekst in foto: A. ULAGA

BREZ PREDSDOKOV. Orodjar Zvonko Furlani ima za seboj komaj mesec dni delovne dobe. Zaposlen je v šempetrski Iskri in je, kot pravijo, fant brez predsodkov. Zato se je kot »novinec« tudi nemudoma prijavil za tekmovanje in dosegel odlično tretje mesto! V Iskri pravijo, da bo Zvonko še veliko dosegel.

NAJBOLJŠI MED NAJBOLJŠIMI. Marjanu Černigoju, delavcu Vozil, je komaj 31 let, pa je po končanem tekmovanju kar trikrat stopil na zmagovalni oder. V treh panogah varjenja je bil najboljši! Na zveznem tekmovanju varilcev lani je bil drugi — bo letos še boljši?

TOČNO, NE Približno! Po tekmovanju je bilo potrebno vse »izdelke« še natančno stehtati. Če je pokazala tehtnica le malo preveč ali premalo, je bil tekmovalc ob dragocene točke. Delo je bilo potrebno torej opraviti zelo natančno, če si se hotel približati »vrhu«.

ČE JE NEKAJ VSILJENO, NE MOREMO GOVORITI O SOLIDARNOSTI

Za vsako ceno

Kaj so doživeli delavci kemične industrije Zorka iz Šabca, ki niso vpisali posojila za gradnjo nove tovarne?

Ali sploh lahko govorimo o pomanjkanju solidarnosti, če vemo, da je 94,7 odstotkov delavcev kemične industrije Zorka v Šabcu vpisalo posojilo za gradnjo sladkorne tovarne? Vsekakor ne moremo. Tako pa niso mislili odgovorni, ki so sklenili, da seznam »nesolidarnih« delavcev izobesijo na »sramotilno desko«, to je, da njihova imena objavijo v časopisu delovnega kolektiva.

Še enkrat se je pokazalo, da je včasih tudi pretirana ambicija lahko nevarna in škodljiva, tako kot takrat, ko je ni dovolj. Verjetno je bil politični ugled za nekatere v Zorki zelo pomemben in jim je šlo za to, da bi vsi delavci vpisali posojilo ne glede na njihove gmotne možnosti. Gre torej za solidarnost za vsako ceno.

Takšno priporočilo jim je dal celo občinski odbor za vpis posojila. Od Aleksandra Trifunovića, podpredsednika skupščine občine in namestnika odbora za vpis posojila, smo zvedeli, da so vsem sindikalnim organizacijam priporočili, naj proučijo, kateri delavci zavoljo šibkega gmotnega stanja ne morejo vpisati posojila, in kako naj bi jim dali denarno pomoč, ki bi jo takoj namenili za vpis posojila. To seveda mora pripeljati do nespornosti, kakršen se je zgodil v Zorki.

»MORAŠ — PROSTOVOLJNO!«

Ivan Djurić, strojni ključavničar, eden izmed »nesolidarnih«, je pisal beograjski »Politiki«: »Sam sem nedavno vpisal eno posojilo, šolam enega študenta in enega srednješolca, žena pa je posojilo vpisala za gradnjo sladkorne tovarne v svojem kolektivu. Vsi vemo, kako potrebna so takšna posojila, vemo pa tudi, da se za posojilo odločaš prostovoljno in ne s prisilo.«

Vpisovanje posojila v Zorki je, kot kaže, potekalo pod geslom »moraš — prostovoljno«. K

tež ugotovitvi nas sili tudi primer novinarja Milana Stanojčića, ki se je tudi znašel v skupini nesolidarnih delavcev. V juliju je prejel vsega 282,30 dinarjev. Za posojila so mu odrgali skupno 3.921,15 dinarjev. Hotel je vpisati sredstva s hranilne knjižice (od posojila za stabilizacijo gospodarstva pred nekaj leti). Dejali so mu, da ne more vpisati manj, kot znaša poprečni osebni dohodek. Prav zato se je tudi kot član ZKJ znašel »na tapeti« partijske organizacije. Njegova žena Draga, ki je zaposlena v Zorki, je vpisala posojilo.

Teče že tretje leto, odkar delavci Zorke dajejo enodnevni zaslužek za graditev velike in lepe športne dvorane. Na leto dajo tudi enodnevni zaslužek za elementarne nesreče. Vpisali so posojilo (poprečen osebni dohodek) za ceste in vodno gospodarstvo. In zdaj za graditev tovarne sladkorja! Med drugim so tudi po zaslugi njihove solidarnosti zgradili nov zelo lep hotel »Sloboda«.

Pavle Magdić je kvalificiran delavec. Njegov osebni dohodek je znašal v juliju 3.680 dinarjev. Imel je naslednje odbitke: potrošniško posojilo 846,10 dinarjev, topli obrok 41,40, sindikalna članarina 22,10, samoprispevek 55,25, enodnevni zaslužek za elementarne nesreče 136,40, blagajna vzajemne pomoči 700,00 dinarjev. Prejel je nekaj manj kot 1.800 dinarjev.

Kaj mislijo delavci o tistih, ki niso vpisali posojila? Visokokvalificirani zidar Aleksa Milovanović meni, da gre v glavnem za delavce, ki posojila niso mogli vpisati. Podobno meni tudi kemijski tehnik v tovarni gnojil Cvetko Ilić:

Posojila ni vpisalo samo nekaj delavcev, in to tistih z najnižjimi osebnimi dohodki.

Od Aleksandra Nenadovića, delavca v obratu superfosfata, smo izvedeli, da so v tem obratu vsi vpisali posojilo. Zato jih je

sindikata nagradil s kosilom v restavraciji »Crna bara« na Drini. Kdo ve, koliko kosil bi bilo še organiziranih v Zorki, če bi vsi delavci vpisali posojilo?!

Ne glede na to pa nekateri delavci menijo, da odbor za vpis posojil ni napravil napake, ko je sklenil objaviti seznam »nesolidarnih delavcev«. Pri takšnem mnenju vztraja tudi predsednik odbora in sindikata Zorke Radoslav Arsenijević. Vse to gotovo pomeni, da gre za pritisk, ki meče senco na sicer zelo uspelo akcijo. Slednjic se lahko tudi vprašamo: »Ali mora delavec vpisati vsako posojilo?«

MIROSLAV R. JOVANOVIĆ

CELJE

Spodbudno

Na podlagi analize o inovacijski dejavnosti — izvedel jo je celjski občinski sindikalni svet ob pomoči raziskovalne skupnosti — so v Celju pripravili precej natančno oceno inovacijskih prizadevanj v minulem letu. Obiskali so 26 delovnih organizacij z njihovimi 79 temeljnimi organizacijami, v katerih je zaposlenih približno 24 tisoč delavcev. Kazalci, ki jih navajajo v analizi, so precej spodbudni. Samo sedem je še takšnih delovnih organizacij, kjer nimajo registriranih nobenih inovacijskih predlogov, v drugih devetnajstih pa so lani predlagali kar 373 koristnih predlogov, izumov, patentov in tehničnih izboljšav, od katerih so jih realizirali 275. Pri tem so zabeležili nad 24 milijonov dinarjev gospodarske koristi. Inovatorjem, 364 delavcem, ki so sodelovali pri teh predlogih, so lani kot nagrade izplačali 874 tisoč dinarjev, to je 3,6 odstotka koristi. ez

KOZERIJA

ŠTART V ŠOLO

Tovariš Sindik, predsednik osnovne organizacije sindikata, bi dal vse, če bi se lahko izgovoril, da je zaradi preobremenjenosti na delovnem mestu in v široki paleti družbenopolitičnega dogajanja — kaj pa odgovornost, tovariš? — izgubil živce, ker je doma najprej nadrl ženo, potem sina in nato še oba skupaj. Nazaj je nazijal še sebe, ker je »tak preklet idiot«.

Začelo se je seveda veliko prej in — taka je pač življenjsko zakomplicirana navada — na izredno nedolžen način.

Ko se je vrnil z letnega oddiha z morja, se je vrgel na glavo — tega se je navadil na morju — v družbenopolitično problematiko v svojem tozd. Bil je prijetno presenečen, ko je ugotovil, da vsi dejavniki (na primer komisije za uveljavljanje zakona o združenem delu) delajo tako, kakor da tovariš Sindik sploh ne bi bil odsoten. Lej, lej, si je mrmral v brado, nazadnje bodo še govorili, da sindikata sploh ne potrebujejo več...

Razrešitev te dileme je prepustil nadaljnemu razvoju, zato se je še kar zadovoljen in dobre volje napotil domov. Že se je videl, kako se bo zleknil na kavč in v miru spil kavo...

»Lepa reč!« je dvignila glas žena. »Ti bi se kar rekreiral in sploh ne pomisliš, kakšen dan je danes.«

»Kakor vem, sem bil danes prvič v službi.«

»Samo nase misliš... Kaj pa jaz? Kaj pa družina?«

Tovarišu Sindiku je bilo v hipu jasno, da je razprava zašla v nevarne vode:

»Družina? Vse vama nudim, zdaj mi pa še mirne pol urice ne privošči več! Je smrkavec spet kaj zonegavil?«

»Lep oče! Sploh veš, da se jutri začne novo šolsko leto. Fant bo jutri prvič prestopil gimnazijski prag.«

Tovarišu Sindiku zdaj res ni bilo več jasno, ali bi moral čestitati sinu, ker je postal gimnazijec ali bi pa moral čestitati sebi, ker mu ga je uspelo zvižgati v gimnazijo. Sindikat menda tudi nekaj velja!

»Lahko bi mi čestital,« je zajavkala žena, »ker mi je uspelo spraviti skupaj že polovico šolskih knjig za fanta. Petdeset tisočakov sem zmetala stran. Ti pa nič!«

»Si slišal, poba, kaj vse delava zate?« je Sindik vprašal sina.

V hipu se mi je posvetilo, da si je izbral napačno taktiko, kajti »naslednik« mu je bliskovito pariral:

»Saj meni sploh ni do študija...«

»Kaj pa bi?«

»To je moja stvar! V gimnazijo nisem šilil, da veš. Saj se že kar vidim, kako me boš klistiral, če mi ne bo šlo samoupravljanje...«

»Niš ne stokaj,« se je napihnil Sindik. »Samoupravljanje? To je enostaven predmet, da je kaj. Samo mene vprašaj, če bo kaj nejasnega, in bo šlo. Petka — brez diskusije!«

»Mama! Ti se zmigaj, da boš dobila še preostale knjige. Fant, nehaj filozofirati, kaj bi in kaj ne bi, jaz bom pa vztrajal v samoupravi toliko časa, dokler ne doštudiraš. Saj veš, zaradi povezave med teorijo in prakso. Ni hudič, da te ne bi spravila do poklica...«

TIG

Obisk japonske sindikalne delegacije

V Beograd je dopotovala delegacija Sindikata vsejaponske federacije elektrostrojnih delavcev (Denkikoren). Med razgovori v Svetu ZSJ so se gosti seznanili z jugoslovanskim družbenoekonomskim sistemom, še zlasti pa s samoupravljanjem in z vlogo sindikatov pri nas. Gosti iz te azijske države so izjavili, da vlada v njihovi

deželi veliko zanimanje za jugoslovanski sistem samoupravljanja.

Japonski sindikalni aktivisti, ki jih vodi predsednik omenjenega sindikata Masahito Ohno, bodo v Jugoslaviji obiskali več krajev in delovnih ter drugih organizacij. Iz Beograda so se najprej napotili na Reko.

R. V.

SINDIKATI RAZVITIH DRŽAV IN RASNO RAZLIKOVANJE

S pritiskom do sprememb

Prvi uspehi sindikalne akcije za izboljšanje položaja črnskih delavcev

Nekaj dni pred začetkom svetovne konference za boj proti rasnemu razlikovanju, ki je bila v Lagosu, se je med delegati razširila novica iz Londona: na zboru sindikalnih aktivistov, zaposlenih v multinacionalni družbi Unilever, so sklenili začeti z akcijo za sindikalne pravice brezpravnih črnskih delavcev v Južni Afriki. Sindikalne organizacije bodo ob pomoči mednarodne zveze prehrabnih delavcev, ki ima sedež v Ženevi, »pritisnile« na vodstvo neke tamkajšnje družbe, da bi njena podružnica v rasistični južni Afriki v lastni hiši, to je v podjetju, priznala sindikat črnskih delavcev.

Uprava podružnice doslej ni dovoljevala vstopa niti generalnemu sekretarju črnškega sindikata prehrabnih in sorodnih delavcev. L. Sikhakhanu. Izgovor je bil, da »črnški delavci niso zainteresirani za članstvo v nobenem sindikatu.« Tako trdovratno ravnaje pa se bo očitno moralo zmehčati v najkrajšem času. Udeleženci londonskega sestanka so namreč napovedali, da bodo stalno seznanjali delavce svoje družbe, kako direkcija odstopa od rasnega razlikovanja. Če bi še »trmoglavila«, bodo sindikati organizirali nove in širše akcije pritiska.

Povedati je treba, da odločitev sindikalnih aktivistov iz Unile-

verja ni niti prva niti edina. Tako je Zveza sindikatov Švedske sklenila, naj njeni predstavniki na kraju samem proučijo delovne razmere afriških delavcev, zaposlenih v južnoafriških podjetjih švedskih družb SFF, ASEA, Alfa Laval, Sandvick AB in še nekaterih. Švedski sindikati so se obenem zavzeli za priznanje vseh pravic afriškim delavcem in za ukinitvev diskriminatornega sistema nagrajevanja.

Na podoben način so ravnali delavci ameriške družbe Palatoid iz Bostona. Uspeli so prepričati upravo, da je povečala plače delavcem, zaposlenim v njenih podružnicah v južni Afriki. S svojim pritiskom so tudi zahodnonemški sindikati uspeli vplivati na boljši položaj delavcev, ki so zaposleni v tistih vejah južnoafriške industrije, katere sedež je v ZR Nemčiji. Nemajhne uspehe so dosegli tudi nekateri drugi sindikati zahodnoevropskih držav.

Vsega, kar bi lahko, seveda niso storili še nikjer. Zato tudi ni naključje, da se ponavljajo pozivi črnških delavcev iz južne Afrike, naj sindikati razvitih zahodnih držav bolj kot doslej uporabljajo vzvode in sredstva, s katerimi razpolagajo, da bi rasistični pošasti s skupnimi močmi čimprej zadali smrtni udarec.

BOŠKO RAKIDŽIČ

POSLEDICE SPLOŠNE STAVKE V PERUJU

MOČNO SKALJENI ODNOSI

Medtem ko vojaški režim poskuša utišati burjo, ki jo je sprožil napovedani program varčevalnih ukrepov, se politične stranke in sindikati že pripravljajo na splošne volitve v letu 1980

Več sto odpuščenih in na desetine zaprtih sindikalnih aktivistov — taka je bilanca enodnevnih splošnih stavke, ki so jo v mesecu juliju organizirale tri perujske sindikalne centrale, med njimi tudi najmočnejša — levo usmerjena Splošna konfederacija dela (CGTP). S posebnim odlokom vlade so vsa podjetja dobila pooblastilo, da v dveh tednih po stavki odpustijo »sindikalne voditelje, odgovorne za prekinitvev dela«, medtem ko so takoj izgubili delo vsi »pobudniki in organizatorji« akcije, zaposleni v državnem sektorju.

Po sindikalnih virih je bilo zaradi izvajanja tega dekreta odpuščenih več kot 3.000 delavcev. V nekaterih podjetjih so jih pognali na cesto na stotine. Tako je tovarne obutve »Bata« odpustila 420, največja perujska sladkorna tovarna »Donoforio« pa celo 633 delavcev. Mimo tega se je blizu trideset vodilnih aktivistov sindikalnih central, ki so organizirale stavko, znašlo v zaporu skupaj z desetimi drugih sindikalnih delavcev. Med zaprtimi sta bila tudi generalna sekretarja CGTP in Centrale perujskih delavcev (CTP).

PRVI SPOR Z VLADO PO DEVETIH LETIH

Enodnevna splošna stavka je bila vrh nemirov, ki letos pretresajo Peru. Neposredni povod za odkrit spopad med vlado in sindikati — sploh prvi, odkar je revolucionarna vojaška ekipa prevzela državno krmilo v letu 1968 — je bil program varčevanja, ki ga je pripravil takratni minister za ekonomiko Valter Piazza. Program je predvideval občutno zmanjšanje proračunskih izdatkov, omejevanje uvoza, zmanjševanje kupne moči prebivalstva, zamrznitev plač in enoletno prepoved zaposlovanja novih uslužbencev v javnih in vladnih ustanovah.

Po ostrih nasprotovanjih širokih plasti prebivalstva in tudi nekaterih oficirjev in ministrov, ki nasprotujejo desničarskim težnjam, so Piazza zamenjali. Ko je bil na njegov položaj imenovan Alsibiades Saens, so uradna sporočila poudarjala, da je osnovni cilj vladnih ukrepov zaščita revnejših slojev. Skladno s tem so znižali cene nekaterih

osnovnih življenjskih potrebščin, minimalni zaslužki so se zvišali za petino, napovedano pa je bilo tudi splošno, čeprav ne visoko povečanje vseh plač. Ti ukrepi naj bi obenem z razgovori med vlado in sindikati — pomagali utišati burjo, ki so jo represalije v času stavke in po njej samo še stopnjevale.

PRAVI VZROKI NEZADOVOLJSTVA

Vzroki velikega nezadovoljstva sindikatov niso samo v nepopularnih varčevalnih ukrepih, ki »zvrčajo vsa bremena na delavska pleča«. Napredni krogi namreč izražajo vse večjo zaskrbljenost tudi zaradi očitnega obračanja vlade na desno in zavoljo okrepljene agresivnosti konzervativnih sil. Po splošnem mnenju pa tudi »druga faza revolucije«, ki se je začela z vladavino generala Moralesa Bermudesa pred dvema letoma, še zdaleč ni tako revolucionarna, kot je bila »prva faza« generala Velasca Alvarada. Pod težo gospodarskih težav sedanja vlada bolj kot kate-rakoli pred njo močno popuša

zasebnim podjetjem, celo tujemu kapitalu. Državni sektor gospodarstva je potisnjen v stran, prizadevanja za širše sodelovanje delavcev v upravljanju podjetij pa so »zamrznjena«.

Močan pritisk konservativnih političnih krogov, ki so še zlasti postali glasni takrat, ko je bil napovedan postopen prehod k civilni vladi, je prav gotovo v marsičem vplival na odstopanja od razglašanih ciljev »izvirnega perujskega modela socializma«. Če vemo, da večina Peruancev ni pismenih in zato zdaj nimajo pravice glasovati, so kajpak upravičene skrbi, da bi parlamentarne volitve, napovedane za leto 1980, pravzaprav pomenile prehod oblasti v roke »tradicionalnih političnih strank«, ki so vedno zastopale interese centrov ekonomske moči in nadnacionalnih družb.

PRIPRAVE NA VOLITVE

V času do novih volitev name-rava vlada pripraviti novo ustavo. Z njo bi legalizirali družbene reforme, izvedene med devet-

letno vladavino vojaškega režima. Predvsem gre za agrarno reformo, delovne skupnosti v zasebnih podjetjih ter ukrepe, ki so kakorkoli vplivali na spremembe v državnem sektorju. Ob tem uradni krogi poudarjajo, da prehod na civilno oblast ne pomeni vračanja k staremu, ampak naj zagotovi sodelovanje »organiziranega ljudstva« v političnem življenju države.

Če bo zares tako, je seveda odvisno od tega, kdo bo prišel na čelo države: ali zagovorniki poglobljanja družbenih reform ali pa tisti, ki bi radi potegnili črto čez revolucijo in obnovili režim, ki je vladal pred njo. Medtem ko meščanski krogi pod vodstvom konzervativnih političnih strank nestrpno čakajo, da bi izkoristili priložnost, ki jim jo ponujajo splošne volitve, pa napredne sile, med katerimi so sindikati zelo pomembni, izražajo zaskrbljenost, ker vedo, da jih čaka naporen boj za ohranitev »izvirne perujske revolucije«.

SVETLANA STEVIČ

kdo je kdo

DR. FRANCI ZWITTER

predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Ime tega uglednega koroškega Slovenca naši slovenski pa tudi jugoslovanski javnosti ni neznano. Neločljivo je povezano in prepleteno z bojem Slovencev v sosednji Avstriji za narodnostne pravice.

Naključje je hotelo, da se je ta pogumni Korošec rodil 10. oktobra 1913. leta — torej prav na dan kasnejšega koroškega plebiscita, ki je ozemlje onstran Karavank prisodilo Avstriji. Po končani gimnaziji v Celovcu in začetnem študiju bogoslovja je Franci Zwitter predsedal na pravo in doktoriral leta 1939, ko se je nacizem že dodobra razbohotil. Kot zaveden Slovenec seveda ni dobil službe, kmalu pa so ga poklicali tudi v vojsko. Pot ga je prek Francije in Rusije vodila do Boke, kjer se je pridružil partizanom. Po osvoboditvi se je vrnil na Koroško, kjer ga je čakal težji — politični boj.

Pariška mirovna konferenca je zarisala končne meje in koroški Slovenci so ostali v Avstriji. To so sprejeli kot nespremenljivo stalnico, zato pa so se tolikanj vztrajneje bojevali za svoje narodnostne pravice. Čeprav je ta čas prišlo do svetovnonazorskih razhajanj in do oblikovanja Narodnega sveta koroških Slovencev, sta obe organizaciji znali prebroditi razlike in ostati enotni v temeljnih zahtevah za svoje narodnostne pravice. Tako je tudi danes; čeprav so

izpostavljeni silovitemu pritisku oblasti, koroški Slovenci ne mislijo odnehati. Niso se ustrašili; obstali so v veliko hušjih časih — pa ne bi zdaj, ko imajo vso podporo ne le matičnega naroda, temveč vedno bolj tudi napredne avstrijske in mednarodne javnosti.

STROKOVNJAK OPOZARJA NA PRAVICE IN DOLŽNOSTI

Ocenjevanje uspešnosti varstva pri delu

Statistika na področju varstva pri delu zajema nesreče pri delu, smrtne primere, poškodbe, bolezni, odsotnosti z dela. Zajemanje podatkov je enovito tako po delovnih organizacijah in gospodarskih dejavnostih kakor tudi po republikah in pokrajinah. Statistika na področju varstva pri delu nam pove, ali se število nesreč in obolenj pri delu povečuje, znižuje ali stagnira; pove nam tudi, kakš en je delež nesreč in obolenj na 1.000 zavarovancev. Statistika pa ne pove (če ni posebnih analiz), kateri vzroki, viri in razmere so povzročili nesreče. Dobra mehanografska obdelava podatkov s sodasnimi analizami nesreč pa nam vendarle lahko nudi tudi o tem dobre in zanesljive podatke.

Že več kot 15 let pa opazamo v

strokovni literaturi varstva pri delu prizadevanja, da bi se dokopali do uspešnosti varstva pri delu. Kakor so merila učinka dela znana in uveljavljena (akord, normativ učinka dela, normativ kvalitete del, roki in podobno) pa so povsem nerazvita merila uspešnosti varstva pri delu. Tudi v primerih, ko so službe varstva pri delu organizacijsko razvite in močne, postajajo merila uspešnosti varstva pri delu tako komplicirana, da so neprimerljiva ali težko uporabna v manjših delovnih organizacijah.

Šele razširjena uporaba metod merjenja trenutnih opazanj v industriji in poslovanju je začela utirati pota spoznanju, da je tudi za področje varstva pri delu metoda trenutnih opazanj še najboljša osnova za ocenjeva-

nje stanja varstva pri delu. Pri tem štejemo za varstvo pri delu neposredno uveljavljene, obstoječe ukrepe varnosti pri delu.

Ocenjevanje stanja varstva pri delu po metodi trenutnega zapažanja, prirejenega za varstvene ukrepe, upošteva vsa načela metode trenutnih zapažanj v industriji z nekaterimi bistvenimi dopolnili. Le-ta so: obseg ugotovitev stanja ukrepov je vnaprej določen tako, da ga je možno opraviti v dveh urah. Vrste in značilnosti vsakega uveljavljenega ali neveljavljenega ukrepa so vnaprej znane in so v popisu, ki ga uporabljamo pri obhodu. Na obhodu ugotavljamo le zatečeno stanje. Na obhodu sodelujejo najmanj tri osebe: vodja enote, pooblaščen delavec za varstvo pri delu, varnostni inženir.

Ugotovitve vnašamo v zbirni obhodni list stanja varnostnih ukrepov, ki ima ob zaključku ugotovljena tri stanja: zadnje stanje, stanje prejšnjega obhoda ter stanje preteklega obhoda.

Takoj po obhodu seznanimo s poročilom delavce enote, ki je bila predmet ocene stanja varstva pri obhodu, vodja enote pa sestavi poročilo o takojšnjih ali posrednih izboljšanjih pomanjkljivosti. Ocenjevanje stanja varstva pri delu s pomočjo prilagojene metode trenutnih zapažanj daje odlično gradivo o uspešnosti uveljavljanja varstva pri delu, dopolnjuje dosedanja prizadevanja statistike nesreč, poškodb, obolenj in odsotnosti na tistem področju, kjer smo doslej ugotavljali praznine in pomanjkljivosti.

sprašujete — odgovarjamo

Prosim za odgovor na naslednje vprašanje:

Ali pripada delavcu dodatek za delo v nedeljo tudi v primeru, če mu njegova organizacija združenega dela namesto tega zagotovi dela prost dan med tednom? R. V., NAZARJE

Odbor sindikatov Slovenije za samoupravno sporazumevanje o delitvi dohodka in osebnih dohodkov nam je posredoval naslednje pojasnilo:

Delo na dan nedelje je treba razumeti kot težje delovne razmere. Zato delavcu za delo na nedeljo pripada poseben dodatek. Delavec je po določilih veljavne sindikalne liste upravičen do tega dodatka v vsakem primeru, torej tudi takrat, če mu organizacija, kjer je zaposlen, omogoči v zamenjavo dela prost dan med tednom.

KAKO DALJ ČASA V ŠOLI?

Napovedano je, da bo v septembru pri republiški konferenci SZDL Slovenije posvetovanje, na katerem naj bi, po opravljeni razpravi v vseh občinah, ocenili vzroke počasnega uvajanja celodnevne osnovne šole. Koordinacijski odbor pri predsedstvu RK SZDL Slovenije, ki spremlja to problematiko, je ocenil, da bi z organizirano akcijo lahko zagotavljali hitrejši razvoj celodnevne osnovne šole.

Nimamo še podatkov, kako teče razprava po občinah, ta hip so nam na voljo le podatki Zavoda za šolstvo SRS, ocene in stališča republiškega koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne šole pa nekateri že znana stališča RO sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja — zlasti tista o nagrajevanju dela učiteljev, ki jih kaže ponoviti.

V srednjeročnem programu razvoja SR Slovenije smo predvideli, da bomo do leta 1980 vključili bodisi v celodnevno osnovno šolo bodisi v podaljšano bivanje četrtno vseh oddelkov. V tolikšnem obsegu je predvideno tudi solidarnostno prelivanje denarja, da bi s tem dobile manj razvite občine možnosti za uvajanje celodnevne osnovne šole.

Podatki o stanju ob koncu šolskega leta 1976-77, ki seveda ne upoštevajo sprememb, do katerih je prišlo v septembru, še ne obetajo, da bomo srednjeročno zastavljeni cilj tudi uresničili. Le 41 šol v 30 občinah je v celoti ali s posameznimi razredi prešlo na celodnevno osnovno šolo (273 oddelkov z nekaj manj kot sedem tisoč učenci). Od oktobra 1976. leta do zaključka minulega šolskega leta je prešla na celodnevno ena sama osnovna šola z dvema oddelkoma.

V podaljšano bivanje na šoli je bilo ob začetku uvajanja celodnevne osnovne šole zajetih 9 odstotkov učencev, v minulem šolskem letu pa 11,5 odstotka učencev. Podaljšano bivanje je tako organizirano že na 281 šolah in zajema več kot 25.000 učencev. Pri tem je zanimiv podatek, da je organiziranih 1.092 oddelkov podaljšane bivanja, v katerih so učenci sporednih oddelkov istega razreda ali različnih razredov, toda na 30 šolah je tudi 216 čistih oddelkov podaljšane bivanja, ki vključujejo že učence enega samega razrednega oddelka.

Očitno je bil razvoj podaljšane bivanja v minulem šolskem letu hitrejši od razvoja celodnevne šole. Nemara je to pogojeno prav s tem, da smo uveljavljali višje cene v oddelkih podaljšane bivanja, utemeljene s celotnim plačilom dveh učiteljev na oddelku, medtem ko na oddelku celodnevne šole potrebujemo poprečno le 1,5 do 1,7 učitelja.

Zdaj gre za to, da bi proučili možnosti, kako organizacijsko in programsko preoblikovati čiste oddelke podaljšane bivanja v oddelke celodnevne osnovne šole. V takih oddelkih podaljšane bivanja je bila tako rekoč že doslej tista enovita skupina učencev, ki naj bi sestavljala oddelke celodnevne šole. Seveda pa ob preoblikovanju čistih oddelkov podaljšane bivanja v oddelke celodnevne šole ne bi smeli zanemarjati ali celo ukinjati podaljšane bivanja tam, kjer je to še vedno edina stvarna možnost organiziranja dela z učenci zaposlenih staršev, prav tako pa ne bi smeli prenehati iskati možnosti, da tudi drugi oddelki čimprej preidejo na celodnevno osnovno šolo.

Leta 1975 sprejeti samoupravni sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke v osnovnih šolah govori le v enem členu o dodatku za delo v celodnevni šoli. Pripravlja se nov sporazum. Vseeno pa je dobro ponoviti nekatera večkrat poudarjena stališča RO sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja o nagrajevanju učiteljevega dela. Predvsem je nesprejemljivo, da bi razlike v nagrajevanju nastajale zgolj zaradi različnega naziva osnovne šole, se pravi, ali dela učitelja na »navadni« ali na celodnevni osnovni šoli. Bolje je treba nagrajevati nedeljivo odgovornost učitelja za vzgojo in učni uspeh otrok, upoštevati obseg in kvaliteto opravljenega dela, ne pa uveljavljati dodatkov, ki so lahko upravičeni ali ne — pač glede na to, kako kdo delo opravi. Tudi pedagoško uro kot izhodišče za normiranje učiteljevega dela moramo opustiti in v skladu z zakonom o združenem delu tudi med učitelji uveljaviti 42-urno tedensko delovno obveznost. V tem smislu je seveda najprej potrebno popraviti zakon o osnovni šoli.

SONJA GAŠPERŠIČ

Galerijam slovenskih naivcev, kakršna je v Trebnjem na Dolenjskem, bi lahko namenili več lokacij... (Foto: A. Ulaga)

LETOS PREHAJA ŠOŠTANJSKA OŠ BIBA ROECK V CELOTI NA CELODNEVNO ŠOLO

ZA VSE UČENCE

Z jesenjo osnovna šola Biba Röck v Šoštanju dokončno prehaja na celodnevno šolo. Že lani so celodnevno šolo uvedli za učence od prvega do četrtega razreda, letos pa vanjo vključujejo vse osem razredov pa tudi podružnici v Ravnah pri Šoštanju in v Belih vodah.

Prednost celodnevne šole se je pokazala že doslej. Vsi učenci prvih štirih razredov osemletke v Šoštanju so namreč izdelali razrede. Zelo pomembna je ugotovitev, da so delovne navade učencev v celodnevni šoli postale veliko večje in bolj vsestranske. Otroci postajajo v večjem kolektivu bolj angažirani in socializirani. S celodnevno šolo so zelo zadovoljni tudi starši; rešeni so skrbi, kako otroku pomagati pri nalogah in učenju.

Seveda je jasno, da je celodnevna šola dražja in to ne le pri nas, kjerkoli v svetu jo imajo.

Učitelji tako zasnovane šole so veliko bolj obremenjeni, zato naj bi jim zagotovili večjo stimulacijo ali pa jih razbremenili.

Med počitnicami so v šoštanski osnovni šoli dogradili še dve učilnici, kabinet in razširili šolsko kuhinjo. Krajevna skupnost jim je pomagala, da so uredili tudi šolsko igrišče. Tako ima zdaj šola dvajset učilnic in dve telovadnici, saj bodo lahko uporabljali tudi telovadnico TVD Partizan.

TUDI V VELENJU SE VEČAJO MOŽNOSTI

Velenje je z letošnjo jesenjo dobilo novo, četrto osnovno šolo. Z njo bodo razbremenili osnovno šolo Miha Pintar-Toledo, ki bo lahko imela poleg pouk samo v eni izmeni. S tem pa se odpirajo možnosti, da bi tudi na tej ustanovi začeli uvajati celodnevno šolo.

USMERJANJE IZOBRAŽEVANJA OB DELU — ODGOVORNA IN NEODLOŽLJIVA DRUŽBENA NALOGA (II.)

SKUPNE AKCIJE NI!

Kot smo v prvem nadaljevanju tega članka omenili, je ugotavljanje motivov za ponovno vključitev občanov v izobraževanje eno osrednjih vprašanj, ki mu posvečamo pozornost andragoški delavci Obalne delavske univerze.

Iz obravnave analize sledi, da se je več kot 90 % anketiranih udeležencev izobraževanja odločilo za ponovno šolanje na lastno pobudo in le majhen del na pobudo OZD. Pri tem je skoraj polovico (45 %) motivirala želja po izpopolnitvi in razširitvi znanja, 22 % večja možnost napredovanja v OZD, 13 % zahteve delovnega mesta, 10 % želja po spremembi delovnega mesta, 10 % želja po spremembi OZD.

Med vzroki, zaradi katerih pred leti niso nadaljevali rednega šolanja, navajajo anketiranci na prvem mestu slabe materialne razmere, zatem hotenje po čimprejšnji osamosvojitvi, težave pri učenju in pomanjkanje motiviranosti za nadaljnje izobraževanje.

Večina anketirancev ocenjuje, da kadrovske službe v OZD premalo seznanjajo zaposlene z možnostmi izobraževanja ob delu in potrebami (58 %). Tako je samo 5 % anketiranih izvedelo za te možnosti od kadrovske službe v OZD, kar 40 % pa od svojih delovnih tovarišev.

Ti podatki nedvomno potrjujejo, da gre za resne pomanjkljivosti v kadrovski politiki na področju usmerjanja izobraževanja ob delu. Posledice tega so seveda najrazličnejše, zato naj omenimo le nekatere:

- pogosta neuskajenost izobraževanja ob delu s stvarnimi potrebami gospodarskega in družbenega razvoja na Obalnem območju;
- težave pri zagotavljanju ustreznih zaposlitve delavcem glede na pridobljena nova strokovna znanja;
- nezainteresiranost OZD, da bi prevzemale materialna bremena šolanja svojih delavcev;
- velik osip in nesorazmerno podaljševanje trajanja izobraževanja ob delu na posameznih stopnjah šolanja.

Z željo, da bi se aktivno in konkretno vključili v prizadevanja za odpravljanje obravnanih vrzeli pri usmerjanju kandidatov za izobraževanje ob delu, smo v koprski enoti obalne DU organizirali svetovalno službo, ki prireja informativne sestanke s kandidati pred formalnim vpisom v katerokoli šolsko izobraževalno obliko. Tako se je samo v začetku minulega šolskega leta takšnih sestankov udeležilo več kot 400 občanov.

Že od junija dalje imamo podobne sestanke tudi s kandidati, ki se zanimajo za izobraževanje ob delu v novem šolskem letu.

Na podlagi analize vpisa v šolskem letu 1976-77 lahko trdimo, da so uspehi teh razgovorov že vidni, saj se je lani zelo zmanjšal pritisk na šole administrativne, prometno-tehniške in še nekaterih drugih strok, povečal pa se je interes zlasti za ekonomsko srednjo šolo in za poklicno gostinsko šolo.

Ti napori, tako ocenjujemo, pa lahko dajajo le skromne rezultate vse dotlej, dokler ne bo stekla usklajena akcija med vsemi nosilci: kadrovske službe v OZD, organizatorji izobraževanja ob delu ter vsemi tistimi družbenimi organizacijami na obali, ki načrtujejo nadaljnji razvoj srednjega, višjega in visokega šolstva v naši regiji.

Pri tem je treba poudariti, da je kadrovska služba skupščine obalne skupnosti Koper v zadnjem času opravila izredno pomembno delo, saj je na podlagi srednjeročnih planov razvoja OZD in drugih študij, posredovala javnosti več informacij o stanju in kadrovskih potrebah na obali. Iz njih sledi, da primanjkuje gospodarstvu in drugim dejavnostim KV delavcev (8 %), delavcev s srednjo izobrazbo (19 %), z višjo izobrazbo (35 %) in z visoko izobrazbo (22 %). Iz teh virov je tudi podatek, da večina zaposlenih študira ob delu družboslovne smeri, predvsem ekonomske, v prejemnem številu pa se zaposleni odločajo za tehniške vede.

Seveda pa je uspešen študij ob delu odvisen od mnogih dejavnikov, na katere lahko bistveno vplivajo zlasti OZD. V mislih imam predvsem materialne pogoje za izobraževanje ob delu in delovne obremenitve tistih, ki se vključujejo v takšno izobraževanje. Veliko slušateljev, ki smo jih zajeli v naši anketi navaja, da so poleg težav zavoljo izmenskega dela in ponovnega privajanja na študij, prav finančni problemi pogosta ovira na poti do zastavljenega cilja. Podatek, da je samo četrtnina slušateljev sklenila s delovnimi organizacijami pogodbe, na podlagi katerih jim te materialno in drugače pomagajo (študijski dopusti, ipd.), potrjuje ugotovitev o razkoraku med potrebami in šolanjem zaposlenih pa tudi o slabostih v planiranju izobraževanja ob delu ter o usmerjanju interesentov za takšno izobraževanje. Samo 25 odstotkov slušateljev, ki smo jih zajeli v naši anketi, navaja, da imajo po končanem šolanju zagotovljeno ustrežno delo, ki bo upoštevalo njihovo pridobljeno znanje in usposobljenost.

Opisane razmere očitno kažejo, da se na obali pri izobraževanju ob delu najpogosteje uveljavlja osebni interes. Dobršen del zaposlenih nekritično izbere smer šolanja, kar ima pozneje lahko zelo neprijetne posledice, ki se kažejo bodisi v težavah v času študija bodisi v neustreznih zaposlitvi po končanem šolanju.

O teh in drugih problemih izobraževanja ob delu smo razpravljali na nedavnem posvetu z vodstvi kadrovske službe OZD, ki ga je organizirala obalna DU z željo, da zasnova usmerjenega izobraževanja ob delu ne bi bila samo predmet javne razprave, marveč tudi konkretnih izpeljav in rešitev v združenem delu. Pri tem smo se ponovno zavzeli zlasti za to, da bi kadrovske službe v OZD bolj kot doslej vplivale:

- na odločanje zaposlenih za izobraževanje ob delu z internimi razpisi in kadrovske selekcije na podlagi srednjeročnih in dolgoročnih programov potreb po kadrih;
- na učinkovitost izobraževanja ob delu (zmanjševanje osipa, skrajšanje trajanja šolanja, ipd.) z ustvarjanjem takšnih razmer, v katerih bodo odpravljale še vedno pogosto neenakost in neenakopravnost na tem področju;
- na ustrezno zaposlovanje delavcev, ki so se s študijem ob delu strokovno usposobili za zahtevnejša delovna opravila, s čimer bi zmanjšali fluktuacijo delavcev in neracionalno izkoriščanje kadrovskih sil.

MARIJA VOGRIČ

P. O.

NOVA PRIDOBITEV RUDARSKEGA ŠOLSKEGA CENTRA VELENJE

DRUGI DIJAŠKI DOM

Gradnjo prepotrebne drugega dijaškega doma Rudarskega šolskega centra Velenje je omogočila tudi republiška izobraževalna skupnost, ki je iz združenih sredstev prispevala 41,7 milijona dinarjev. Za gradnjo dijaškega doma, ki bo imel 720 ležišč, ko bo dograjen, prispeva nekaj denarja tudi velenjski rudarsko elektro-energetski kombinat

Pred devetnajstimi leti so v Velenju ustanovili industrijsko rudarsko šolo. Takrat je prevladalo spoznanje, da je tehnologija izkoriščanja premoga že tako napredovala, da jo delavec brez poklicnega usposabljanja ne more več uspešno obvladati. Prvotni namen šole, ki se je leta 1963 preimenovala v Rudarski šolski center, je bil vzgajati kvalificirane delavce za rudarstvo, vendar so z leti program razširili še na izobraževanje za druge poklice.

so le tako lahko pridobili za šolanje ter drugih slovenskih rudnikov in proizvajalcev električne energije po novih delavcih so terjale odgovor na vprašanje, kje namestiti učence rudarskega šolskega centra. Samo za potrebe proizvodnje premoga in električne energije je treba letno usposobiti najmanj 200 delavcev; zavoljo velike fluktuacije, še zlasti v rudarstvu, pa je treba izobraževati najmanj 700 učencev. Pri tem pa je seveda pomembno, da je 98 odstotkov vseh učencev, ki se odločajo za rudarski poklic, iz drugih krajev Slovenije in iz drugih republik.

Potrebe Rudarsko elektro-energetskega kombinata Vele-

Spomladi letos so naposled začeli v Velenju graditi nov,

drugi dijaški dom. Akcijo je omogočila tudi republiška izobraževalna skupnost, ki je iz združenih sredstev odobrila 41,7 milijonov dinarjev, gradnjo pa uvrstila med prednostne naložbe. Del denarja za novi dijaški dom, ki bo imel 720 ležišč, in vse druge potrebne prostore, pa bo zagotovil velenjski Rudarsko elektro-energetski kombinat.

IGRAČKANJE Z IGRAMI

Navada je, ali naj bi vsaj igrah udeleženci prisegeljo, da se bodo borili športno in častno. Kot kaže, pa je nekaterim prišlo v navado, da te prisega ne upoštevajo. Nekateri delovne organizacije in posamezniki se namreč zatekajo k številnim zvijačam, ki naj bi jim zagotovile prvo mesto.

Na Devetem srečanju srbskih gradbincev letos sploh niso proglasili skupnega zmagovalca v športnih nastopih — zaradi neregistriranih tekem v odbojki. Teh pa niso registrirali, ker ekipe niso dosledno upoštevale tekmovalnih pravil. Pri športnih srečanjih gradbincev — kot pri večini športnih srečanj med delavci — ne smejo sodelovati ekipe in posamezniki, ki nastopajo v I. in II. zvezni ligi. Zato morajo udeleženci pred začetkom tekem predložiti sezname nastopajočih delavcev. Sezname morajo overoviti delovne organizacije in pristojne športne podzveze, kot dokazilo je treba priložiti še zdravstvene in osebne izkaznice.

Morda bi kdo utegnil reči, da je to preveč birokratsko, saj gre za športne igre delavcev. Pa je kljub temu potrebno. Dogaja se marsikaj, čemur bi lahko rekli s pravim imenom — špekulacija. V nekaterih

delovnih organizacijah ponarejajo sezname tekmovalcev, čeprav tvegajo, da si nakopljejo moralno ali celo kazensko odgovornost. Med tekmovalci zato lahko zasledimo ljudi, ki sploh niso zaposleni v delovni organizaciji, ki tekmuje, ali pa le-ta sprejme igralca v delovno razmerje le za krajši čas. Pristojne podzveze včasih potrdijo sezname, na katerih so ljudje, ki ne bi smeli nastopati na takšnih tekmovanjih. Nekateri športniki izstopijo iz svojega kluba, sodelujejo na igrah in — ko je teh konec — se spet vrnejo v matične klube. Slednjič pa so tudi takšni, ki ponarejajo celo zdravstvene izkaznice.

Republiški odbor Sindikata gradbenih delavcev Srbije bo gotovo primerno ukrepal proti vsem, ki zavestno izigravajo propozicije. Takšni pojavi namreč škodujejo ugledu prirediteljev, katerih namen so posamezniki razumeli napačno. Namen športnih tekmovanj med delavci ni zmaga za vsako ceno, marveč poudarjati pomen telesne kulture in dosežke, ki so posledica vsakodnevnega ukvarjanja s to dejavnostjo.

Na srečo takšna umazana dejanja ne ostajajo prikrita, toda žalostno je, da se kljub temu ponavljajo!

SVETLANA JELAČIĆ

S pohoda na Triglav...

OBSEŽEN PROGRAM DELOVNIH AKCIJ

Številni ljubitelji in obiskovalci gora iz Rateč, Kranjske gore, Rut, Martuljka, Gozda, Dovjega, Mojstrane, Jesenic, Javornika in Koroške Bele se že lep čas načrtno pripravljajo na številne delovne akcije, tečaje, plezalne šole, alpinistične vzpone in tabore, razstave in akademije ter prireditve, ki jih bodo izvedli v vseh krajih in vseh jeseniške občine v počastitev 200-letnice prvega pristopa na Triglav (26. avgusta 1778), 75-letnice ustanovitve samostojne podružnice slovenskega planinskega društva (19. aprila 1903) na Jesenicah, 50-letnice ustanovitve triglavske podružnice SPD na Dovjem in v Mojstrani (8. januarja 1928) ter 45-letnice ustanovitve podružnice SPD v Ratečah (23. aprila 1933). Tem pomembnim delovnim in življenjskim jubilejem se bodo pridružili tudi planinci iz Javornika in Koroške Bele, ki so pred tridesetimi leti ustanovili samostojno planinsko društvo in tiste iz Martuljka, ki so se osamosvojili leta 1948—49.

Ob ustanovitvi planinske organizacije na Jesenicah leta 1903 je bilo v dolini komaj 99 članov, sedaj pa jih je v jeseniški občini v petih društvih in eni sekciji že več kot 5.000, in to predvsem mladine in delovnih ljudi.

Pionir planinstva na Jesenicah je bil pred 168 leti Janez

Dežman, ki je 8. avgusta 1809 zapisal na vrhu Triglava pomembno in spodbudno geslo: »Narvechi moje veselje je na gorah!« Temu prvemu navdušenemu planinskemu pionirju je leta 1866 sledil starosta slovenskih planincev France Kadilnik, ki so mu planinci iz doline postavili leta 1905 v spomin Kadilnikovo kočjo na vrhu Golice.

Takoj ko so planinci leta 1903 ustanovili močno planinsko organizacijo pod Triglavom, Škrlatno, Ražorano, Prisojno in Jalovo goro, so s Jakobom Aljažem, Josipom Tičarjem, Josipom Lavtičarjem, Požgancem, Bobkom, Korobiljem in številnimi drugimi zavihali rokave in prišli za krampe in lopate in začeli za najskromnejšimi sredstvi delati za ohranitev slovenske podobe Triglava in vsega planinskega sveta. Kar ni uspelo »triglavskemu kralju Matjažu«, ustanovitelju naše GRS dr. Josipu Tičarju, »delovodji — poštenjaku« je uspelo triglavskim prijateljem, Piparju, Drenovcu in Skalažu ter po osvoboditvi novemu valu naših alpinistov in gorskih reševalcev.

Pripadnost planinsko-alpinistični skupnosti bodo planinci in alpinisti počastili skupaj z gorskimi reševalci z novimi delovnimi akcijami, slavnostnimi prireditvami, razstavami in akademijami. Skušali bodo izvesti celoletno akcijo za varstvo planin-

skega okolja, povečali in modernizirali bodo številne planinske postojanke, ki jih oskrbujejo in upravljajo. Zgraditi bo treba tudi nov planinski objekt na Golici in povečati zavetišče Špičko. Dovolj dela za pridne roke delovnih ljudi in mladine!

V Mojstrani bodo slovesno proslavili petdesetletnico triglav-

ske podružnice slovenskega planinskega društva z razvitjem društvenega prapora in številnimi drugimi prireditvami.

V jeseniški občini že prizadeno deluje iniciativni odbor, ki bo pripravil razstavo planinskoalpinističnih znamk in retrospektivno razstavo življenja in dela gornikov v dolini od prvih začetkov do današnjih dni. Zelo zanimiva bo tudi razstava slovenske planinske knjige. Domači

upodablajoči umetniki, slikarji se bodo predstavili z deli iz sedmih vršičkih slikarskih kolonij. Mojstri planinske besede pa bodo skušali izdati drugi planinsko alpinistični zbornik Svet pod Triglavom.

Številni plezalci, alpinisti in gorski reševalci iz jeseniške občine bodo pripravili vse potrebno za drugo srečanje svojih tovarišev iz združenega podjetja Slovenskih železarn nekje v marjuljskih gorah ali na Triglavu.

Delo in priprave za te jubilejne prireditve so že stekle, iniciativnemu odboru, ki je zadolžen za uspešno izvedbo tega obsežnega in množičnega programa, žal, primanjkuje nujno potrebnih sredstev. Organizacije združenega dela, krajevne in druge interesne skupnosti pa tudi planinsko-alpinistične organizacije so doslej pokazale vse premalo zanimanja za te visoke jubilejne planinstva v dolini in jeseniški občini.

V jubilejnem letu slovenskega in jugoslovanskega planinstva, 200-letnice prvega vzpona na Triglav ne bodo praznično razporeženi v jeseniški občini samo ljubitelji in obiskovalci gora, temveč vsi delovni ljudje in mladina, ki ljubijo naš planinski svet in so ponosni na prehojeno pot, ki vodi v množično in rekreativno planinstvo.

U. ŽUPANČIĆ

POTUJTE Z NAMI

»ARENA EKSPRES«

4.10	PULJ	21.36
7.40	LJUBLJANA	18.02
9.32	ZAGREB	16.00

Vlak vozi vsak dan, rezervacija sedežev je obvezna.

MARIBOR

Prvenstvo v namiznem tenisu

Končana so srečanja prvega dela občinskega prvenstva v namiznem tenisu, ki so potekala v šestih ligah.

V I. ligi je zaslužno osvojila prvo mesto ekipa TAM Tezno v postavi: Slavko Nidorfer, Zvonko Cafuta, Albin Ritonja in Vili Fras, ki je v odločilnem srečanju premagala favorizirano ekipo CEVOVODA z rezultatom 5:4. Ekipa Cevovoda je na drugem mestu, sledijo pa ekipe: Konstruktor, Obrtnik, Metalna I., Elektro itd.

VII. ligi vodi ekipa mariborske Carinarnice, ki ni izgubila nobenega srečanja, in je torej najresnejši kandidat za uvrstitev v I. ligo. Sledijo ekipe: Livarna, Zdravstveni dom Maribor, Petrol, Mariborski tisk, TAM — IV Tezno.

V III. ligah, kjer prav tako tečejo ostri boji za uvrstitev v višjo ligo, je stanje naslednje: V A skupini vodi Primat (brez poraza) pred TAM V Tezno, MTT-Melje, Konstruktor II, Ruše II, DOM-Smreka itd. V B skupini vodi Staninvest pred Stavbarjem I., Swatyjem, Zlatorogom, Nigradom II, Certusom I itd. V C skupini pa je na vrhu lestvice ekipa Stav-

bar II, ki je izgubila eno samo srečanje in vodi pred Avtoobnovo, TIMA II, Konstruktor III, DEM, Strojoplast itd.

V ženski ligi je prvo mesto osvojila ekipa Gradisa. Namiznoteniške igralkice Gradisa so z odlično igro premagale vse svoje nasprotnice. Na drugo mesto se je z zaostankom dveh točk uvrstila ekipa Obrtnika pred Zavarovalnico Maribor, Stavbarjem, Staninvestom, PTT itd.

Ker želi vsaka ekipa čim boljše uvrstitev in tekmovanje v najmočnejši ligi, lahko v jesenskem delu pričakujemo še bolj ogorčene boje.

KAMNIK

Lovorika športnikom Plame

V počastitev 125-letnice kemične industrije Kamnik in letošnjih Titovih jubilejev so organizirali v Kamniku četrtje športne igre predelovalcev plastike zahodne grupacije. Tekmovanja so se udeležile ekipe Istraplastike iz Pazina, Plame iz Podgrada, Poligalant iz Volčje Drage in domače Kemične industrije Kamnik. Več kot sto športnikov se je pomerilo v štirih tekmovalnih disciplinah: v streljanju na glinaste golobe, streljanju z

račno puško, malem nogometu in v namiznem tenisu.

V skupni uvrstitvi so dosegli prvo mesto športniki Plame. Sledje: Kemična industrija Kamnik, Istraplastika in Poligalant. Prireditelji petih iger predelovalcev Plastike bodo delavci Plame iz Podgrada.

LJUBLJANA

Pogovor o zamejskem športu

Pred dnevi se je v Ljubljani sestal odbor združenja slovenskih športnih društev v Italiji. Na dva dni trajajočem pogovoru referentov za posamezne panoge in odbornikov združenja, ki združuje 26 osnovnih slovenskih zamejskih organizacij, so med drugim ugotovili, da so opravili vse zastavljene naloge in da je bilo zlasti uspešno sodelovanje z zvezo telesnokulturnih organizacij Slovenije.

Posebno pozornost so na sestanku posvetili ustanovitvi trenerske organizacije, ki jo že dlje pogrešajo. Ustanovili jo bodo do konca letošnjega leta, še prej pa bodo ustanovili trenerske organizacije po posameznih športnih panogah. Ob sprejetju sklepa o ustanovitvi trenerske organizacije pa so zaprosili predstavnike zveze telesnokultur-

nih organizacij za pomoč v obliki občasnih strokovnih predavanj in strokovne literature, ki bo v veliko pomoč vsem, ki se v zamejstvu ukvarjajo s trenerskim delom.

Med pomembnejše naloge združenja slovenskih športnih društev v Italiji sodijo še skupne priprave tekmovalcev na prvo srečanje reprezentanc slovenskih organizacij iz sosednjih držav, ki bo prve dni meseca oktobra letos na Ravnah na Koroškem.

SEŽANA

Nova športna dvorana

Te dni so v Sežani praznovali svoj občinski praznik in poleg drugega slovesno izročili svojemu namenu tudi novo športno dvorano. Zgradili in opremili so jo predvsem s sredstvi, ki so jih zbrali občani s samopri-spevkom. V novi dvorani bo možno gojiti številne športne panoge, med drugimi tudi odbojko, rokomet in košarko. Za gradnjo in opremo je bilo potrebno odšteti blizu 20 milijonov dinarjev.

Na dan otvoritve in proslave velike delovne zmage so pripravili člani športnih društev mikaven akademski nastop, ki je požel med številnim občinstvom dolgo trajen aplavz.

Edvard Duh — uspešen kot igralec in vodja namiznoteniške ekipe Konstruktorja I.

OB 50. OBLETNICI PRVE ORGANIZIRANE STAVKE JOSIPA BROZA

Delavec v kraljeviški ladjedelnici

Piše: Armando Černjul

NADALJEVANJE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Dolgo so se delavci zabavali in se pogovarjali — predvsem o oktobrski revoluciji in o nekaterih idejah iz teh dni v letu 1917. Očitno ni bilo več možno prikriti, kaj delavci v resnici pripravljajo, če bodo delodajalci z njimi še naprej ravnali tako, kot so doslej.

— Da bi se lahko spopadli z razmerami, se moramo organizirati, je pogosto go, oril Broz.

PRVOMAJSKA PROSLAVA V »OBČINSKEM VRTU«

Prvega maja 1926. leta zjutraj krene po Kraljevici spreved delavcev. Spremljajo ga zvoki godbe. Popoldne tega dne, ob šestnajsti uri, se je v občinskem vrtu začela slovesnost... Organizacijo proslave je prevzela sindikalna podružnica ladjedelnice z Josipom Brozom na čelu.

Lepo okrašen vrt, z lampioni, mladimi jeseni in z različnim cvetjem, čudovita svetloba dveh ribiških luči — vse to privabi prebivalstvo Kraljevice, Hreljina, Bakra, Bakarca, Šmrike, Križišča ter drugih krajev v okolici.

V ta čudoviti vrt so prišla dekleta s polnimi košarami rdečih nageljnov (papirnatih) in jih prodajala ljudem. Ni bilo obiskovalca, delavca, ki ne bi kupil vsaj enega nageljna.

Delavcem je bilo težko, ker niso mogli organizirati govora. Toda to ni oviralo Josipa Broza, da se ne bi sprehajal od mize do mize in pojasnjeval delavcem pomena proslavljanja prvega maja. In ko se ob vходу v vrt pojavi skupina oficirjev, eden izmed delavcev opozori Josipa Broza:

— Tovariš Broz, prihaja skupina oficirjev...

— Kaj zato, naj pridejo... je odgovoril Broz in duhovito dodal: — Povabili smo jih, naj vidijo...

Oficirji pa so samo nekaj časa opazovali zbrane delavce, zatem pa so nadaljevali svojo pot.

— Glejte, saj odhajajo, pravi isti delavec.

— In kaj naj drugega storijo, ga zgovorno vpraša Broz.

Zapletla sta se v krajši pogovor. Ob koncu Josip Broz pravi svojemu tovarišu: — Tudi njim postaja jasno...

Nato so nadaljevali z zabavo. Za Kraljevcane in druge okoliške prebivalce je bil to slovesen dan. Igrali so in peli. Seveda pa so bili tudi takšni, ki so prišli na proslavo z drugačnimi nameni; bili so tudi izdajalci, za katere so delavci zvedeli šele kasneje...

Po prvomajski proslavi so delavci še dneve in mesece govorili o tej lepi delavski slovesnosti. Na delu pa je bilo iz dneva v dan enako... En teden so delavci dobili plačo, naslednje tri, štiri pa so zaman čakali nanjo.

Nekega jutra, med delom, Broz pristopi k Filipu Pavešiču-Filku:

— Mladi tovariš, ali vidiš, kako smo delavci zapostavljeni... Slabo ali skoraj nič nas ne plačajo. Kako ti to sprejemaš?

— Vidim... strinjam se z vami, morali bi — je negotovo in nedoločno odvrnil Filko.

Dnevi so minevali... Uprava ladjedelnice je nadaljevala svojo staro prakso... Zdrževala je

izplačila delavskih zaslužkov. Delavci so še vedno popravljali torpedno ladjo T6, že nekaj tednov pa niso dobili plače. Tovariši iz sindikalne organizacije niso več mogli mirno gledati na te razmere. Tudi člani ilegalne partijske organizacije niso več mogli prenašati represalij nad delavskim razredom. Zavoljo tega je partijska organizacija organizirala zbor delavcev z dveurno protestno prekinitvijo dela. Zbranim delavcem je govoril Josip Broz:

— Uprava ladjedelnice zadržuje izplačila naših zaslužkov po dva, tri ali več tednov, kar za dvesto ljudi predstavlja veliko vsoto. Uprava zadržuje naš denar in ga medtem obrača, s tem pa nas v bistvu goljufa. Trgovci nam prodajajo hrano na up bistveno dražje, kot če bi jo kupovali z denarjem, tako da v bistvu plačujemo njihove interese, medtem ko nam uprava podjetja ne plačuje ničesar, saj obrača naš denar.

Po tem protestnem govoru Josipa Broza je uprava podjetja izplačala delavce, da bi se izognila stavki. Toda delavcem niso izplačali vseh zaslužkov... Delavci so se tolažili, da jim bodo dolg izplačali kasneje. Tako je spet minilo nekaj dni in spet ni bilo nič z izplačili. Delavci so postajali čedalje bolj nejevoljni. Kje je denar, je bilo vsakodnevno vprašanje delavcev v ladjedelnici.

Uprava ladjedelnice pa je nameravala ogoljufati delavce. Sporočila jim je: Vojno ministrstvo je zavrnilo ladjedelnici izplačilo stroškov za popravilo torpedne ladje T6. Takoj ko bo poravnalo svoj dolg, vas bomo izplačali.

Po teh »lepih besedah« je sindikalna podružnica pod vodstvom sekretarja Josipa Broza sklenila pisati centralni upravi Zveze kovinarjev v Beograd. Pismo je napisal Josip Broz.

Nekaj dni kasneje pride odgovor: Ministrstvo ne dolguje ladjedelnici niti dinarja!

Ko je Josip Broz prebral pismo, se je takoj posvetoval s tovariši iz sindikalne podružnice pa tudi partijska organizacija se je na sestanku odločila, da bodo delavci 24. avgusta s stavko odgovorili upravi ladjedelnice in vsem tistim, ki so nasprotovali izplačilu delavcev!

Vse je bilo nared, da začno stavkati. Tovariši iz partijske celice so bili v stalni pripravljenosti. Zdeli so se kot borci v vojni, ki čakajo le na znamenje svojega poveljnika, da začno z napadom!

PASIVNA REZISTENCA

Nekaj pred sedmo uro 24. avgusta 1926. leta so se delavci zatekli k pasivni rezistenci!

Ravnatelj ladjedelnice Iskra razburjeno hodi od ene skupine delavcev do druge.

— Kaj je to? Zakaj ne delate?

— Ne bomo delali, dokler nam ne boste izplačali tega, kar nam dolgujete, odgovarjajo delavci.

Ravnatelj Iskra ni vedel, kaj naj stori. Slednjič, ko je videl, da delavci v resnici nočejo delati, odide v centralo in ukaže, naj odtrbijajo »prenehanje dela«. S tem je uprava ladjedelnice označila, da od tega trenutka dalje ne bo plačala delavcev.

Sestal se je odbor sindikalne podružnice, glavna tema raz-

prave pa je bila stavka. Delavci so izvolili stavkovni odbor. Nekaj kasneje je zavijanje sirene oznanilo, da so delavci stopili v stavko. Seveda so postavili straže, katerih naloga je bila varovati ladjedelnico pred stavkokazi.

Na delovnih mestih so ostali le obratovodje in uradniki. Ob obhodu straže se Josip Broz zaplete v pogovor s Filipom Pavešičem-Filkom.

— Kako je?

— Dobro, odvrne Filko, nato pa vpraša Broza:

— Slišim, da prihajajo stavkokazi?

— Pa kaj potem?

— ??? (Filko ne ve, kaj naj reče Brozu).

— Kam boš šel, ko te bodo reducirali, ga vpraša Broz.

— Sam sem z materjo. Popravljaj bom lonce in upam, da bom zaslužil vsaj za kruh, odvrne Filko.

Broz se nasmehne, nato pa nadaljuje z obhodom straž okrog ladjedelnice.

PRIHOD BUDE MILUTINOVIĆA V KRALJEVICO

Dva dni po začetku stavke je prispel v Kraljevico Bude Milutinovič, sekretar centralnega odbora zveze kovinarjev v Beogradu. Sestal se je z Josipom Brozom.

— Torej, Broz, začeli ste stavkati. Ali ni to nekoliko preuranjeno?

— Kako preuranjeno... Naj delamo, ne da bi zaslužili?!

— Če ste že začeli, potem se držite, mu pravi Milutinovič.

In v resnici so se delavci držali. Pred začetkom stavke je Josip Broz napisal članek za list »Organizovani radnik«, glasilo centralnega delavskega sindikalnega odbora Jugoslavije, ki je izhajalo v Zagrebu. Članek je izšel 26. avgusta 1926. leta, torej prav v dnevih stavke — pod naslovom »Iz ladjedelnice v Kraljevici«. V nadaljevanju povzemamo ta Brozov članek.

»Razmere med delavci v ladjedelnici (delavci jo imenujejo rubežnico — in to ime je veliko bolj primerno) so v Kraljevici naravnost obupne. So tako slabe, da bi se, kot pravi ljudski pregovor, tudi vrag razjokal nad njimi.

Ko delavci opoldne odhajajo na kosilo, opazovalec niti v sanjah ne bi pomislil na to, da so kvalificirani delavci. Sodeč po njihovem videzu, bi sodil, da so berači, saj so namesto v obleke zaviti v cape.

Če kdo opazuje te siromašne in razcapane delavce ter tisto razkošno oblečeno gosposdo buržuje, ki so po »težkem delu« po lokalih, barih in drugih zabaviščih prišli v Kraljevico, da bi se odpočili, potem mu postane jasna razredna razlika.

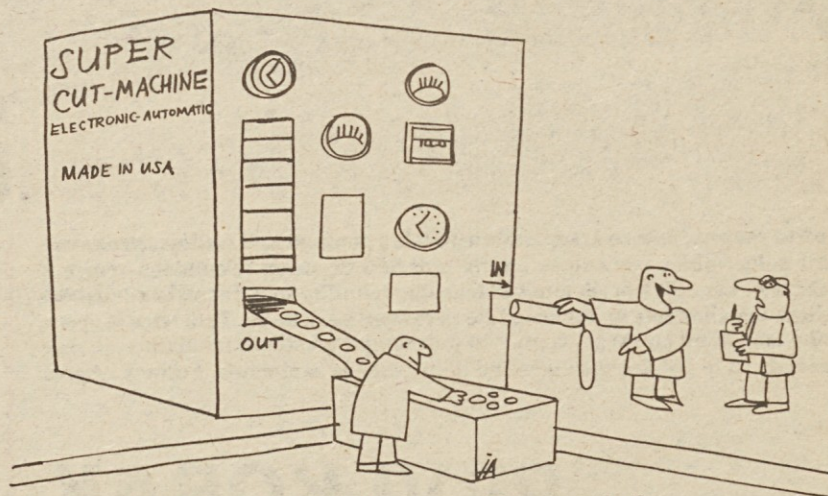
Delavci se mučijo in delajo od jutra do mraka, naokrog hodijo kot berači, bledih in izpitih obrazov, medtem ko kapitalisti ne delajo nič drugega, kot da se dolgočasijo, bleščijo v svili in žametu in se potijo zavoljo lastne debelosti, njihova lica pa bodo vsak čas popokala od napetosti in zdravja. To je božanska družbena ureditev!

Da bi delavce dotolkla, je uprava uvedla delo po akordu. Plače so takšne: kvalificirani delavci zaslužijo od 3 do 6,50 din, predelavci od 6,50 do 7,20 dinarjev, vajenci pa od 1,20 do 2,70 dinarjev na uro.

NADALJEVANJE PRIHODNIC

— Prosim za dopust... Na slovenskih cestah imam toli ko dela, da ne zdržim več...

— Kaj ste pri vas storili za večje izkoriščanje zmogljivosti strojev?
— Zelo veliko! Prej je tale stroj za rezanje salame uporabljal v času dopoldanske malice le direktor, zdaj pa ga vsi člani temeljne organizacije...

NAGRADNA KRIŽANKA

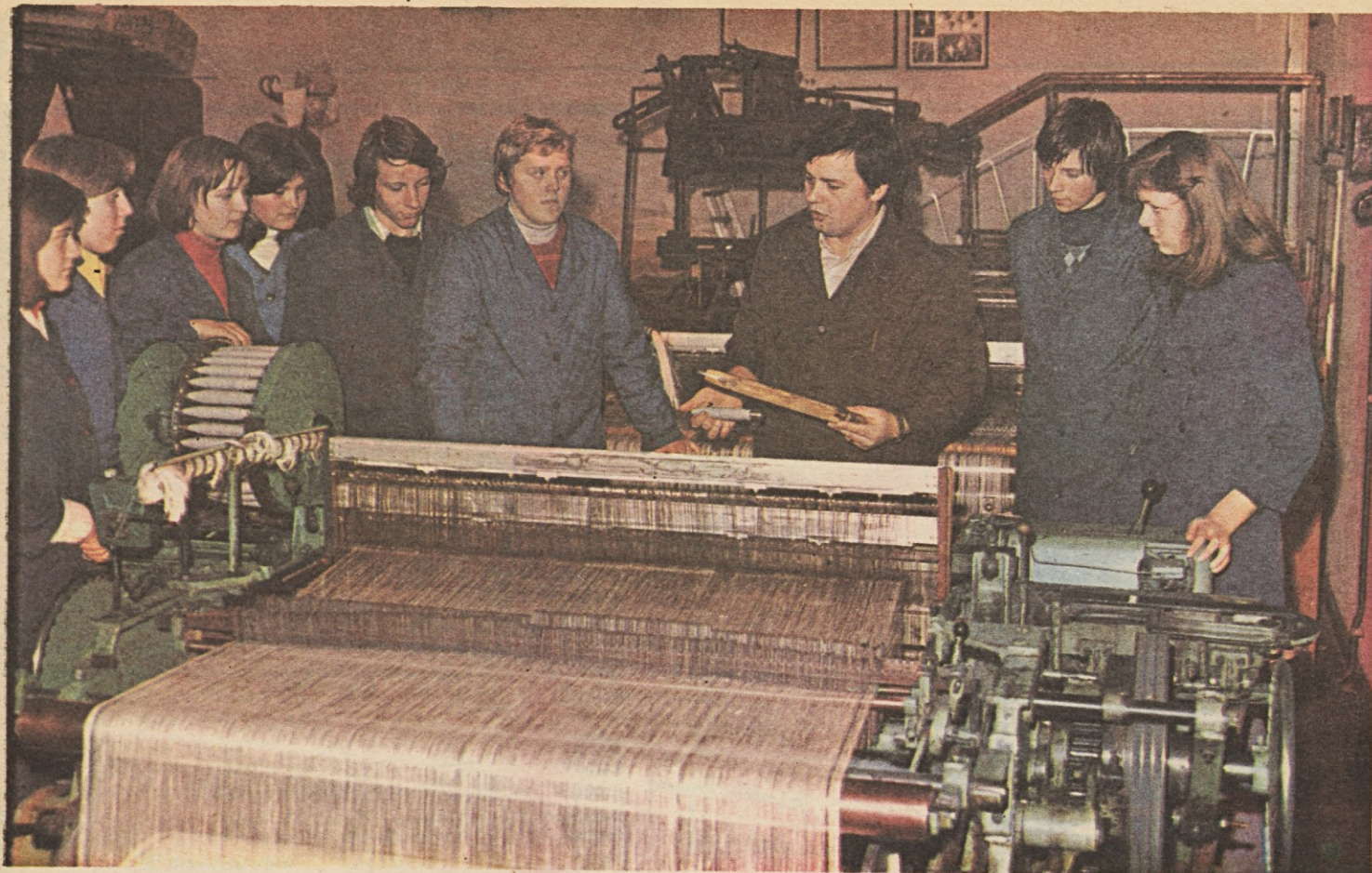
Rešitve pošljite do 14. septembra 1977 na naslov: ČZP Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA št. 35. Nagrade so: 200, 150 in 100 din.

de	PRIHOD V PROSTOR	LOJNA BILA	VOJNO-BINEC	OZNAČITEV, ZAZNAMOVANJE	GOROVE V MAROKU	MADŽAR, ŽEN. IME	SOVETSKI POLITIK (GRIGORI, STR. 1936)	POLITIČNO ZATOČISČE	SLAVNI SPANSKI CELIST IN DIRIGENT	INTERNAT. TELEGRAFI TELEPHONE	PRISTANIŠČE NA JAPON. OTOKU HONSU	DOLGO-REPA PAPIGA
PENOVNA DOLOČITEV VREDNOSTI												
NAPRAVA ZA URAVNANJE STABILNOSTI												
DELAVKA V TELEFON. CENTRALI												
STARA PLOŠNA MERA					ITAL. MESTO BLIZNEARJA ZDRUŽ. AR. REPUBL.					ORANJE NAŠLO O ENAKU RAZMIRNIM V DOLŽNOSTI		
ITALIJAN. VELETOK			ZIDOVSKI M. IME KORALNI OTOKI					UREDA, OČON HUNSU POGANAR				
MAZILLO						ŽEN. IME (KLARA) COSINUS						IRIDIJ
			ZBOR TREH PEVICOV NOSNI GLAS, NASAL						CITRUSOV AVTOMOBIL PELIKAN			
MATERIA TVARINA					KOR. GONORI PO ONIKAR, ŽIVNOAM, DINARAR							
NEHADNA SRČNA SLABOST								SKLADATEL DELIBES			RIBE JAJČECE	NEMŠKI IDEALIST, FILOZOF
OSTRE RESE PRI KLASU								VELIKI TROPSKI MRANJE	ZVICA HIL-DETTINA			
PAUL NEWMAN				ZNAČILNA PRIMOR-SKA JED BASPARI						PREBIVALKA IRSKE		
ŠPANSKI LIRIČAJ PESNIK (NOBLOVEC)									DEPART. IN REKA V J.F.R.			
MAKEDON. TOVARNA GOSPODIN, PABARATOV					ANGEŠKI POLARNI RAZISKOVALEC (JOHN)	DINJA MAŠKA	REVA V SEV. FRANCISI			ELEKTOR. MERSVA ENOTA OS. ZAJMEK		
BESTAVIL: R. N.	DOMAČA VPREZNA ŽIVAL	POLZLAHVA KOVINA (CK)	ONASSIS							PREBIVALEC AONIJE	DOMAČA TVORNICA RUBLJA	ZVIŠANJA NOTA, O?
IT. SLIKAR IN ARHITEKT BERADILNIK BO UFFIZI										POZITIVNA ELEKTRODA PLOŠNINSVA MERA		
ŠTROKOVN. NJAVI ZA ORIENTALISTI												
RELA V ČRNI GORI, PRITOK DRINE					ORIGINAL. IME DRUŽ. VE IRSKE							ORLIVA RASTLINSKE GAŠTEBLA

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠTEV. 33:

korrespondent, osmerokotnik, Pta, ekstrem, Arnič, ar, rez, Li, jasli, gin, Enos, bandera, cassa, taktik, lev, WI, apelativ, Kea, NEP, Likar, La, Alibaba, Omer, Loto, erotika, iperit, Bantu, tov., maketar, IN, sanatorij, Kelemen, Reka, azil, CT, tat.

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 33:
1. nagrada, 200 din: **Majda Roglič**, Cesta 1. maja 69, 61430 Hrastnik
2. nagrada, 150 din: **Pavla Mertelj**, PTT 64280 Kranjska gora
3. nagrada, 100 din: **Dušan Jovanovič**, Zagrebška 18 68000 Novo mesto.
Nagrade bomo poslali po pošti.

Prav tako kot osnovne šole so 1. septembra pričele s poukom tudi srednje, strokovne in poklicne šole. Šolska vrata so se odprla tudi 850 učencem tekstilnega centra v Kranju. Od tega kar 350 v prvih letnikih tekstilne tehniške šole, tehniške čevljarke šole, poklicne tekstilne šole in poklicne šole za čevljarke delavce. Tudi letos je vpis v prve letnike manjši od lanskega, čeprav so potrebe po tekstilnih tehnikih vsak dan večje. Kaže, da za te poklice med mladimi ni posebnega zanimanja. Foto: A. Agnič

PRVI KORAK

Televizijske kamere so pozorno spremljale vsak korak, ko je Armstrong stopil na Lunina tla in dahnil: »Majhen korak zame in velik za človeštvo!« Stavek se je pač naučil na pamet. Naši malčki, ki tokrat prvič stopajo čez šolski prag, pa sploh ne vedo, kaj je stavek. In tudi na pamet se ne znajo učiti. Tudi televizijske kamere jih niso spremljale pri njihovem »usodnem gibu«. Le veliko mater in nekaj očetov je bilo poleg, ko se »je zgodilo«.

Armstrongu je bilo lahko: bil je odrasel človek, ki mu tudi najbolj nepredvideni pretresi skorajda ne bi mogli do živlega. Smo že kdaj pomislili, kaj je za malčka PRVI KORAK čez šolski prag. Praviijo: »Armstrongu je bilo lahko na Luni, ker je že prej hodil v šolo!«

In še prav imajo...!

Spodaj: Prvo soočenje. Tovarišica — otroci. V ozadju starši. Komu v pomoč?

Desno: V pogovoru pred šolo smo že pametni...

HUMORESKA

Kultura na (štirinožnem) pohodu

Poletje je res čuden čas: ljudje (delavci, člani samoupravnih organov itd.) si preprosto predstavljajo, da bodo lahko vrgli svoje delovne skrbi čez levo rame, se odpravili »nekam na morje« ali kaj podobnega in se — skratka — imeli zelo počitniško. Vsi seveda nismo šli na morje (prosim, zakaj bi prav vse posiljevali s slano vodo?), vendar s tem še ni rečeno, da možnosti nismo imeli.

Hopla! Nikakor ne bomo razpravljali o elastiki, ki se ji reče »enake možnosti delovnega človeka«. Tema je sicer zanimiva, vendar se zaradi aktualnosti z njo ne bi ubadali, ker — je poletja že konec.

Raje se posvetimo pomembnejšemu vprašanju, ki se mu reče: kultura v poletnem času.

Prav grozljiva je ugotovitev, da so čez poletje kulturni delavci docela pozabili na svoje naravno zaledje (da ne rečemo plačnike). Sem in tja je bilo sicer slišati za nekakšne festivale, za katere pa tako ali tako vemo, da jih prirejajo zgolj za snobe in z dolgočasne tujce. Torej, domači delavec je čez poletje kar brez kulture. Je nekaj tako grozljivega sploh možno, čeprav natančno vemo, da se brez dela še nekako da živeti (kar izven kritičnega poletnega obdobja demonstrira kar precejšen del delovnih ljudi), brez kulture pa nikakor ne?

Sajsi bomo vendar priznali, da kulturi rečemo kruh in sol življenja! Torej, če se že meso umika z jedilnikov, menda vsi vemo, kaj pomeni gagati brez kruha in soli.

In tudi v to — morda pretirano potrošniško — smer ne bomo razvijali svojega razmišljanja. Predvsem zato, ker nam po dopustniški duševni otopelosti še ni docela uspelo, da bi razrešili najnovejše preskrbovalne rebase. Nekaj je slišati, da gre za nekakšno usklajevanje. Počakajmo in nam bo vse kristalno jasno. Kristala bo menda toliko, da ga bomo lahko izvažali v resnih količinah...

Naj nam ne zamerijo kulturniki, če smo začeli govoriti o kulturi, nakar je pa bilo videti, kakor nas bi kultura sploh ne zanimala. Tak vtis je kajpada docela napačen!

Hoteli smo predvsem opozoriti na izredno škodljiv pojav, da se čez poletje za kulturo nihče ne zmeni. Z eno edino in redko izjemo, ki se ji reče mednarodni vinski sejem v Ljubljani.

Vas že slišim: pravite, da se o alkoholu tokrat izjemoma ne bi pogovarjali... Saj ne gre za alkohol! Govorimo vendar o kulturi! Prosim, že tradicionalno ob vinskem sejmu poslušamo znanstveno dokazovanje, kako Slovenci krvavo potrebujemo mednarodni vinski sejem prav zato, da bi razvili svojo pivsko kulturo.

Menda imamo znotraj svojih meja kar precej pijač »za požlambat«, vendar se pri konzumiranju pijač vedemo preveč prostaško, skratka, po domače in — pozablamo na kulturno pitje.

Prav zato imamo vsako leto mednarodni vinski sejem, ki vnese v naš ljubi vsakdan pravo prelomnico. V kulturnem smislu. Ugotovitev velja še posebej za mladi rod, za katerega že tako ali tako vemo, da mu kulture res nikoli ni dovolj ali preveč.

Žal je realnost — kot se to kaj rado zgodi — precej daleč od načrtov. Prav neverjetno je, vendar je pač res, da kulturni pivci na sejmu sploh ne prihajajo. Menda jih moti tisti naziv »mednarodni« in menijo, da so pozvani samo pivci kulturniki iz vseh petih celin. No, vseh variant od juckanja do rjojenja ne manjka in še manj pretepov, kar pa je navsezadnje tudi del kulturnega izživljanja.

Nekaj pa bi na vsak način veljalo razjasniti: ali bi v zvezi s širjenjem kulture pitja med Slovenci veljalo postaviti v bližnji in daljnji okolici mednarodnega vinskega sejma nekaj javnih stranišč in pika na i! — ali bi taka postavitev predstavljala onesnaževanje okolja ali pa je morda onesnaževanje okolja to, da takih javnih večjev ni?

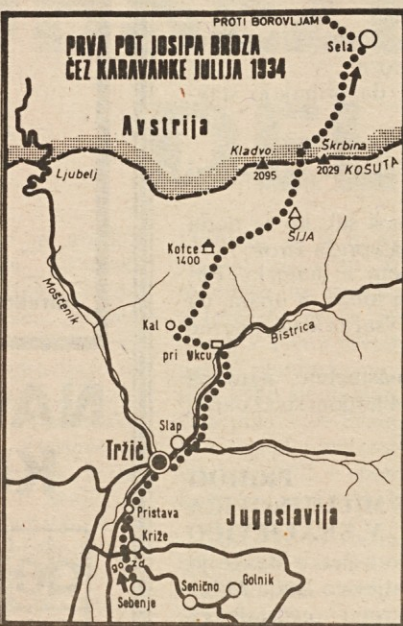
TIG

VINSKI SEJEM

Letošnji že 23. ljubljanski vinogradniško vinarski sejem, ki so ga odprli na Gospodarskem razstavišču minuli teden, je ponovno dokazal svojo mednarodno veljavo, saj na njem sodeluje poleg 165 domačih kar 274 tujih razstavljalcev iz 26 držav. Mednarodni ocenjevalni komisiji so razstavljalci prijavili letos 1.017 vzorcev vin, 200 žganih pijač in 72 sadnih sokov. Jugoslovanski vinogradniki so letos dobili dva najvišja naslova za vina, dva za žgane pijače in pet »Grand prix«.

Še posebno pomemben pa je tisti del sejma, kjer so razstavljeni stroji za obdelovanje vinogradov in predelovanje grozdja. Na njem se lahko vinogradniki seznanijo z najnovejšimi dosežki v proizvodnji in predelavi vina.

Titova pot čez Karavanke

S spominsko slovesnostjo na Mahavovem griču pri Sebenjah in z dvodnevnim pohodom mladinske pohodne enote Kokrškega odreda so v soboto svečano odprli zgodovinsko in planinsko pot, po kateri je tovariš Tito leta 1934 ilegalno prekorajl Karavanke. Pot vodi od Sebenj skozi Trzič, prek Slapa in Dovžanove soteske do Ukca, nato pa prek Kal, Kofcin Šije do Škrlatne — 1867 metrov visoko v grebenu Košute na meji z Avstrijo. Na spominski slovesnosti na Mahavovem griču je govoril član CK ZKS Martin Košir, ki je v svojem govoru poudaril, da ta pot predstavlja pomemben del Titove in partijske zgodovine. Spominsko obeležje, ki ga

sestavlja rdečkasta skala — simbol Karavank in skulptura Toneta Svetine, je odkril prvoborec Ivan Štucin—Žana. Vsa pot je vzorno markirana in opremljena s kažipotmi. Akcijo so z materialnimi prispevki in s prostovoljnimi delom podprle številne tržiške organizacije združenega dela. Takšen njihov odnos nedvomno pričča o velikem spoštovanju do dela in življenja tovariša Tita in njegovega neprecenljivega prispevka k razvoju naše socialistične samoupravne skupnosti.

Na skici: prva ilegalna pot Josipa Broza čez Karavanke v juliju 1934. leta. M. V.

Tekmovanje traktoristov

Osnovna značilnost letošnjega 21. republiškega tekmovanja traktoristov in 5. republiškega tekmovanja mladih zadržnikov je, da Murska Sobotna v najbolj zanimivi disciplini traktoristov ni ubranila naslova prvaka ne v ekipni ne v posamični konkurenci. Oba naslova sta šla, v Žalec; med ekipami je Murska Sobotna spodrsnilo po šestih letih nepretrganega zmagoslavja.

Letošnje prvenstvo, ki je bilo v počastitev Titovih jubilejev in 500. obletnice mesta Krško, so organizirali kmetijsko tehniška komisija pri zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije, republiška konferenca ZSMS in zadržna zveza SRS, pokrovitelja tekmovanja pa sta bila občinska skupščina in Agrokombinat. Prvenstvo so popestrili veterani — slovenski in državni prvaki. Za vse obiskovalce pa je bila zanimiva tudi razstava kmetijskih strojev.

Rezultati, traktoristi ekipno — 11 ekip: 1. Žalec, 2. KIK Pomurka II., 3. Kočevje. Posamezniki (33): 1. Miha Vrhovnik (Žalec), 2. Franc Rajsar (KIK Pomurka II.), 3. Štefan Gergjek (Ljubljana), 4. Ignac Faflek (Kočevje), 5. Jože Markoja (KIK Pomurka I.).

Mladi zadržniki, ekipno — 10 ekip: 1. Murska Sobotna, 2. Brežice, 3. Gorenjska. Posamezniki (30): 1. Alojz Cigut (Murska Sobotna), 2. Ivan Curhalek (Brežice), 3. Peter Grašič (Gorenjska). Mlade zadržnice, ekipno — 4 ekipe: 1. Ljubljana, 2. Dolenjska, 3. Gorenjska. Posameznice (15): 1. Mojca Zajc (Ljubljana), 2. Slavka Struna (Dolenjska), 3. Marta Grašič (Gorenjska).

JOŽE SPLIČAL

500 LET KRŠKEGA

PETSTOLETNI JUBILEJ KRŠKEGA

POČASTITEV STARODAVNIH IZROČIL — VSTOP V NOVO USTVARJALNO OBDOBJE

Letos praznujejo občani Krškega poseben jubilej: pol stoletja mineva, odkar so tedanjemu naselju podelili mestne pravice. Naselje samo pa izvira iz dobe pred našim štetjem, ko so tod bivali keltско-ilirski prebivalci, dokler ni prešlo Krško polje (kot vse slovensko ozemlje) pod oblast Rimljanov

V jubilejnem zborniku bo zajeta petstoletna razgibana kulturna aktivnost na širšem območju Krškega, vse do današnjih dni, ob tem pa današnji čas z opisom razvoja delavskega gibanja na teh tleh, revolucije in povojne obnove.

Naš zapis ne more biti dovolj izčrpen in nima namena segati predaleč nazaj. Vendar je prav, da posveti nekaj misli starodavnim izročilom. Sredi starega mestnega jedra stoji v Krškem Valvasorjeva hiša in prav njemu gre zasluga, da lahko v njegovi Slavi vojvodine Kranjske najdemo med drugim tudi izčrpen opis tedanjega Krškega mesta, ki ga je avtor opremil tudi z grafično sliko.

In zvrstila se je vrsta umetnikov krškega sveta, ki je vse do danes neprekinjena. Naj omenimo le nekaj imen z likovnega področja: slikar Janez Wolf, slikar Fran Klemenčič, slikar in grafik Franjo Stiplovšek, medaljer Vladimir

Stoviček, slikar-profesor Zoran Didek, akademski slikar Jože Ciuha in drugi. Zato ni naključje, da se je ta bogata kulturna tradicija izrazila v okrilju starodavne Kostanjevice, saj pomeni povojno obdobje na krških tleh dobesedno pravi kulturni razcvet. V Kostanjevici, ki ima galerijo Božidarja Jakca, Lamutovo galerijo, pa so razstavne prostore obogatile tudi podobe starih mojstrov, ki jih je pred kratkim javnosti izročila kartuzija Pleterje. In tu se vrste občasne razstave, koncertne in druge prireditve ter je tako Kostanjevica postala dolenska kulturna metropola, nenehno prisotna v našem kulturnem dogajanju, polna živega, bogatega utripa.

Pomen praznovanja okroglega, petstoletnega jubileja mesta Krško pa ni samo v pregledu dosedanje rasti mesta, ni samo ocenjevanje preteklosti in njenih dosežkov na kulturnem in gospodarskem območju, pač pa je na

podlagi uspehov in rasti v zadnjih desetletjih uprto v prihodnost, ki se mestu, občanom Krškega dokaj široko odpira. Poudariti namreč velja izredno dinamično rasti vseh dejavnosti. Zadnji podatki kažejo, da je lani znašal skupni ustvarjeni družbeni proizvod v občini 1.077.261.000 dinarjev, pri čemer je bil udeležen družbeni sektor z 88%, zasebni pa z 12%. V družbenem sektorju vodi industrija z 76,3% in predstavlja njen delež več kot tri četrtine vsega družbenega proizvoda v lanskem letu. Z nekaj več kot 5 odstotki sledijo gradbeništvo, promet in trgovina, z manjšim deležem pa kmetijstvo in gozdarstvo, gostinstvo, obrti, razni zavodi itd. Odsev tega stanja je izražen tudi v investicijah (v osnovna in obratna sredstva) v obdobju 1976—1980, ki so predvidene v vrednosti dveh milijard dinarjev (brez jedrske elektrarne). Vložene bodo pretežno v industrijo, potem v kmetijsko in gozdarsko dejavnost in sora-

Staro jedro

zmerno tudi v druge gospodarske panoge. Tako je pričakovati tudi v prihodnjem gospodarskem obdobju uspešno rast proizvodnje v gospodarskih organizacijah Tovarne celuloze in papirja Djuro Salaj, Kovinarske Krško, SOP, Imperiala, TOZD Žito, Agrokombinata, Pionirja — TOZD Krško — in drugih.

Pri tem pa ne gre pozabiti tudi na znatne investicije, na vlaganja in druge dejavnosti, po katerih lahko presojamo naš družbeni standard. V letih 1976—1980

bodo na področju občine predvidoma vložili preko 473 milijonov dinarjev v dela pri gradnji in urejanju cest, vodovodov, kanalizacije, v vodno gospodarstvo, vzgojo in izobraževanje (nad 12%), v otroško varstvo, v kulturo (nad 15%), telesno kulturo, v socialno skrbstvo in zdravstvo ter druge namene, v stanovanjsko izgradnjo pa kar 42,5 vseh omenjenih vlaganj! Tu gre gotovo za velika sredstva, gre pa tudi za velike cilje.

Če vzamemo za primer šolstvo,

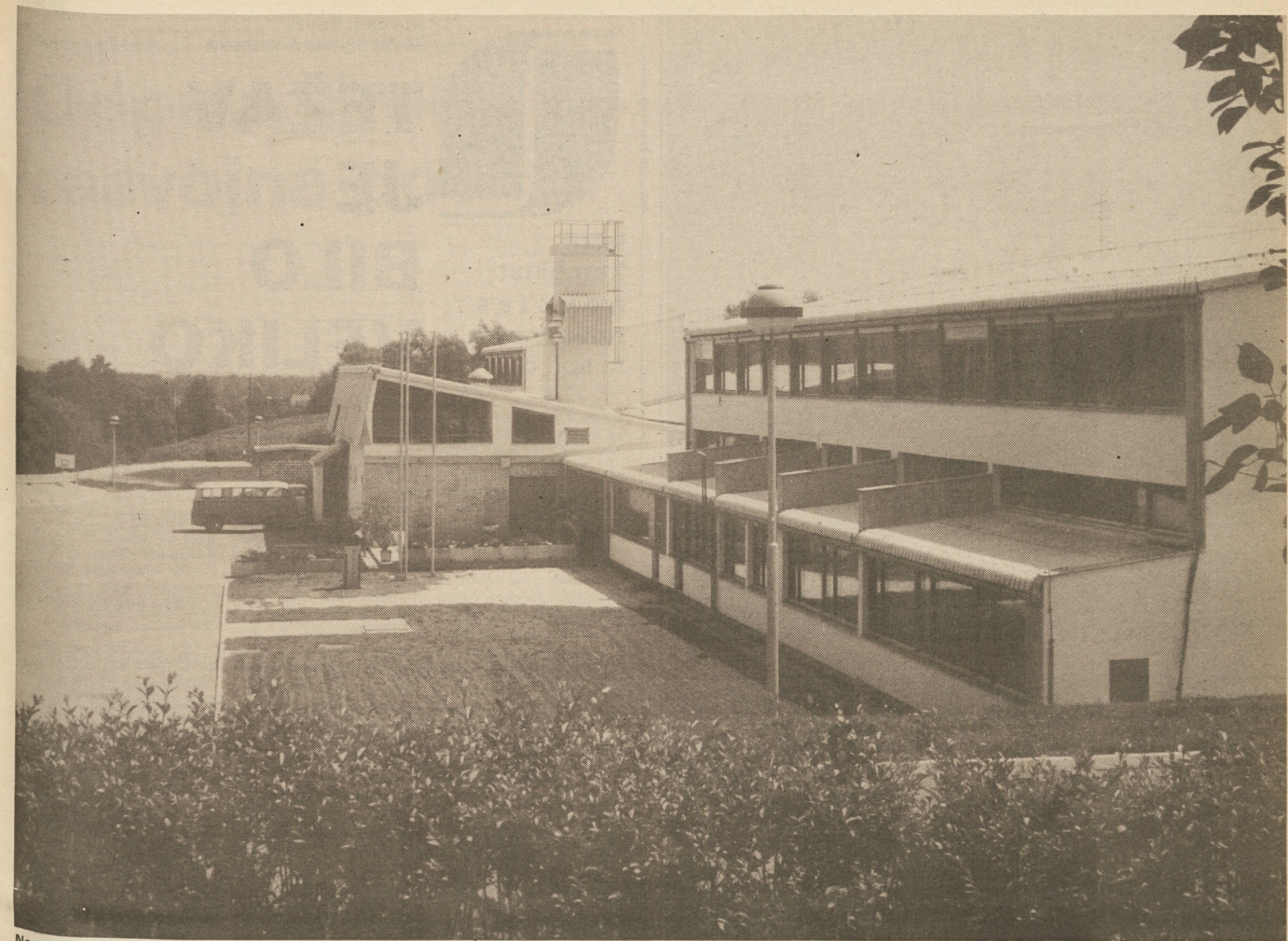
lahko rečemo, da si je družba zastavila dokaj ambiciozen program, po katerem bodo v razmeroma kratkem času prešli v vsej občini na pouk v eni izmeni. Želje se že uresničujejo. Obiskali smo npr. osnovno šolo Narodnega heroja Milke Kerin v Leskovcu, ki so jo odprli v začetku lanskega šolskega leta. Zgrajena je po sodobnih pedagoških zahtevah in tudi kot zgradba predstavlja zadnje dosežke sodobnega gradbeništva. V njenih svetlih učilnicah z vsemi kabineti, pomožnimi

Solski center v Krškem

Valvasorjeva hiša

Nova šola v Leskovcu

prostori, jedilnico in velikim prostorom za prireditve, s telovadnico in zunanjimi športnimi igrišči si krepí duha in telo okrog devetsto učencev in učenk.

Prav tako skrb je namenjena urejanju podeželja. Z novimi cestami ali z obnovo obstoječih, z urejanjem vodovoda, kanalizacije itd. skušajo sleherni kraj čim bolj odpreti. Letos bo asfaltiranih 25 km cestnih odsekov; po petletnem planu skupaj 80 km. Kar zadeva vodovodno in električno omrežje pa že skoraj ni naselja, ki bi to še pogrešalo.

Vse to in pa možnosti za zaposlitev v tej ali oni gospodarski organizaciji pa je omogočilo, da so na področju občine Krško ustavili izseljevanja v tujino.

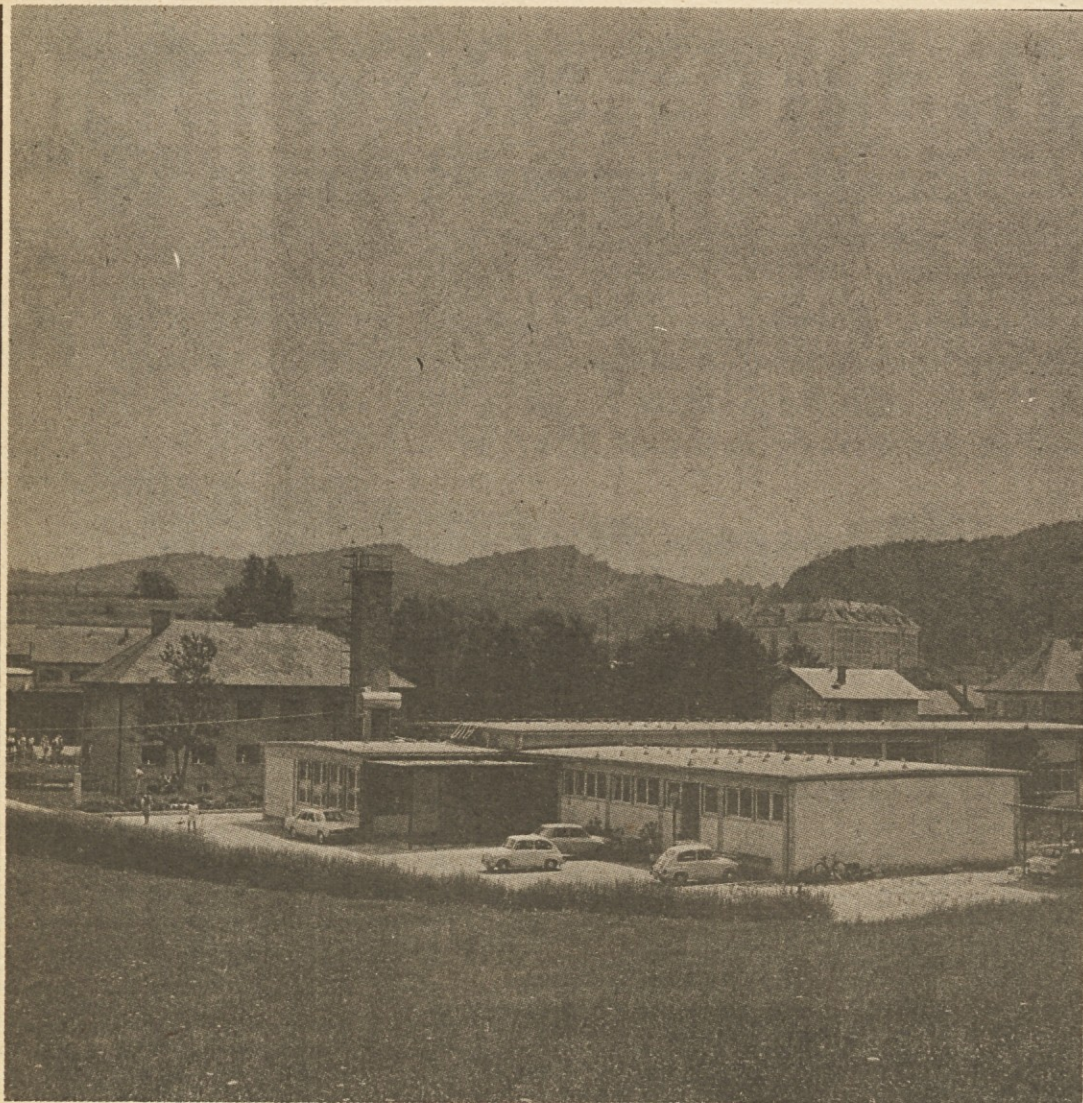
Po načrtu za obdobje 1976—1980 povzemamo še zanimivosti iz kmetijskega gospodarstva: 150 zasebnih kmetij bodo preusmerili, postale bodo specializirane proizvodne enote, usmerjene v živinorejo, vinogradništvo in sadjarstvo. Osnovno šolstvo smo sicer že omenili. Šole Brestanica, Krško, Leskovec in Koprivnica že delujejo v novih zgradbah, Senovo v adaptirani šoli, do leta 1980 pa so načrtovane dograditve šole v Raki, Kostanjevici in Podbočju. Z dograditvijo vrtcev v Krškem, Senovem, Brestanici in Kostanjevici sta zagotovljeni vzgoja in varstvo za 400 otrok. Tudi stanovanjska izgradnja bo do konca tega desetletja dala novih 846 stanovanj. Za rekreacijo delavcev pa je na razpolago 1000 ležišč ob morju. Na Lošinjso so že postavili 100 objektov (počitniških hišic), imajo pa tudi počitniško bazo v Poreču.

Center Krškega jutri

In še bi lahko naštevali. Ko se napotite skozi mesto, na vsakem koraku občutite utripe vsestranskih prizadevanj. V starem mestnem jedru urejajo pročelja častiljivih hiš. Na območju, kjer raste novo stanovanjsko naselje, že stoji novi Delavski dom, ki bo prizorišče osrednje proslave. Ob njem pa grade tudi nov hotel. Toda ozka cesta, ki se vijuga med hišami, že zdavnaj ni več kos naraščajočemu prometu. Tudi ves tovorni, tranzitni promet se pomika tod skozi; zato so se občani odločili za izgradnjo obvoznice. Trasa poteka nekako vzporedno z obstoječo cesto po bregu Save in tako mestno jedro obide. Sprva je bilo predvideno, da bo obvoznica zgrajena do leta 2000. Zato so se občani odločili za posebno akcijo in začeli z deli — obvoznica bo končana že letos, predvidoma do dneva republike — 29. novembra.

Ob tako dinamičnih premikih, ki smo jim priča na območju občine Krško, ob nenehnem spreminjanju podobe pokrajine in njenih prebivalcev, o vse večjem vzponu na vseh področjih dejavnosti (gradnje jedrske elektrarne nismo omenili, saj o njej redno poročajo vsi naši časniki), toliko bolj razumemo, da pomeni občanom Krškega 500-letnica obstoja mesta počastitev starodavnih izročil, še bolj pa jim pomeni mejnik, prag, ki ga prestopajo v novo, obetavno obdobje. Zato jim ob tem slavju čestitamo k doseženim uspehom ter jim hkrati želimo uresničitev vseh nalog, ki so si jih zastavili v dobro vse naše skupnosti.

Obrat Lisce v Senovem

Pridne roke...

TOZD Konfekcija »LISCA« Sevnica, TOZD Senovo

Lisca

Še pred izgradnjo tovarne je bila organizirana proizvodnja na domu, nato v najemnih prostorih Krojaštva Senovo v Brestanici, še kasneje pa v najemnih prostorih Elektrarne Brestanica.

Tovarna v Senovem je bila zgrajena v letu 1966, v letu 1975 pa je bila razširjena z dograditvijo obrata družbene prehrane. Pri financiranju izgradnje obrata družbene prehrane so pomagale tudi delovne organizacije Rudnika Senovo in TOZD Metalna Senovo s tem, da delavci teh organizacij prejema pod enakimi pogoji tople obroke — malice in kosila.

Zdaj je v TOZD Senovo zaposlenih 270 delavcev, katerih proizvodnja predstavlja 17 % skupne proizvodnje DO LISCA.

Ekonomski odnosi v delitvi skupnega prihodka omogočajo TOZD SENOVO, da se

aktivno vključuje v delo in akcije krajevne skupnosti in občine ter skrbi za družbeni standard delavcev.

Člani TOZD Senovo s svojimi samoupravnimi in družbenopolitičnimi organizacijami aktivno sodelujejo v krajevni skupnosti in občini.

TOZD Senovo načrtuje v svojem perspektivnem programu adaptacijo obsoječih prostorov, s čimer bi se izboljšali delovni pogoji delavcev. Z izpolnitvijo tega programa bi TOZD Senovo lahko dodatno zaposlila približno 70 delavcev.

Glede na nerazvito področje kozjanskega predela skupščina občine Krško daje vso podporo načrtovani adaptaciji, zlasti še zato, ker je na tem področju še dovolj delavcev.

Novoles, Straža
TOZD Sigmat Brestanica

TEŽAV JE BILO VELIKO

lesni
kombinat
novoles
novo mesto
n. sol. o.

Novoles Straža — TOZD SIGMAT Brestanica je sedanje ime istoimenske delovne organizacije, ki je nastala 1970. leta iz Invalidskih delavnic, ko so le-te zaradi premajhnega odstotka zaposlenih invalidov izgubile status invalidskih delavnic.

Zavoljo specifične strukture delovne sile, ki je izhajala iz invalidskih delavnic in takratnih tržnih razmer, so se odločili, da naprej razvijajo proizvodnjo betonskih mešalnikov in hidroforjev v kovinskem obratu, betonskih izdelkov pa v obratu cementnin na Bregah. Sigmat je med prvimi pričel s proizvodnjo manjših betonskih mešalnikov, toda majhnost podjetja jim ni dovoljevala, da bi uskladili proizvodnjo s potrebami trga.

Pričela se je rojevati konkurenca, sposobna prilagoditi se tržnim razmeram, njihove majhne serije pa so zaradi nenehnega naraščanja cen repromateriala postajale čedalje manj rentabilne. Razen tega se je v letu 1973 v krški občini pričela akcija za bolj načrtno in smotno izkoriščenje gramozna na Krškem polju. Na predlog SO Krško se je obrat Brege priključil IGM »SAVA« Krško s pogojem, da s pomočjo širše družbene skupnosti Sigmat razvija novo dejavnost, in sicer proizvodnjo gradbene plastike.

Vendar je ostalo samo pri prvem, obljube o podpori pri realizaciji novega programa pa so kmalu splahnele. Vse težji tržni odnosi in okrnjenost proizvodnega programa so pripeljali delovno organizacijo v zelo težaven položaj. Vsemu temu se je pridružila še vest o nameri Elektrarne Brestanica, da na lokaciji delovne organizacije zgradi pretakališče goriva za plinsko elektrarno. Vse skupaj je tako ogrozilo socialno varnost delavcev, da so dobesedno pričeli bežati iz kolektiva. Zaradi negotove nadaljnje usode TOZD je razumljivo, da izpraznjenih delovnih mest niso mogli sproti zasedati niti po številu, še manj pa po strokovnosti. Poleg tega so prišli v tako težak položaj, da so morali izdelati sanacijski program, ki je obsegal sanacijo programa kovinskega obrata in gradnjo novega obrata gradbene plastike. Glede na to, da v neposredni bližini niso dobili lokacije za gradnjo novega obrata, so ga zgradili v Velikem Podlogu ob podpori Sklada republiških skupnih rezerv, Ljubljanske banke in Agrokombinata Krško. Delovna organizacija Novoles pa jim je omogočila hitro vključitev v njihov proizvodni program svetlobnih kupol. Pri tem so lani nastali

pogoji za pripojitev Sigmata h kombinatu Novoles Straža.

Za program svetlobnih kupol, ki se odvija v okviru Novolesa, TOZD Sigmat izdeluje poliestrska podnožja. Poleg plastičnih gradbenih elementov, ki so v proizvodnji, pa že širijo program tudi na tako imenovani cvetlični program in na program toplih gred.

Tudi kovinski obrat v Brestanici se počasi vključuje v program Novolesa. Že sedaj izdeluje nekaj kovinske galanterije za potrebe pohištvene industrije, s kovinskimi deli pa bo prisoten tudi pri kopalniškem programu, ki ga osvaja TOZD Metlika. Poleg tega še vedno izdelujejo nekatere tipe betonskih mešalcev, industrijska nihalna vrata, kooperacijsko pa sodelujejo z Gorenjem — delovno organizacijo Varstroj Lendava, LIV Postojna, SOP Krško in Pionir — TOZD Togrel — Krško.

Možnosti razširitve proizvodnje v obeh obratih in ugodni finančni rezultati nudijo pogoje za razširitev proizvodnih zmogljivosti.

Že v bližnji prihodnosti nameravajo razširiti proizvodnjo gradbenih elementov na izdelke iz akril-betona, v kovinskem obratu pa zgraditi mode-

larno in orodjarno, ki naj bi v prvi fazi pokrivala potrebe celotnega kombinata Novoles, kasneje pa tudi potrebe drugih naročnikov.

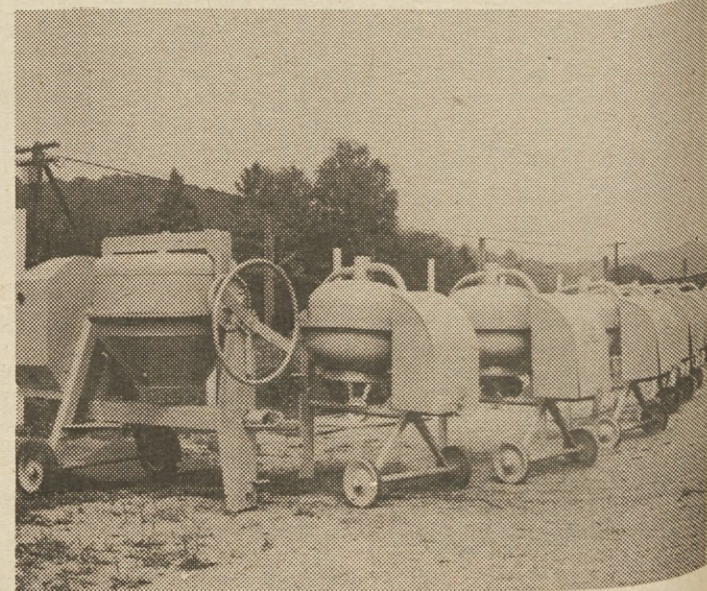
Za predvideno razširitev poslovnih prostorov kovinskega obrata Brestanica in obrata poliestra v Velikem Podlogu bo potrebno pridobiti prepotreben strokovni kader, ki jim ga že sedaj zelo primanjkuje.

Pri taki razširitvi pa bodo morali tudi misliti na prostore za družbeno prehrano delavcev kovinskega obrata, saj sedanji prostori ne ustrezajo današnjim potrebam. Glede na to je treba poudariti, da se jim je šele v letošnjem letu uspelo priključiti k družbenemu obratu prehrane Lisca na Senovem in tako dolgoročno rešiti problem toplega obroka za oba obrata.

»Prepričani smo, da si bomo le s prizadevnostjo celotnega kolektiva lahko zagotovili realizacijo začrtane poti, ki bo prispevala svoj delež k še hitrejšemu gospodarskemu razvoju naše občine in bo še bolj odprla perspektive delovnim ljudem Kozjanskega in območja Gorjancev,« je poudaril direktor TOZD SIGMAT Tone Jenkole.

Novoles — TOZD Sigmat v Brestanici

Betonski mešalci Sigmat

Metalna Maribor — TOZD Tovarna gradbene opreme Senovo

Odprta široka razvojna pot

Dan otvoritve obrata za serijsko proizvodnjo gradbenih žerjavov na Senovem 2. junij 1972 bo zapisan v zgodovini dveh slovenskih podjetij, ki sta si po proizvodnji sicer zelo različni, a imata vendarle dosti skupnega: stvaren pogled v prihodnost, skrb za ljudi in težnjo po napredku. To sta Rudnik rjavega premoga Senovo in Metalna, tovarna za investicijsko opremo in izvajanje inženiringa v Mariboru. Za rudnik Senovo, ki je bil ustanovljen leta 1904, je leto 1972 nekakšen mejnik, ob katerem se izteka njegova, zlasti v zadnjem povojnem obdobju plodna zgodovina, obenem pa je to leto tudi prelomnica iz starega v novo obdobje, ki poteka v znamenju postopne preusmeritve proizvodnje in pričuevanja njegovih delavcev iz rudarjev v kovinarje.

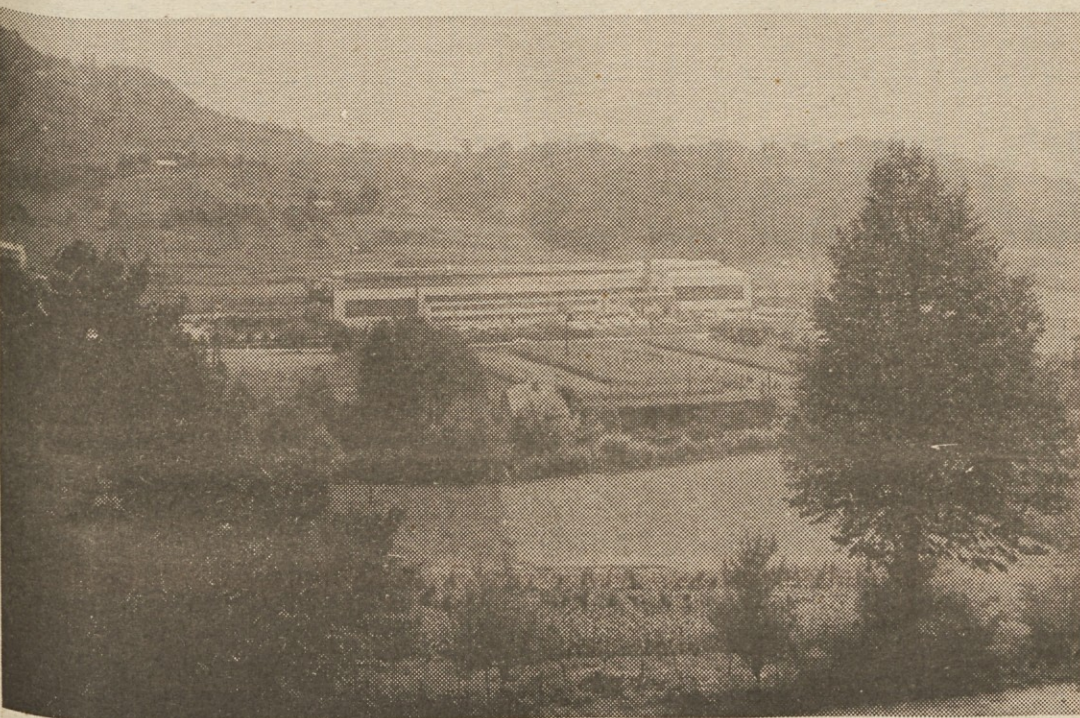
Za rudnik na Senovem je to boj za ljudi, skrb za njihovo prihodnost, kajti kljub vzornemu poslo-

bile v Metalni že dokaj dognane predstave o tem, kaj naj bi izdelovali. Po pretehtanih študijah so se odločili za proizvodnjo gradbenih žerjavov, ki jih, glede na precejšnje povpraševanje jugoslovanskega trga, v obratih Metalne niso mogli izdelati dovolj, zlasti zato ne, ker so bili obrati Metalne namenjeni predvsem za individualno proizvodnjo težkih konstrukcij in strojev s povsem drugačno tehnologijo, kakor pa je potrebna za moderno linijsko proizvodnjo.

Tovarna gradbene opreme, ki sestoji že iz obstoječega, a preurejenega in na novo opremljenega strojnega obrata rudnika in popolnoma na novo zgrajene, moderno opremljene proizvodne dvorane, ima skupno nad 7000 kvadratnih metrov delavniških površin. Ves kompleks na novo zgrajenega obrata meri 16.588 kvadratnih metrov, pokrite delavniške površine pa 5.720 kvadratnih metrov. V

želja kupcev, tako da s svojo izredno kakovostjo ustreza vsem zahtevam sodobnih gradenj. POHORC 36 je v svojem razredu edinstven, ker ima v svoji kategoriji žerjavov največjo mogočo o nosilnost. Velika prednost žerjava je, da omogoča enostavno in hitro postavljanje in demontiranje. Tako lahko uvrščamo žerjav v vrsto vrhunskih hitromontažnih žerjavov.

Leta 1977 je tovarna gradbene opreme pričakala s pripravami na uvajanje nove proizvodnje. V proizvodni program gradbenih žerjavov je bil vključen spet nov tip žerjava LM 90.1 HC po licenci Libherr (ZRN), po svojih karakteristikah najsodobnejši v družini žerjavov, izdelanih v tovarni na Senovem. Poleg tega načrtuje tovarna proizvodnjo osebnega dvigala OD 1000 za potrebe gradbeništvu, ki je tudi nov uspeh lastne projektive. To je gradbeno osebno in tovorno dvigalo za 12 oseb ali 1000 kg to-

Tovarna gradbene opreme Senovo

vanju je ukinitve zaradi usihajočih zalog premoga nekaj neizogibnega. Na pobudo rudnika in najvišjih družbenopolitičnih dejavnikov se je Metalna po lastni presoji in tehtnem preudarku odločila, da se pridruži temu boju. Prvi rezultati so bili že kmalu vidni. Slovenska industrija je postala bogatejša za modern obrat serijske proizvodnje, s priuči tvijo rudarjev za kovinarje je bil pridobljen močan kader industrijskih delavcev, ki so prinesli iz novo delovno skupnost dediščino rudnika: delovno vnemo, discipliniranost, vztrajnost in smisel za vzajemnost, tovarništvo. Ob doslej pridobljenih izkušnjah je sedaj preobrazba dokončna in misel na povratek v jamo je postala mučna.

Novi delovni pogoji, nove navade in novo delo, drugačno od tistega v jami, so izoblikovali nove ljudi: ne boljše, toda drugačne. Drugačne v tem smislu, da so svoje sposobnosti usmerili k nenehnemu strokovnemu izpopolnjevanju, za kar imajo v Metalni, ki je znana ne samo kot tovarna, marveč tudi kot šola dobrih kadrov, vse možnosti. Še tako moderni stroji ne pomenijo mnogo, če jim ne strežejo strokovnjaki. Zato je in bo naša poglavitna skrb človek in njegovo znanje. Potem ko je pridobila osnovna znanja in temeljite industrijske izkušnje, dosega tovarna serijske proizvodnje svojo polno zmogljivost in si zagotavlja vse možnosti za nenehno napredovanje ter tako opravičuje zaupanje, ki ga je bil deležen njen kolektiv ob izgradnji in obliki vsestranske podpore in razumevanja širše družbene skupnosti.

Že leta 1968, ob prvih pogovorih med predstavniki Rudnika Senovo in Metalne, zlasti pa leto dni pozneje, ko se je izkazalo, da so tudi republiški organi zainteresirani za izgradnjo tovarne na Senovem, so

preurejenih starih delavnicah in tej novi industrijski dvorani dela 380 delavcev, od tega 271 prekvalificiranih rudarjev, ki letno izdelajo 100 gradbenih žerjavov in drugo gradbeno opremo.

Z izgradnjo proizvodne dvorane pa niso bila zaključena investicijska dela. Tovarno nenehno dograjujejo, da bi dosegli čimboljše produktivnost dela in večjo konkurenčnost tako v jugoslovanskem prostoru kot v tujini. Z lastnimi sredstvi so uspeli dograditi južni del proizvodne dvorane ter tako pridobiti še 1.320 kvadratnih metrov pokrite površine, ki bo tudi služila razširitvi proizvodnje.

V načrtu nadaljnjih investicijskih vlaganj pa imajo podaljšanje proizvodne dvorane na severnem delu za 30 m, še 1.320 kvadratnih metrov pokrite površine, ureditev skladiščnih prostorov na severni

vora z maksimalno višino dviganja 100 m.

V Metalni-Tovarni gradbene opreme Senovo je bilo od nastanka pa do sedaj izdelanih in prodanih več kot 550 gradbenih žerjavov na domače in tuje tržišče.

Tako kot druge gospodarske organizacije tudi Metalna na Senovem dogajanja doma in gibanja v svetu silijo, da usmerjajo svoja razmišljanja v prihodnost. Pri tem z zadovoljstvom spoznavajo, da so z doseženo ravnjo samoupravnih socialističnih družbenih odnosov in razvitostjo proizvodnih sil dobili možnost, da si ne le v republiki Sloveniji, marveč v okviru socialistične Jugoslavije smejejo in dolgoročneje zakoličijo pota nadaljnega razvoja in napredka.

Kot so se leta 1973, še pred sprejemom nove ustave organizirali kot TOZD, tako morajo sedaj čimprej z vso odgovornostjo pristopiti k

DELAVCI METALNE TOZD TOVARNA GRADBENE OPREME SENOVO

Čestitam o prebivalcem Krškega ob praznovanju 500-letnice mesta Krško

delu proizvodne dvorane, namestitve dveh novih mostnih žerjavov v proizvodni dvorani ter ureditev parkirnega prostora zunaj meja tovarniškega objekta.

V letu 1976 je Metalna pričela s proizvodnjo lastnega gradbenega žerjava tipa POHORC 36, ki je skonstruiran na podlagi lastnih dolgoletnih izkušenj pri projektiranju in proizvodnji gradbenih žerjavov, kakor tudi na podlagi

izpolnitvi in poglobitvi samoupravnih odnosov in samoupravne organiziranosti. Doseganje izkušnje kažejo, da samo maksimalno angaziranje vseh delavcev pri upravljanju TOZD in DO lahko odpre pot do še večjih uspehov. Zato morajo razviti take samoupravne odnose, da bodo delavcem omogočili pogled, vpliv in odločanje v vse pore našega dela in življenja.

J. K.

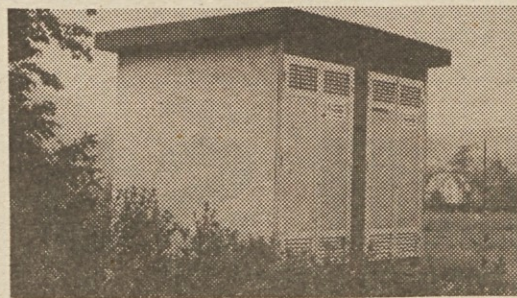
IGM
»SAVA«
KRŠKO

Pospešen tempo razvoja

V zadnjih letih doživlja Industrija gradbenega materiala Sava Krško izredno skokovit in dinamičen razvoj. Iz majhne delovne organizacije je zrasla pomembna industrija gradbenega materiala, ki zadovoljuje zelo širok krog kupcev po vsej državi.

Z investicijskimi vlaganji, moderno proizvodnjo, s specializacijo in kvaliteto je delovnemu kolektivu uspelo, da je dosegel pospešen razvoj, povečan dohodek in sklade.

Start v srednjeročno obdobje 1976—1980 je bil ugoden. Doslej so že poskrbeli za modernizacijo drobilnega sistema na separaciji, nabavili so stroje za izdelavo betonskih cevi, stroje za železokrivni-

co, zgradili skladišče in obratne pisarne... Vendar z vsem tem še niso zadovoljni. Treba je še marsikaj, še letos pa bodo zgradili halo za proizvodnjo betonskih cevi in železokrivni objekt. Z drugimi soinvestitorji pa bodo začeli graditi poslovno stanovanjski objekt, kamor se bodo preselile skupne službe.

V letošnjem letu so v IGM »Sava« opremili jedilnico in poskrbeli tudi za toplo prehrano na delovnem mestu.

Poskrbljeno je tudi za rekreacijo delavcev na morju. Odločili so se tudi za nakup novih stanovanj.

Delovna skupnost IGM Sava dosega uspehe zaradi več dejavnikov. Eden izmed njih je tudi samoupravno odločanje po delegatskem načelu, saj se sleherni delavec zaveda svoje pomembnosti ob delu in ustvarjanju rezultatov dela.

Uresničevanje zakona o združenem delu poteka po načrtih. Izdelana in potrjena je že bila analiza samoupravnih razmer, in sedaj še teko priprave na izdelavo samoupravnega sporazuma o združevanju delavcev oziroma izdelavo novega statuta.

S temi podatki smo želeli opozoriti na prizadevanja sicer majhnega kolektiva v Krškem, za katerega pa nihče ne more trditi, da je nepomemben, saj ima poleg dobre proizvodne usmeritve tudi zelo dobre možnosti za razširitev proizvodnje in tudi za izboljšanje tehnologije dela.

Kaj proizvajajo v IGM »Sava« Krško? Stropne opažne betonske plošče po sistemu OMNIA z vgrajeno armaturo za stanovanjske objekte in za industrijske objekte do 10 metrov dolžine. Ti elementi so lahko polne plošče ali rebrasti stropi za različne obremenitve. Če so stavbe že projektirane za klasične stropne, nudijo v IGM »Sava« predelavo projektov in strokovno pomoč pri vgrajevanju. Proizvajajo tudi podstavke za sanacijo dotrajanih lesenih električnih drogov, montažne transformatorske postaje (hišice) 20-0,4 KV in moči do 630 kVa (gradbeni del). Razen tega izdelujejo še drobne betonske elemente, blokete različnih dimenzij, velike robnike, male robnike, tlakovane plošče različnih velikosti ter mejnike. Ob tem pa trenutno lahko postrežejo potrošniku tudi z različnimi betonskimi elementi po naročilu, separirnimi gramozmi za visokorazredne betone, peski za omete ter z industrijskim kamnom. Izdelujejo pa še stropne nosilce po sistemu OMNIA za različne razpone in obremenitve, kakor tudi montažne betonske temelje za transformatorske postaje na jeklenih ali aluminijastih drogih. Po naročilu izdelujejo še fasadne elemente za oblogo fasad z vgrajeno toplotno izolacijo, pri čemer je velikost teh elementov prilagojena vsakemu objektu posebej. V projekktivnem biroju pa izdelujejo investicijsko-tehnično in urbanistično dokumentacijo.

Proizvodni program je skratka tako zaokrožen, da kupci dobe vse: od načrta, preko materialov, izdelkov, prefabrikatov, do transporta in montaže.

Splošno mizarstvo Krško

Krški mizarji niso samo pogumni, ampak tudi uspešni

Skoraj sedemnajst let je moralo preteči, da je nekaj manj kot 200-članski kolektiv Splošnega mizarstva iz Krškega začel delati v sodobnih prostorih. Za lanskoletni dan republike so namreč odprli 2460 kvadratnih metrov velike, nove in moderne proizvodne prostore, ki stojijo nedaleč od prejšnjih, za delo že kar precej časa neprimerenih barak.

Začetek krškega mizarstva je bil dokaj skromen. Začeli so s praznimi skladišči lesa in polizdelkov, z nadvse skromnimi obratnimi sredstvi in obrabljenimi stroji, s 26 delavci in 4 vajenci. Zaposleni so se morali odreči marsičemu in opraviti veliko brezplačnih nadur in tedaj je malokdo verjel, da bodo mizarji tako kmalu uspeli napraviti to, kar so si zamislili.

Dve leti po ustanovitvi se je krškemu splošnemu mizarstvu pridružila Lipa iz Prekope, dobili so obrat v Kostanjevici, leto kasneje pa se jim je pridružila še mizarška delavnica iz Brestanice. Združeni so potem bolje gospodarili, kajti ugotov-

vili so, da je za uspeh nujno potrebna povezava med temi majhnimi kolektivi.

Krške mizarje od ustanovitve naprej vodi direktor Roman Dular, ki je z razvojem podjetja zelo zadovoljen in pravi: »Proizvodnja je usmerjena: na zasebne naročnike in na notranjo opremo za stanovanja in poslovne objekte. Marsikdo se večkrat vpraša, kako lahko med slovenskimi lesnimi velikani prodremo na tržišče. Predvsem zavoljo naše prožnosti, kajti vedno smo se hitro prilagodili tržišču, novostim, radi hitro ustremo...«

Splošno mizarstvo Krško zato sodeluje z novomeškim SGP Pionir, z ljubljansko Obnovo, celjskim Ingradom, Tehniko, Slovenijalesom in drugimi.

V novih prostorih sedaj stoji 14 orodnih strojev, poleg tega pa so delavci pridobili tudi urejeno jedilnico, sanitarije s tušem, garderobe, transformatorsko postajo in prostore za pripravo dela. Treba pa je dodati, da tudi že razmišljajo o nadaljnjem razvoju, in sicer najprej o novem objektu v Kostanjevici, v katerem bi lahko našlo zaposlitev še precej domačinov iz okoliških gorskih vasi.

Čeprav so torej krški mizarji doslej morali vložiti precej denarja, da so lahko zgradili nove proizvodne prostore, pa kljub temu niso pozabili na kadrovske politiko in štipendiranje. Spodbujajo izobraževanje in letos se ob delu izpopolnjuje na srednjetechnični šoli sedem delavcev, imajo pa tudi tri štipendiste na srednji ekonomski in dva na lesni šoli.

Kaj pa načrti za naprej? Direktor na to vprašanje odgovarja med drugim tudi takole: »Majhni smo in treba je razmišljati o povezovanju oziroma tesnejšem sodelovanju s kakšnim večjim kolektivom. Danes sicer še ne bi želel govoriti konkretno, vendar pa o tem pri nas že zelo intenzivno razmišljamo.«

Novi proizvodni prostori SOP-Krško TOZD Oprema v Krškem

CILJI SO DOSEGLJIVI

Kot Splošno obrtno podjetje je SOP-Krško leta 1958 po združitvi obrtnih delavnic prevzelo nalogo, da bo na področju občine Krško opravljalo obrtne in komunalne storitve.

V prvih desetih letih obstoja se je novo podjetje razvijalo v omejenem okviru, vendar dokaj uspešno, borilo pa se je tudi s težavami in problemi zaradi svoje majhnosti, razdrobljenosti, pomanjkanja primernih delovnih prostorov... V tem času je od pavšalista prešlo na redni obračun in si je deloma z lastnim denarjem, deloma pa s pomočjo kreditov in skupnih rezerv občine postavilo del prepotrebnih delovnih prostorov.

Po desetih letih je SOP z ustanovitvijo inženirskega biroja prelomil z dotadajno usmeritvijo in začel izdelovati industrijsko opremo. Spremenil je registracijo in se preimenoval v Specializirano podjetje za industrijsko opremo, obdržal pa je zaradi tradicije kratico SOP-Krško. Novi pro-

gram, usmerjen v opremo za površinsko obdelavo kovinskih in lesenih izdelkov ter v opremo za zaščito delovnega in bivalnega okolja, je že kmalu dobro zaživel in je podjetje ob koncu leta doseglo ob 297 zaposlenih že 99.000.000 din prihodka.

Dobri rezultati so potrdili pravilnost koncepta tesne povezave umskih in proizvodnih zmogljivosti, ki jo spodbuja dohodkovni odnos.

Potrebe trga so ves čas prekašale zmogljivosti podjetja, kar je pogojevalo možnosti razvoja. SOP je zato povečeval tako število strokovnih kadrov kot visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev, ki jih je večinoma vzgajal sam.

Povezovanje z nekaterimi poslovnimi partnerji, zlasti z ljubljansko Lesnino, je pripomoglo k izrednemu prodoru SOP v lesno industrijo tako na področju opreme za površinsko obdelavo in zaščito lesnih izdelkov, kot na področju zaščite delovnega okolja z odsesava-

njem od lesnoobdelovalnih strojev in odpihovanjem zraka v posebnih modulnih filtrih, ki omogočajo tudi vračanje odsesanega zraka v delovne prostore. Zaradi tega nudijo sistemi SOP izreden prihranek energije za ogrevanje in vlaženje, prihranek prostora in popolnoma čisto in nenevarno delovno okolje za delavca na delovnem mestu. Prav tako pa preprečujejo tudi onesnaženje bivalnega okolja, saj so emisijske vrednosti in hrup daleč pod dovoljenimi mejami.

SOP pokriva danes že zelo velik delež potreb domačega trga, tako da je zlasti zunanja konkurenca znatno zmanjšana. To pa pomeni, da se večji del opreme, ki se je še do nedavnega v celoti uvažala, že proizvaja doma iz domačih materialov in na podlagi doma razvitih sistemov. Oprema, ki jo nudi SOP jugoslovanskim kupcem, je prilagojena specifičnostim domačih potreb in možnosti, saj upo-

teva kapacitete, možnosti zamenjave delov in enostavno vzdrževanje s servisiranjem. Program obsega poleg lesne industrije v kovinski industriji tako rekoč vse možne veje, od motorne in avtomobilske industrije, industrije traktorjev in težkih cestnih vozil, servisnih delavnic, bele tehnike, industrijo embalaže, galanterijo, armature in tudi različne izdelke iz barvastih kovin. Referenčna lista jugoslovanskih podjetij, ki delajo s tako ali drugačno opremo, ki jim jo je dobavil SOP, obsega že več kot 250 naslovov.

Nekaj referenc ima SOP tudi že v tujini, kjer velja omeniti Sovjetsko zvezo, Gano, Korejo in Egipt.

Samoupravno je SOP Krško danes organiziran v tri TOZD in delovno skupnost skupnih služb. Vsaka TOZD ima svoj proizvodni program, ki nikjer ne posega na področje drugih TOZD. Prav tako ima vsaka TOZD tudi svoj žiro račun in

posluje samostojno. TOZD dogovorno združujejo sredstva za nekatere namene, tako za investicije v osnovna sredstva, propagando in reklamo ter podobno. Za izvajanje dogovorjenih skupnih nalog pooblastijo delovno organizacijo. Začetne organizacijske težave so TOZD kmalu prebrodile in poslovanje je zelo dobro zaživel. Zanimanje in zavzetost vseh delavcev TOZD za program, uspeh in poslovanje je izredno veliko, kar se kaže tudi pri poslovnem uspehu.

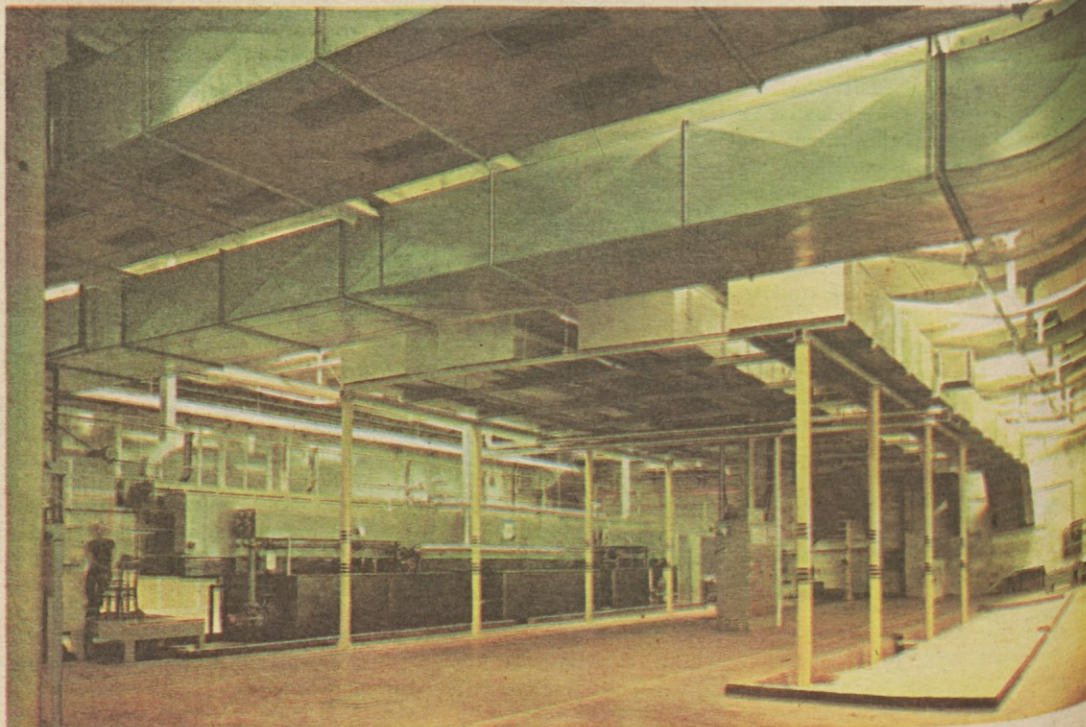
Smer nadaljnega razvoja je jasno začrtana in z njo soglašajo in jo podpirajo vsi delavci. Ostati je treba pri sedanjih programskih usmeritvi z nenehnim dopolnjevanjem in širjenjem obstoječih programov, razvijanjem novih proizvodov, strojev in opreme. Nenehno je treba slediti potrebam in željam trga, razvoju tehnologije v svetu in doma in biti pripravljen hitro reagirati na vse spremembe. Ostati pa ne bo mogoče samo

doma, ampak bo treba v povezavi s poslovnimi partnerji najti možnosti izvoza v tujino tako v tretji svet kot tudi na področje socialističnih držav vzhodne Evrope. Take možnosti se kažejo pri dobavah kompletnih proizvodnih kapacitet za potrebe lesne in kovinske industrije pa tudi v obliki kooperacij in prodaje know-how.

Cilji so jasni, doseči pa jih bo mogoče na eni strani z znatnim povečanjem umskih zmogljivosti, ki bodo skrbele za razvoj in prodajo proizvodov, na drugi strani pa z vlaganji v čimbolj sodobno tehnološko opremo, s katero bo mogoče doseči ob visoki produktivnosti dobro kvaliteto in nizko lastno ceno. Gre za ponudbo izdelkov, kjer je vloženo predvsem lastno znanje in delo visokokvalificiranih strokovnjakov vseh usmeritev. Vse to pa potrjuje ne samo možnost, ampak nujnost uspešnega in spodbudnega sožitja umskih in proizvodnih zmogljivosti.

Sodobna oprema za velikoserijsko lakiranje avto delov

Zaščita delovnega in bivalnega okolja s sistemom modulnih filtrov

TOVARNA CELULOZE IN PAPIRJA DJURO SALAJ KRŠKO

Velikan, ki želi doseči še več

CELULOZNI LES

Tovarna Djuro Salaj Krško ob polni proizvodnji troši že 1.000.000 prostorninskih metrov lesa. Spremembe v cenah te osnovne surovine so tudi barometer uspešnosti poslovanja. Nabavne poti so se v zadnjem desetletju spremenile. Če so leta 1961 ob pol manjši porabi v celoti bili preskrbljeni z lesom iz domačih gozdov in je bilo v tem preko 200.000 kubikov celuloznega lesa, so se razmere spre-

menile v toliko, da uvažajo 48% potrebnih količin. Ker je 280.000 prostorninskih metrov vezanih v 20-letnem aranžmaju z Madžarsko, v obratno smer gredo dobave celuloze, je ostalega uvoza le 20% oziroma 200.000 kubikov. Seveda težijo k temu, da bi se ta uvoz sčasoma zmanjšal in v sodelovanju z gozdnimi gospodarstvi povečal delež domačega lesa. Zato vlagajo v razširjeno gozdno reprodukcijo in plantažiranje.

ODPADNI PAPIR

S postavitvijo naprav za predelavo odpadnega papirja po sistemu »deinking« (razčrniljenje) in s postavitvijo novega

papirnega stroja se je možnost uporabe odpadnega papirja znatno povečala, tako da je letna poraba že 30.000 ton. Seveda pa poraba papirja v Jugoslaviji, ki troši na prebivalca le 40 kg papirja in je s tem na repu evropske lestvice, ne omogoča večje zbiranje odpadnega papirja, ki ima še sekundarno uporabno vrednost: predvsem v nerazvitih krajih se uporablja kot embalažni papir; zato Djuro Salaj uvažuje 15.000 ton odpadnega papirja na leto. Za ilustracijo: če Jugoslavija letno troši 800.000 ton vseh vrst papirjev, se od tega zbere

IZVOZ UVOZ

načaj 200.000 ton ali 25%, kar je izredno visok odstotek. Kljub temu v tovarni Djuro Salaj pričakujejo uspešnejše delovanje TOZD, ki se ukvarjajo z zbiranjem, sortiranjem in pripravo papirja za proizvodnjo, saj je to povezano z zaščito našega okolja.

Tovarna Djuro Salaj Krško je postala pomemben izvoznik papirja in celuloze. Izvoz je

usmerjen predvsem na konvertibilna področja zahodne Evrope, nekaj v dežele v razvoju in na Madžarsko. V zahodni Evropi imajo tradicionalna tržišča: Zahodno Nemčijo, Italijo in Grčijo; med deželami v razvoju pa Kuwait, Jordan, Libanon, Ciper, Saudijsko Arabijo in druge.

Izvoz papirja dosega vrednost 12 milijonov dolarjev, z izvozom celuloze na Madžarsko in tudi v Italijo pa bo vrednost letnega izvoza dosegla skupno 30 milijonov dolarjev ali drugače poveda-

no, skoraj 25% vrednosti celotne proizvodnje.

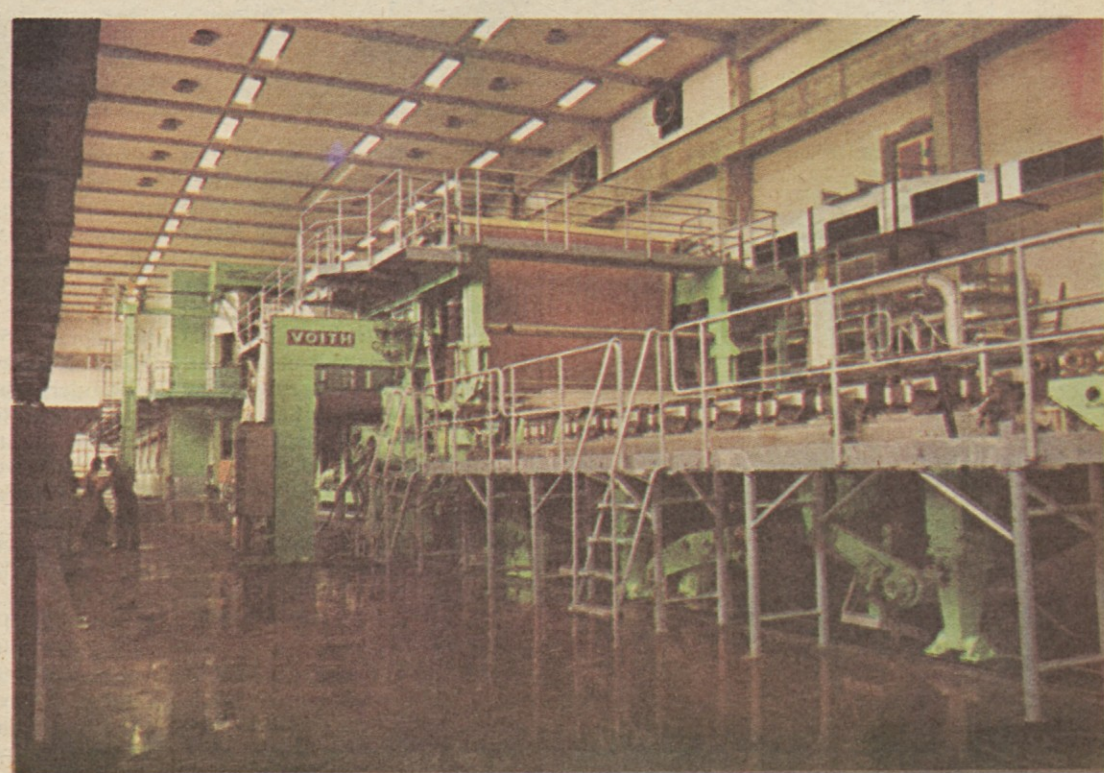
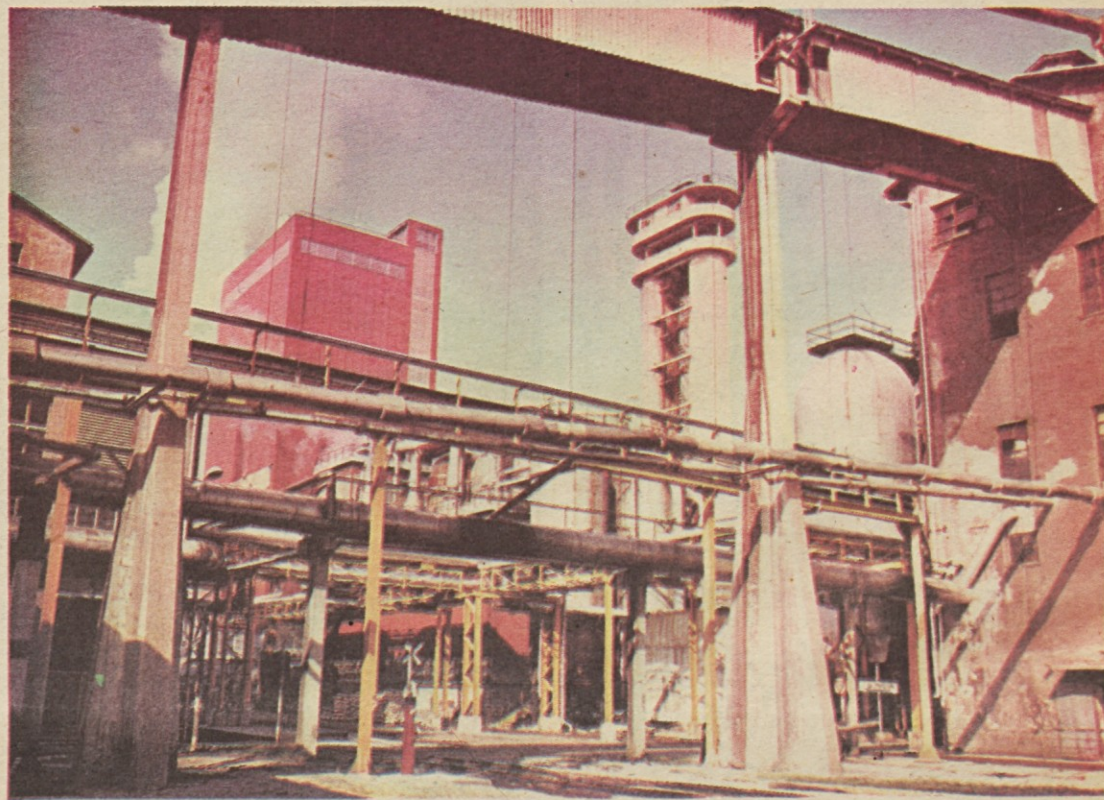
Uvoz celuloznega lesa, odpadnega papirja, strojne-vprege, rezervnih delov, pomožnih suro-

vin in opreme pa bo v vrednosti dosegle okrog 20 milijonov dolarjev. Po tovarniški »izvozno-uvozni bilanci« bodo torej izvozno aktivni v razmerju 3:2.

PRODAJNE CENE

Če bi za prodajne cene celuloze lahko rekli, da so na ravni izvozno-uvoznih cen oziroma domicilnih cen v razvitih evropskih deželah, pa je s cenami papirja popolnoma drugače. Zaradi nerešenih problemov v zvezi z reševanjem problematike poli-

tično-informativnega tiska s ceno časopisnih papirjev stalno zaostajajo za normalnimi tržnimi cenami. Zato se v tovarni zavzemajo za sklenitev družbenega dogovora, s katerim bi na trajnejših osnovah le razrešili ta problem.

PLASMA PAPIRJA IN CELULOZE

Krško skupaj s tovarno v Sremski Mitrovici pokriva celotne potrebe časopisnih hiš Jugoslavije po rotacijskih papirjih. V ponazorilo: od 120.000 ton, kolikor je skupna poraba, daje Krško kar 85.000 ton — več kot 70%. Projekcije časopisnih hiš kažejo, da se bo poraba vseh vrst rotacijskih papirjev naglo večala, tako da bo v letu 1985 znašala že 200.000 ton, kar je seveda tudi usmeritev za nadaljnjo razvojno politiko. Žal v Krškem še vedno niso usposob-

ljeni za proizvodnjo revijskih (glajenih) papirjev, ki se v vse večjih količinah trošijo pri nas. Proizvodnja tega papirja je zato ena od naših bodočih nalog tovarne Djuro Salaj Krško. Z izgradnjo nove tovarne celuloze naj bi bila letna tržna proizvodnja ca. 120.000 ton ob tem, da imajo z Madžarsko aranžma za dobavo 40.000 ton in slovenskimi papirnicami za 55.000 ton. Prodaja preostalih količin ne bo problem, saj Jugoslavija uvažuje ca. 100.000 ton celuloze letno.

Nuklearko v Krškem gradi tudi »Djuro Djaković«
iz Slavonskega Broda

Doslej najtežje gradbišče

O prvi jedrski elektrarni v Jugoslaviji je bilo že zelo veliko napisanega, čeprav je gradnja šele nekje na polovici. Znano je, da sta investitorja JE Krško — Savske elektrarne iz Ljubljane in Elektrogospodarstvo iz Zagreba ter da je glavni dobavitelj opreme ameriška firma Westinghouse. Jedrska elektrarna naj bi poskusno pričela obratovati sredi septembra 1979. Elektrarno naj bi tako po predvidevanjih gradili 53 mesecev.

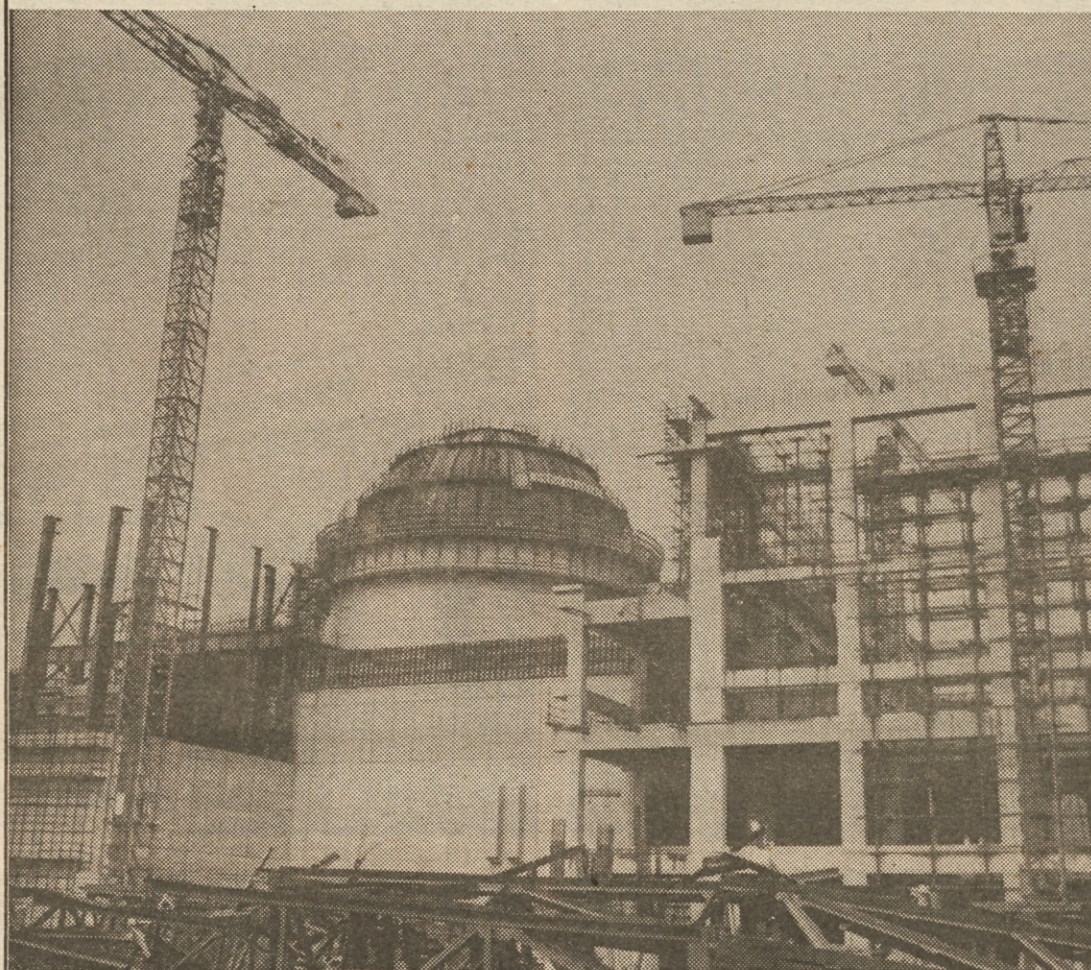
Na tem mestu ne bi želeli govoriti o jedrski elektrarni kot

tehnični problem, ki ga ne bi znali rešiti sami. Vso tehnično dokumentacijo dopolnjujejo oziroma iščejo ustrezne rešitve na gradbišču brez tuje pomoči. Djuro Djaković je moral zaradi gradbišča v Krškem posebej izučiti 50 varilcev, ki so pod vodstvom ameriških strokovnjakov (in po ameriških normativih) opravili potrebne tečaje, potem pa tudi strokovne izpite.

Ameriška firma Westinghouse je delavcem firme iz Slavonskega Broda izrekla vse

trebno specialno dvigalo z nosilnostjo do 650 ton. To napravo so skonstruirali delavci Djura Djakovića, zaposleni na gradbišču v Krškem, montirali pa jo bodo prvič v Krškem, in sicer že septembra letos. S to napravo bodo lahko ta težki tovor dvignili do 30 m visoko in rečemo lahko, da takšne naprave, vsaj kot je znano, v Evropi nima še nihče. Hidravlika zanjo je proizvedla »Prva petoletka« iz Trstenika.

Pa tudi sicer bi lahko zapisali, da je Djuro Djaković najbolje

takšni, tudi ne o konzorciju za izgradnjo prve jugoslovanske nuklearke, ki so ga ustanovile delovne organizacije iz Hrvaške in Slovenije, temveč predvsem o enem izmed članov tega konzorcija, o sestavljeni organizaciji združenega dela »Djuro Djaković« iz Slavonskega Broda. Pravzaprav o eni izmed delovnih organizacij v okviru tega hrvaškega giganta, to je delovni organizaciji Inženiring in montaža, ki zaposluje 2500 delavcev (SOZD pa nad 9000) in ima tri temeljne organizacije združenega dela — strojno, elektromontažno in proizvodno jeklenih konstrukcij.

Delovna organizacija Inženiring in montaža ima na gradbišču v Krškem trenutno 410 delavcev, kar je izmed vseh graditeljev največ. Delavci se ukvarjajo s strojno in elektromontažo (vsa tovrstna dela na gradbišču si delijo na polovico z mariborsko Hidromontažo), medtem ko delavci Djura Djakovića opravljajo kompletno izolacijo in protipožarno zaščito, poleg tega pa so že napravili jekleni plašč okrog bodočega reaktorja.

»To je prvo tovrstno gradbišče naše delovne organizacije,« je poudaril dipl. inž. Antun Luketić, vodja delavcev Djura Djakovića v Krškem. To torej pomeni, da je Djuro Djaković moral pri prevzemu del najprej ustrezno izučiti delavce, ki opravljajo nadvse zahtevno delo. Dejstvo je namreč, da se gradbišče neke nuklearne elektrarne bistveno razlikuje od običajnega gradbišča.

Djuro Djaković ima na gradbišču nad 80 inženirjev in tehnikov. To so v glavnem mladi strokovnjaki, kljub temu pa do danes še niso naleteli na

priznanje za uspešno in hitro opravljeno delo na zaščitnem plašču (containment), ki je narejen iz 38 mm debelega specialnega jekla. Premer tega plašča znaša 32 m, visok pa je 71 m. Plašč je varjen in delavci so napravili 5,5 km dolg var. Vsak var so seveda pregledali z najmodernejšimi napravami. Ugotovili so le 0,23 % napak. Sedanje norme pa pri takšnih objektih dovoljujejo napake do 3 %. Pri testiranju je jekleni plašč zdržal 3,62 kiloponda pritiska na kvadratni centimeter, v projektih pa piše, da mora plašč vzdržati do 3,14 atmosfere pritiska. Torej je tudi ta del plašča zelo dober. Posebej pa bi veljalo pri gradnji tega plašča omeniti dejstvo, da so ga delavci dogradili v 12 mesecih, kar se ni posrečilo še nikomur na svetu. Doslej so tovrsten »rekord« imeli Japonci, ki so približno enako velik plašč naredili v 15 mesecih.

V ta jekleni plašč bodo položili reaktor in dva paragenertorja, to je tako imenovani primarni krog jedrske elektrarne. Naloga plašča je namreč zgolj v tem, da v primeru eksplozije obvaruje okolico pred morebitno katastrofo. Naj še dodamo, da je 60 % materiala domačega, 40 % pa uvoženega iz Zahodne Nemčije. Djuro Djaković je v zaščitni plašč vgradil tudi dvoje vrat za osebe. To so specialna dvojna vrata, narejena sicer v Slavonskem Brodu, vendar pa po ameriški licenci. Djuro Djaković ima na vsej stari celini, poleg Španije izključno pravico izdelovati takšna vrata! Proizvodnja zaščitnih plaščev za jedrske elektrarne in vrat pa je seveda odslej del proizvodnega programa Djura Djakovića.

Pri montaži reaktorja in dveh paragenertorjev bo po-

opremljena jugoslovanska firma s težko mehanizacijo. Tako so lani prvi v Jugoslaviji nabavili 350-tonsko dvigalo, sicer pa jih imajo še okoli 30, ki lahko dvigajo tovor, težak okoli 100 ton. Takšno mehanizacijo pa tudi rabijo, saj se v glavnem ukvarjajo z gradnjo velikih objektov. Trenutno imajo v Jugoslaviji tudi 40 gradbišč, kjer gradijo klasične elektrarne, tovarne cementa, železarne, tovarne sladkorja itd. Nekaj gradbišč pa ima Djuro Djaković tudi v Afriki, Libiji, Iraku in Iranu ter v obeh Nemčijah.

Kot smo že povedali, ima Djuro Djaković trenutno na gradbišču v Krškem nad 400 ljudi, ko pa bo imel največ dela, jih bo zaposlenih okoli 600. Investitor je za njihove delavce zagotovil stanovanja v posebnem naselju, v Krškem pa imajo na razpolago stanovanjski blok za 250 ljudi. Nekateri, predvsem strokovni kadri, pa se vsak dan vozijo s posebnim avtobusom iz Zagreba.

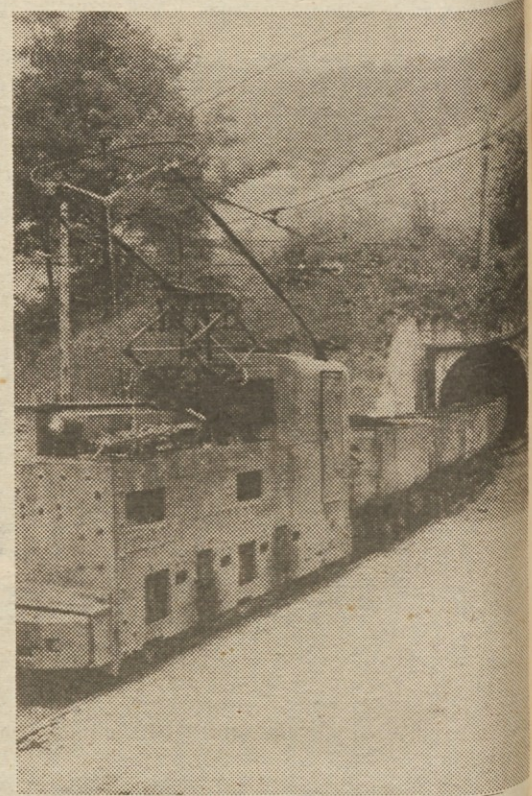
Delavci na gradbišču v Krškem pravzaprav tvorijo majhno delovno organizacijo, ki ima vse organe samoupravljanja, svojo osnovno organizacijo ZK z 61 člani, sindikalno organizacijo itd. Delajo po 10 ur na dan, po potrebi pa tudi ob sobotah in nedeljah. Zgodilo se je tudi že, da so delali v dveh izmenah. Djuro Djaković je za svoje delavce organiziral lastno prehrano, poskrbel pa je tudi za prosti čas delavcev. Tako imajo nekaj športnih rekvizitov, ustanovili pa so tudi tamburaški orkester, ki šteje šest članov. Po besedah vodje gradbišča z delavci doslej ni bilo problemov in so vselej poprijeli za delo tudi ob nedeljah in praznikih oziroma ponoči, če je bilo potrebno.

Rudnik rjavega premoga Senovo

Črno zlato še ni zgodovina

Brez dvoma je Rudnik rjavega premoga Senovo dosegel svoj prvi vrh v proizvodnji med obema vojnama v letu 1929, ko je znašala letna proizvodnja 139.000 ton. V času obnove pa so po nenehnem porastu v letu 1952 nakopali največ v zgodovini: kar 286.000 ton.

Iz matere zemlje

Tako so tudi takrat narekovalle potrebe, tako je nanje »odgovarjal« rudar iz Senovega, to je bil njegov prispevek porušeni domovini. Med priznanji, ki so jih rudarji prejeli, je bila tudi prehodna zvezna zastava — najboljšemu premogovniku Jugoslavije!

Vendar so kasnejše raziskave premogovnih rezerv pokazale, da ni pogojev za nadaljnji razvoj te dejavnosti, to pa je tudi že nakazovalo postopno preusmeritev. Priprave segajo še v leto 1955 in so se vse bolj stopnjevale. Rudnik se je povezal z raznimi večjimi podjetji, med drugimi z Metalno Maribor. Na tej osnovi je prišlo tudi do prve faze preusmeritve rudnika Senovo — z izgradnjo obrata za serijsko proizvodnjo gradbenih žerjavov, ki je danes TOZD METALNE Maribor.

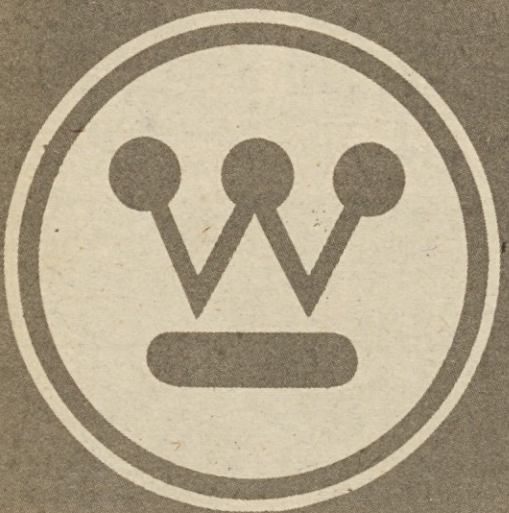
Prevoz v separacijo

Danes okrog 450 zaposlenih nadaljuje s proizvodnjo premoga, skladno s samoupravnim sporazumom za srednjeročno obdobje 1976—1980. Ob tem se perspektivno odpirajo tudi razne vzporedne možnosti sodelovanja z gospodarskimi organizacijami na krškem območju. Poleg tega predvideva osnutek dolgoročne energetske bilance SRS za obdobje 1981—2000 tudi proizvodnjo premoga v rudniku Senovo vsaj do leta 1990, seveda ob pogojih, da bodo v premogovnik vložena določena sredstva po programu, ki je tudi že pripravljen.

Rudarji Senovega čestitajo delovnim ljudem, občanom ob jubileju, mi pa jim želimo tudi v prihodnjem uspešni SREČNO!

Ob praznovanju
500-letnice
Krškega
vsem
občanom
iskreno
čestitamo

Westinghouse

Agrokombinat KRŠKO

INTENZIVEN RAZVOJ POD SKUPNO STREHO

AGROKOMBINAT KRŠKO je organizacija, ki pomembno vpliva na preskrbo prebivalstva s hrano. Prideluje hrano, ki je eden izmed temeljnih problemov naše družbe. Najvažnejše dejavnosti Agrokombinata so vinogradništvo in vinarstvo, sadjarstvo, poljedelska proizvodnja, klanje živine in predelava mesa, organizirano ima tudi kooperacijsko proizvodnjo, za boljše preskrbo prebivalstva pa služi tudi trgovska dejavnost.

Po končani drugi svetovni vojni je bilo na področju današnjega Agrokombinata Krško, ki se ujema z mejami krške občine, ustanovljenih 18 manjših kmetijskih zadrug, ki so se kasneje z integracijami združevale tako, da so bile v začetku šestdesetih let samo še tri kmetijske zadruge — Krško, Kostanjevica in Brestanica. Leta 1965 pa so se združile še te tri zadruge v KZ Krško, ki se je še istega leta preimenovala v Agrokombinat Krško — proizvajalno in trgovsko podjetje s sedežem v Krškem.

Organizacija združenega dela Agrokombinat Krško ima danes dve temeljni organizaciji združenega dela — kmetijstvo s storitvami in kooperacijo ter delovno skupnost skupnih služb. OZD zaposluje 358 delavcev.

Med najpomembnejšimi panogami je sadjarstvo, ki se je v Krškem pričelo intenzivno razvijati leta 1952, ko so zaorali bregove Leskova. Najprej so posadili 50 ha hrušk, jablan in breskev. Kmalu so pričeli z urejanjem prve največje slovenske ravninske plantaže v Stari vasi pri Krškem, ki meri 266 ha. Sedaj se ukvarjajo s tretjo etapo obnove sadnih nasadov v najintenzivnejši obliki tako imenovanega sistema sodobnih gostih nasadov, kjer pride na hektar nad 2500 dreves. Prednost teh nasadov je v zgodnji rodnosti, kakovosti plodov, velikih hektarskih pridelkih, kakovosti dreves pa je olajšano med dvema do štirimi vagoni na hektar, pridelok breskev pa je manjši — do dva vagona. Imajo lastno hladilnico z zmogljivostjo 245 vagonov, ki jo bodo kmalu povečali na 500 vagonov, pa tudi sicer naj bi v tem edinstvenem obdobju povečali nasade na približno 450 do 500 ha.

Vinogradniška proizvodnja je organizirana v delovnih enotah Sremič, Kostanjevica in vinske kleti Kostanjevica. Najprej so imeli šest hektarov vinogradov, pridelok pa je znašal 350 hl. Sedaj imajo okoli 60 ha vinogradov, v katerih rastejo predvsem žametna črnina, modra frankinja, kraljevina in laški rizling. Zelo dobri naravni pogoji za pridobivanje cvička na območju Sremiča, Kostanjevice in Gadove peči, kjer so kompleksi agrokombinatovih vinogradov ter vedno večji krog potrošnikov dobrega cvička so podlaga za načrte, da naj bi do leta 1980 imeli že nad 100 ha vinogradov. Pri vinski proizvodnji je treba še omeniti kooperacijo z zasebniki, ki zajema 450 ha vinogradov.

Delavci Agrokombinata so se v šestdesetih letih ukvarjali tudi s pitanjem govedí in z mlečno proizvodnjo. Leta 1969 so na primer dali na trg 1500 glav živine, kar je bilo največ v enem letu, po tem letu pa se je število govedí zmanjševalo, dokler niso v prvi polovici leta 1975 pitanje povsem ukinili. Ukvarjali so se tudi z vzrejo piščancev (približno 250.000 kljunov oziroma 400 ton teže), vendar so tudi to proizvodnjo kmalu opustili. Danes na njihah pridelujejo predvsem koruzo in pšenico (na 250 ha). Druga zemljišča, ki niso primerna za njive, pa bodo zaradi opustitve živinoreje preuredili v sadovnjake.

Zmogljivost klavnice v Kostanjevici je prilagojena potrebam Agrokombinata oziroma krške občine. Na leto zakoljejo okoli 1000 govedí, približno 1300 telet in okoli 2500 prašičev. Meso prodajajo v lastni ih mesnicah, imajo jih 11, okoli 30 % telečjega, približno četrtno govejega in nekaj svinjskega mesa pa

prodajo tudi izven meja občine. Seveda se ukvarjajo tudi s predelavo mesa. Med njihovimi izdelki je najbolj znana krška suha klobasa.

Uspešen razvoj sadjarstva in vinogradništva je med drugim omogočila tudi lastna trgovska mreža, ki se ukvarja z maloprodajo v večjih krajih občine, sicer pa segajo trgovske vezi tudi izven republiških meja — do Beograda, Splita, Mostarja in Pule.

Ob nastanku agrokombinata je seveda le-ta moral prevzeti tudi vse obveznosti tedanjih zadrug do kmetov. V ta namen je ustanovil proizvodne okoliše, kjer so kmetijski strokovnjaki pospeševali vse oblike proizvodnje. Povedati pa je treba, da so gospodarstva zelo razdrobljena, na gospodinjstvo odpade le nekaj več kot 2,5 ha obdelovalne zemlje, kmečkih gospodarstev pa je skoraj 5300. Vseeno pa je že leta 1971 Agrokombinat pričel pomagati kmetom pri preurejanju oziroma specializaciji kmetij.

Jedrsko elektrarno Krško v ustanavljanju

ČEZ DVE LETI PRVI KILOVATI

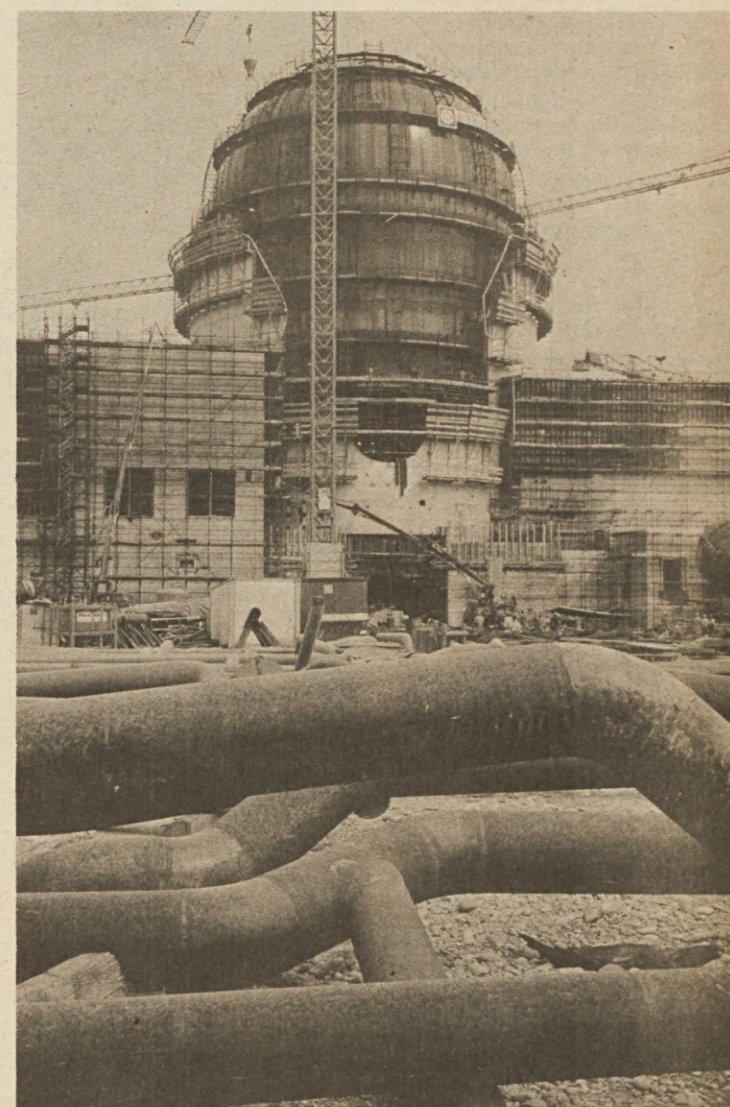
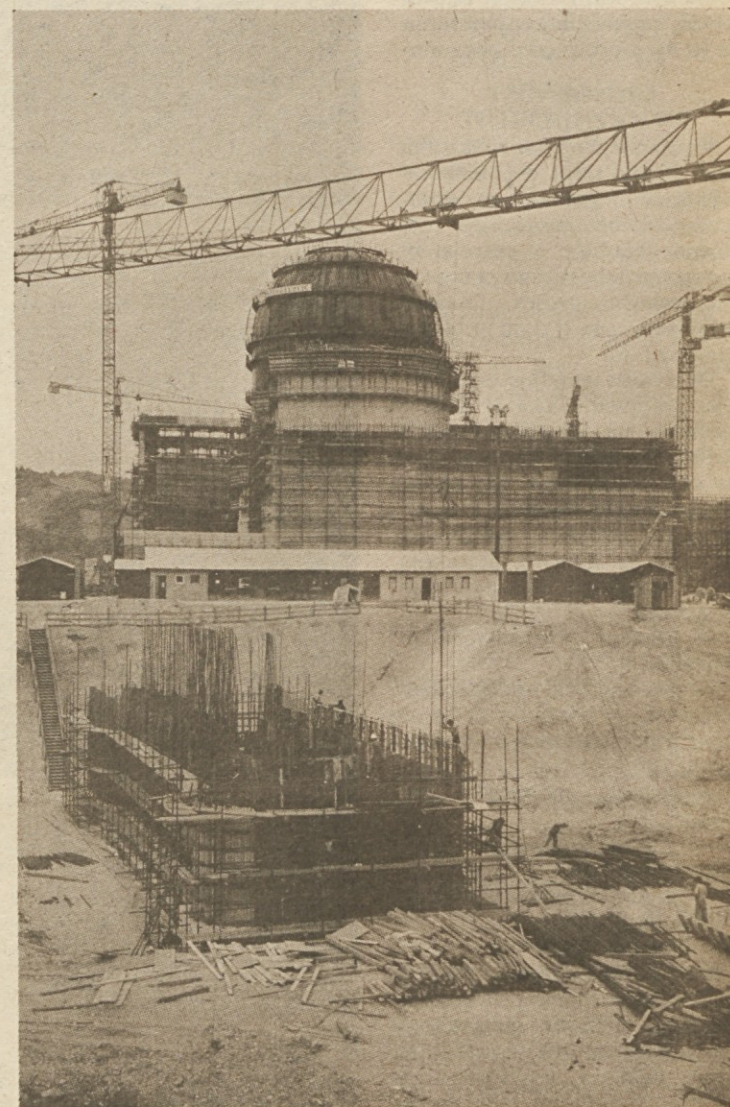
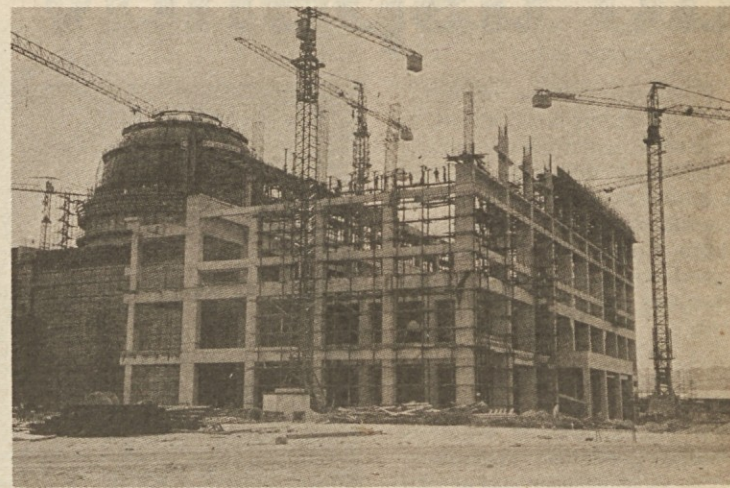
Izvršna sveta SR Slovenije in Hrvatske sta v oktobru 1970. leta sklenila sporazum o skupni izgradnji dveh jedrskih elektrarn, od katerih prvo grade v Krškem. Po večletnih pripravljalnih delih, zbiranju in primerjanju ponudb je bila v avgustu 1974 podpisana glavna pogodba s tvrdko Westinghouse za izgradnjo jedrske elektrarne moči 632MW. 1. decembra 1974 je bila svečana otvoritev del na gradbišču v prisotnosti predsednika republike tovariša Tita, ki je položil temeljni kamen.

Jedrsko elektrarno Krško bo imela moč 632MW na pragu elektrarne in bo pri povprečno 7000 obratovalnih urah dajala letno proizvodnjo okoli 4,4 milijarde kWh. Jedrski sistem za proizvodnjo pare je tipa PWR in ga sestavljajo reaktor, dve hladilni zanki ter pomožni reaktorski in varnostni sistemi. Reaktorska posoda, hladilna kroga s dvema uparjalnikoma in del pomožnih reaktorskih sistemov so v dvojnem zadrževalnem hramu iz 38mm debele jeklene notranje lupine premera 32 metrov in višine 71 metrov. Zunanja lupina pa je iz armirane betona. Zadrževalni hram preprečuje sproščanje radioaktivnih snovi v okolico. Pri tem velja poudariti, da je zadrževalni hram le ena izmed mnogih varnostnih naprav v elektrarni, ki skrbijo edinole za to, da se radioaktivne snovi ne bi razširjale v elektrarno sami, niti v okolico elektrarne.

V reaktorski sredici je 121 gorivnih elementov, ki vsebujejo obogateno uransko gorivo. Jedrska elektrarno Krško bo potrebovala letno okoli 16 ton rahlo obogatene urana.

Jedrsko elektrarno Krško bo predvidoma pričela poskusno obratovati sredi leta 1979. V juniju 1977 so bila gradbena dela na glavnih pogonskih objektih v zaključni fazi in pričela so se montažna dela. Večji del opreme za elektrarno je bil že izdelan v ZDA, prevoz težje opreme, predvsem uparjalnikov in reaktorske posode pa se bo odvijal od avgusta do oktobra 1977 od pristanišča Reke do gradbišča elektrarne. Istočasno se že pripravlja kader za elektrarno. Zaključeno je osnovno šolanje iz jedrske tehnologije, okoli 35 inženirjev in tehnikov pa se je specializiralo na ustreznih tečajih v ZDA.

Omenili smo že, da bo v jedrsko elektrarno Krško vgrajeno veliko varnostnih sistemov, tako da bo elektrarno varen in zanesljiv objekt in to varen ne samo za okolico, temveč tudi za obratovalno osebje. S sodobnimi čistilnimi napravami za tekoče in plinaste odpadke, kot so ionski izmenjevalci, uparjalniki, filtri in podobno, se bodo že v elektrarni sami očistile vse odpadne vode, ki bodo ali bi bile lahko onesnažene z radioaktivnimi snovmi ter zrak iz ventilacijskih naprav. Količine radioaktivnih snovi, ki jih bo jedrska elektrarno Krško spuščala v okolico, bodo zato mnogo manjše od naravne radioaktivnosti tal in ozračja: Tudi ni odveč, če poudarimo, da je jedrska elektrarno zelo čist industrijski objekt, saj ne oddaja v okolico niti dima niti saj.

SGP PIONIR — TOZD GRADBENA OPERATIVA KRŠKO

Z dobrim delom do uspehov

V sestavu delovne organizacije SGP Pionir Novo mesto, ki šteje devet temeljnih organizacij združenega dela in delovno skupnost skupnih služb, poslujeta tudi dve TOZD s sedežem v občini Krško. To sta temeljna organizacija združenega dela Gradbeni sektor Krško, ki je glede na realizacijo druga največja TOZD v Pionirju (leta 1975 je na primer ustvarila 25 % celotne vrednosti opravljenih del Pionirja), druga pa je Togrel — tovarna gradbenih elementov. Glede na realizacijo sicer ni tako pomembna kot TOZD Gradbeni sektor, zanimiv in konjunktoren pa je njen proizvodni program.

SPOSOBNOST IN RAZNOLIKOST

Na območju občine Krško ima SGP Pionir torej dve temeljni organizaciji, gramoznico, separacijo in betonarno, pa tudi glavno skladišče s potrebnimi servisnimi delavnicami za popravilo manjših strojev, tesarsko delavnico, samski dom in blok z garsonjerami.

Dejavnost temeljne organizacije Gradbeni sektor je sicer v glavnem na območju občine Krško, Brežice in Sevnica, sega pa tudi izven meja teh občin. Glede na vrsto objektov, ki so jih delavci te temeljne organizacije zgradili, bi njihovo dejavnost lahko razdelili na naslednje dejavnosti:

- gradnja stanovanjskih objektov,
- gradnja industrijskih objektov,
- gradnja mostov in nadvozov,
- gradnja energetskih objektov,
- gradnja gostinskih in turističnih objektov,
- gradnja športnih in rekreacijskih objektov,
- gradnja šol in vrtcev.

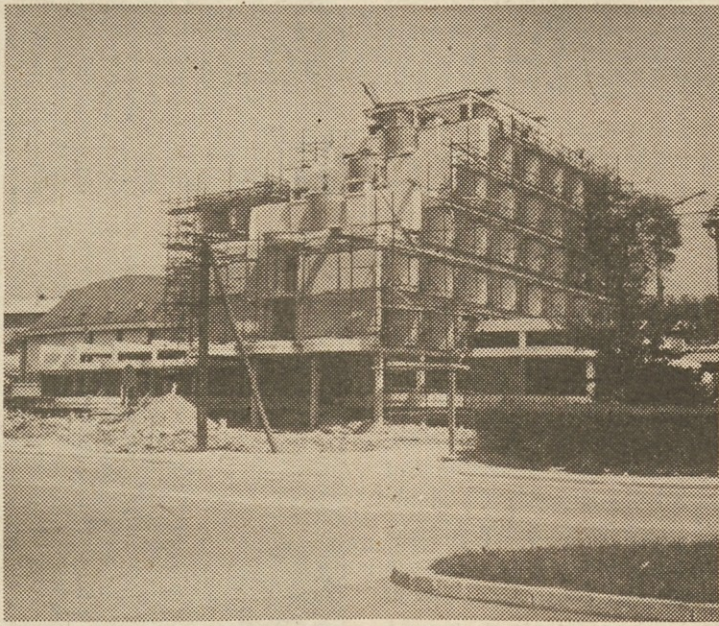
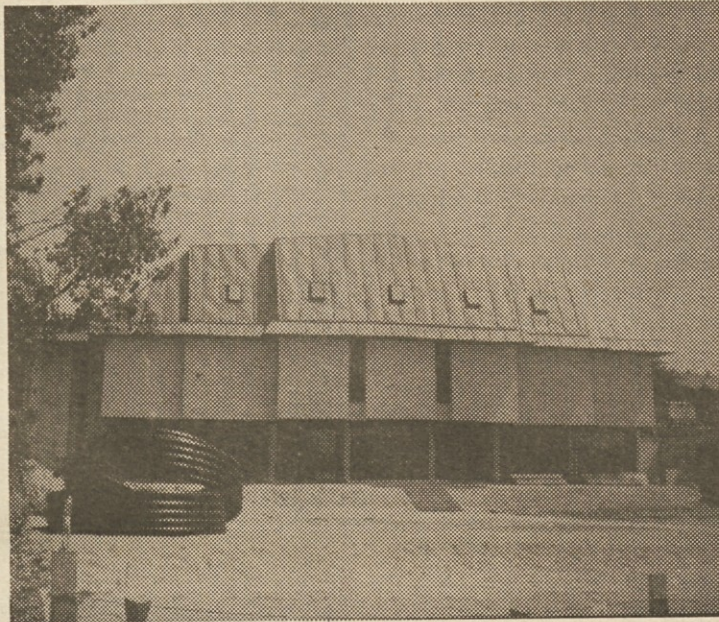
Pri navedenih vrstah gradenj je TOZD sposobna prevzeti vsa gradbena dela, ob sodelovanju svojih kooperantov pa tudi obrtniška dela. V sodelovanju s TOZD Projektivni biro pa je zmožna prevzemati tudi kompletne inženiring storitve.

Pri pregledu dosežkov po posameznih vrstah gradenj od konstituiranja v temeljno organizacijo pa do danes, lahko opazimo raznolikost gradenj in sposobnost delavcev te temeljne organizacije. V Krškem so zgradili več stanovanjskih blokov, v Brežicah pa stanovanjske stolpnice za trg ali za že znane kupce. Postavili so tudi stanovanjske bloke v Sevnici in na Senovem. V Krškem so zgradili skladišče v TOZD Imperial, novo tehnično in servisno halo za Slovenija avto, v Leskovcu skladišče za vino, v Šentlenu pri Brežicah obratne prostore za Slovenija vino, gradili pa so tudi tovarno silikatne opreme za Salonit iz Anhovega.

Pri gradnji cest so najpomembnejši objekti v sklopu izgradnje tovarne celuloze in papirja, nasip in cestno križišče pri nadvozu v Krškem, ceste v okviru PPE Brestanica itd. Pri gradnji mostov in viaduktov je prav gotovo največji delovni dosežek krški most in nadvoz z viaduktom.

Pred nekaj več kot enim letom je TOZD Gradbeni sektor zaključil gradbena dela pri izgradnji izredno pomembnega energetskega objekta — plinskoparne elektrarne v Brestanici. Zgradili so glavno obratno poslopje, skladišče goriv, objekt kemične priprave vode, stikališče in vrsto drugih objektov. Pri zunanji ureditvi pa so opravili stabilizacijo nasipov in sanacijo pobočij.

Med večjimi gradbenimi deli so pomembni tudi turistični in gostinski objekti, med njimi predvsem hotel Donat v Rogški Slatini, ki je visoke A kategorije.

TOZD Krško pa je bila vključena tudi pri gradnji znanega hotela v Zakopanah na Poljskem.

VELIK USPEH SE IMENUJE PAPIRNICA

Med največje in najpomembnejše objekte, ki jih je zgradila ta TOZD, pa nedvomno sodi izgradnja obrata magnetne celuloze v tovarni Djuro Salaj v Krškem. To gradbišče bi pravzaprav lahko imenovali tudi eno izmed največjih gradbišč v naši ožji domovini. Posebej je treba poudariti, da je gradnja tekla brez zastojev in kar še največ velja — zaključena je bila mesec dni pred predvidenim rokom. To gradbišče je obsegalo več kot 30 posameznih objektov, posebnost gradnje pa je bila v tem, da je potekala na izredno zgoščenem kompleksu, potrebno je bilo rušiti stare objekte, proizvodnja v obstoječi tovarni je tekla normalno, sproti pa je okrog 300 delavcev montiralo tudi opremo. Delo je potekalo tudi v nočnih izmenah, ob sobotah in nedeljah.

Delavci so morali skopati nad 100.000 kubičnih metrov različnega materiala, vgraditi 20.000 kubičnih metrov betona, 1600 ton armature in 58.000 kvadratnih metrov opažev. Vsa ta dela so veljala 187 milijonov din.

S to izgradnjo se je bistveno povečal obseg proizvodnje celuloze, saj se je letna zmogljivost od dosedanjih 57.000 ton povečala na 161.000 ton.

Nedvomno lahko za TOZD Gradbeni sektor iz Krškega zapišemo, da se ukvarja z moderno gradnjo, ki jim omogoča kratke roke in nizke cene. V letošnjem letu ima TOZD Krško precej gradbišč, med najpomembnejše pa prav gotovo sodi gradnja poslovnega centra z delavskim domom v Krškem. Gradijo tudi v občinah Brežice, Nerezine in v Zagrebu. Sodelovali so tudi pri izgradnji Sončnega zaliva na Malem Lošinju. Zanj je SGP Pionir zaradi izredno hitre in poceni gradnje dobil obilico priznanj. Gradijo še v Zvorniku in v Libiji, v kratkem pa bodo ponovno šli v Posočje.

SGP PIONIR — TOZD TOGREL LESKOVEC PRI KRŠKEM

Proizvajalci tovarn in stanovanj

Na prostranem Krškem polju, ki je bogata surovinska baza za proizvodnjo prefabriciranih armirano betonskih elementov, ima SGP Pionir Novo mesto tovarno gradbenih elementov, znano kot TOZD TOGREL, Leskovec pri Krškem, kjer izdelujejo montažne gradbene elemente za stanovanjsko gradnjo in industrijske montažne hale z montažnimi fasadami.

Delavci Pionirja so 1970. leta sprejeli investicijski načrt za gradnjo te tovarne z namenom, da bi se vključili med tiste delovne organizacije, ki se trudijo gradbeništvo preseliti v čimvečji meri s klasičnih gradbišč v tovarne. Ko danes po šestih letih dela analizirajo prehojeno pot, lahko s ponosom ugotovijo, da so bili to zelo pomembni koraki, saj so se sicer težke razmere gradbenega delavca izboljšale. Delajo v zaprtih proizvodnih dvoranah, kjer jih ne ovira dež in sneg in ne

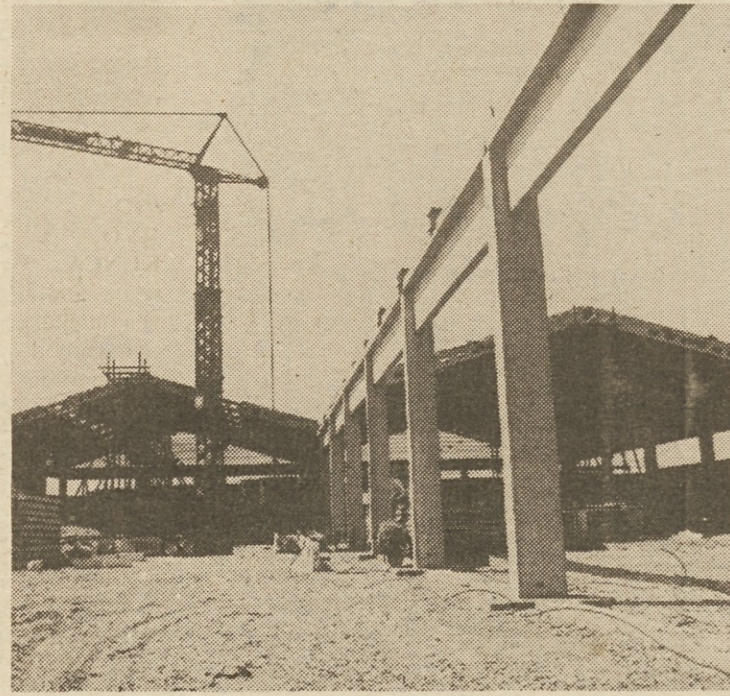
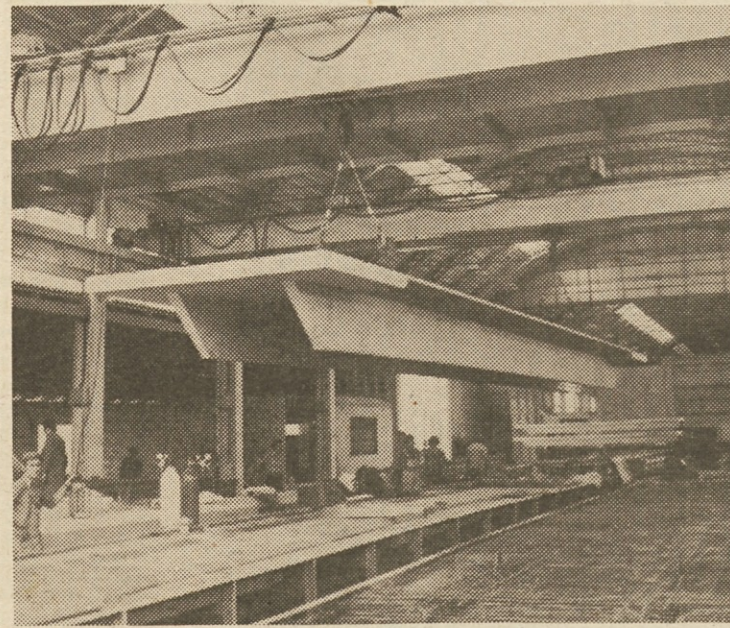
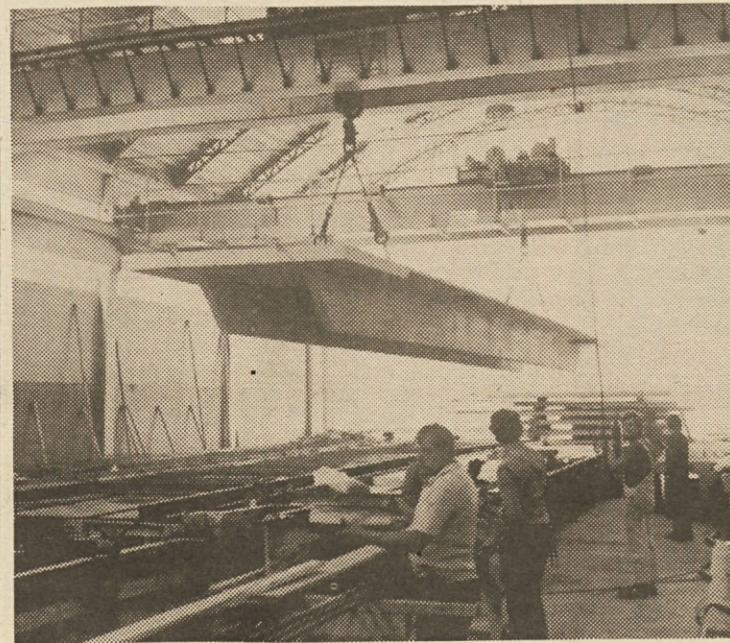
pride blizu zima.

Dvaindvajsetčlanski kolektiv, ki je pričel z uvajanjem proizvodnje, je danes temeljna organizacija Pionirja s 120 zaposlenimi in zaokroženim proizvodnim programom. V prvih letih obratovanja so izdelovali montažne armirano betonske elemente za ločno halo, ki smo jo sprva prodajali le na domačem področju, v naslednjih letih pa tudi k sosedom na Hrvaškem, v Bosno in Hercegovino in tudi v Črno goro. Iz tega obdobja se spominjajo številnih objektov, ki so danes proizvodne dvorane za lesno predelovalno industrijo, tekstilno industrijo, farmacija, najrazličnejša skladišča. Uspešno pa so se vključili tudi v vse bolj razvijajoči se zeleni plan. Zlasti mogočni so naslednji objekti: ŠIP Oštrelj v Bosanskem Petrovcu z 18.000 kv. metrov pokritih površin — tovarna stavbnega pohištva, Ko-

njuh Živinice z 12.000 kv. metrov pokritih površin, tovarna stanovanjske opreme, Sator Glamoč z 9600 kv. metrov, Tovarna keramičnih ploščic v Račjem Selu pri Trebnjem. Za primer pa lahko navedemo tudi skladišče, zgrajeno v Slavonškem Brodu za potrebe tamkajšnje trgovske mreže v površini 9500 kv. metrov, zgrajeno v 70 koledarskih dneh. Montažne ločne konstrukcije izvajajo z razpetinami do 30 m ter so lahko eno in večetažne. Potrebe na tržišču so pokazale, da je potrebno gradnjo industrijskih hal na montažni način razvijati naprej, še zlasti zaradi prihrankov v energetiki. Armirano betonska hala, zgrajena z vgrajenimi izolacijskimi materiali po sistemu Pionir, daje po tej strani zelo ugodne rezultate in ima prednosti pred ostalimi sistemi gradnje industrijskih hal. Zaradi izredno velikega števila tako zgrajenih objektov, saj so v štirih letih postavili več kot 340.000 kv. metrov najrazličnejših objektov, so v lanskem letu pričeli izdelovati montažno halo z dvokapno streho in v letošnjem letu še montažno halo z ravno streho. Prve izkušnje v novih sistemih že imajo. Trenutno gradijo v ravnem sistemu novo enoetažno proizvodno dvorano Laboda TOZD Libna v Krškem in več objektov v dvokapnem sistemu, tako Žito TOZD Imperial Krško, nove garaže za Transport Krško in proizvodno dvorano Agrotehnike v Brežicah.

Kot smo že omenili, izdelujejo v tej Pionirjevi tovarni tudi montažne ploskovne elemente za stanovanjsko gradnjo. Gre za montažne stene, ki jih montirajo na zabetonirane skelete po sistemu tunelskih opažev povsod tam, kjer dela Pionirjeva gradbena operativa. Fasadne stene izdelujejo v najrazličnejših barvnih odtenkih, barve pa dodajajo v svežo mešanico betona. Za te izdelke, ki so sicer zelo zahtevni, imajo vse potrebne ateste oziroma ustrezajo našim predpisom. Te elemente v tem času montirajo v stanovanjski soseski Drska — Novo mesto, v Krškem, v ljubljanskih soseskah SŠ 7-1 in BS 3. Osvojeni sistem montažnih fasadnih sten in predelnih sten dopolnjujejo tudi razne izvedbe montažnih stopnišč, podestov in balkonskih ograj.

Če pogledamo v proizvodnjo danes, lahko ugotovimo, da je polno zasedena, saj je organizirana v treh izmenah, to je z neprekinjenim delovnim časom, kar daje ugodne možnosti za dober gospodarski rezultat. Po sprejetem srednjeročnem razvojnem programu bodo v letošnjem letu dokončali drugo fazo tovarne z nakupom nekaterih pomembnih strojev, razen tega pa zgradili nove garderobe, jedilnico s kuhinjo in manjkajoče pisarniške prostore. Posebno skrb namenja tudi zunanji ureditvi oziroma urejanju okolja. Sicer pa so prepričani, da so sprejeti razvojni programi njihove TOZD dobro zastavljeni ter da bodo prizadevanja, ki jih vlagajo v razvoj sodobne tehnologije, rodila dobre sadove.

»Tukaj je vse drugače!«

EM — Hidromontaža Maribor je med najpomembnejšimi graditelji jedrske elektrarne v Krškem — Ob izredno bogatih izkušnjah naš jedrski prvenec vendarle pomeni doslej najtrši oreh — »Strli ga bomo, kot smo že vse; zaradi nas ne bo zamud!« pravijo

Na velikem gradbišču naše prve jedrske elektrarne v Krškem smo obiskali vodjo gradbišča mariborske EM-HIDROMONTAŽE, Jožeta Vide-ta, diplomiranega inženirja in njegovega najbližjega sodelavca Draga Pisnika, operativnega vodjo gradbišča in Franca Starca, vodjo operativne priprave dela gradbišča. Z njimi smo se zapletli v zanimiv pogovor.

»Vsa številna dosedanja gradbišča, na katerih je doslej EM-Hidromontaža po Jugoslaviji in po vsem svetu, so bila »klasično« organizirana. Pri jedrski elektrarni pa je precej drugače. Od celotnega sedanjega števila delavcev, ki jih je okrog 500, je več kot četrtina zaposlenih v tehničnih in drugih pripravljalnih službah gradbišča. Tako organizacijo narekuje način dela glavnega izvajalca vseh del, ki je na tem objektu znana ameriška korporacija Westinghouse iz Pittsburgha,« so pripovedovali naši sogovorniki.

Razlika izhaja iz same strukture pogodbe, po kateri je bila zaupana navedeni severnoameriški korporaciji izvedba vseh del na jedrski elektrarni in iz strukture podpogodbe za izvajanje, v našem primeru montažnih del. Medtem ko za druge objekte sklepajo pavšalne pogodbe za dobave in storitve na podlagi izvedbenih projektov, so dela na jedrski elektrarni sklenjena po sistemu stroškov dela. Sklenitev take pogodbe je narekovalo dejstvo, da firma Westinghouse ni imela ob sklenitvi pogodbe definirane projekta za to elektrarno. Projekt izdelujejo vzporedno z gradnjo. Velik del izvedbene dokumentacije »razdeljujejo« na samem gradbišču praktično sproti, tako kot se dela pri gradnji objekta odpirajo. Tako način dela seveda zahteva širšo zasedbo tehničnih, komercialnih in finančnih strokovnih služb izvajalcev. Te v primeru »klasičnih« pogodb in objektov niso tako številne, saj je veliko stvari določenih s samim projektom in so priprave ter spremljava na gradbišču manj obširne, kar pomeni, da je na gradbišču precej manj »režije«. Pa tudi same kontrole kakovosti in postopkov je zelo veliko, saj je jasno, da na nuklearni elektrarni med obratovanjem ne sme prav nič odpovedati. Za to pa je treba poskrbeti že med montažo. Tudi tega na drugih objektih ni v taki meri.

Z gradnjo prve jedrske elektrarne si vsi izvajalci gradbenih, montažnih in projektantskih del nabirajo bogate izkušnje, ki bodo prav gotovo zelo koristne za izvajanje del pri vseh naslednjih naših jedrskih elektrarnah. Morda bomo takrat prav na podlagi izkušenj, pridobljenih na našem jedrskem prvencu, mogli tudi za dela na jedrskih elektrarnah sklepati pogodbe »na ključ«.

Tudi samoupravno in družbenopolitično je EM-Hidromontaža svoje gradbišče vzorno organizirala: na gradbišču imajo svet gradbišča, komisijo za medsebojna delovna razmerja, sindikalno organizacijo, mladinsko organizacijo, ki šteje okrog 130 članov, močno osnovno

organizacijo Zveze komunistov. Zelo aktivno je športno življenje monterjev EMH na tem gradbišču: na nedavnem tradicionalnem tekmovanju monterjev vseh gradbišč EM-Hidromontaže so ekipe gradbišča nuklearke zasedle številna prva mesta.

DOSLEJ NAJTRŠI OREH

Strokovno in organizacijsko sodi to gradbišče med največja in najbolj zahtevna gradbišča EM-Hidromontaže v vsem 30-letnem delovanju te delovne organizacije pri gradnji energetskih in industrijskih objektov doma in v tujini. Največja gradbišča so doslej bila: HED Jerdap, TE Šoštanj III, Tarbela Dam v Pakistanu. Na višku del, »v konici«, bo EM-Hidromontaža v Krškem zaposlovala približno 700 delavcev ali tretjino vseh monterjev te delovne organizacije. To pomeni, da bo tedaj nekaj mesecev to gradbišče dajalo tretjino vse realizacije.

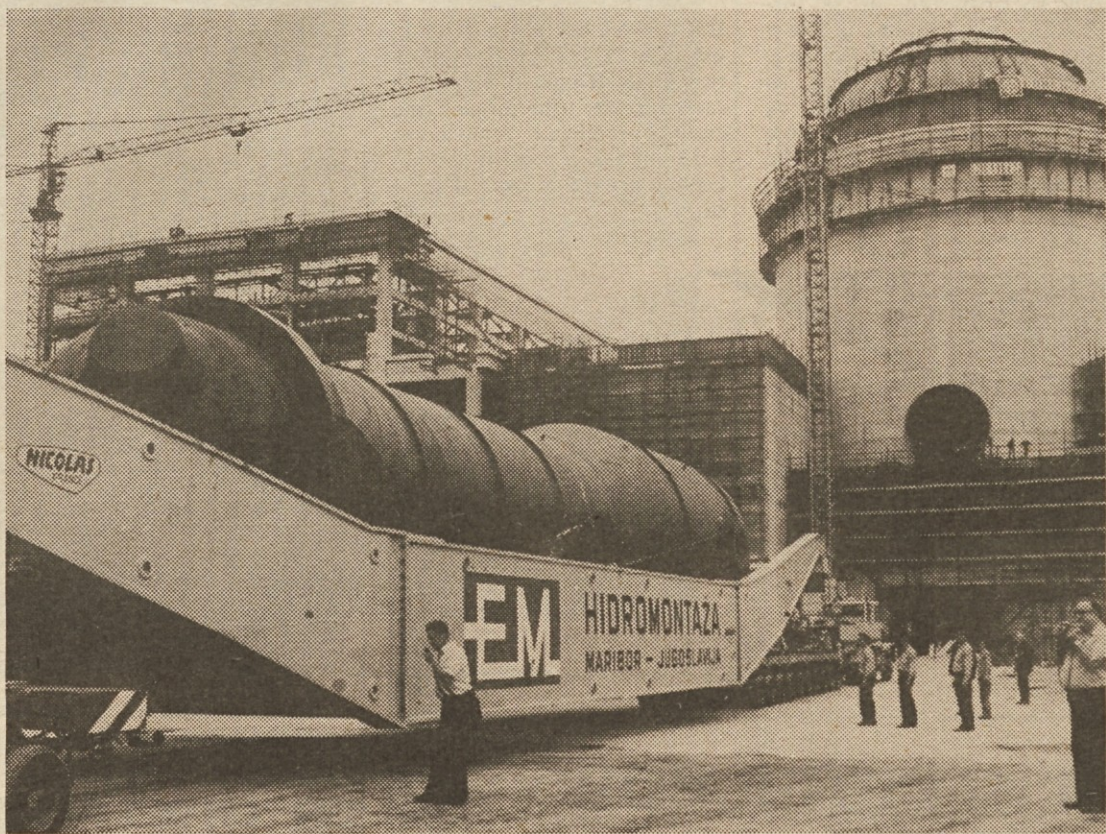
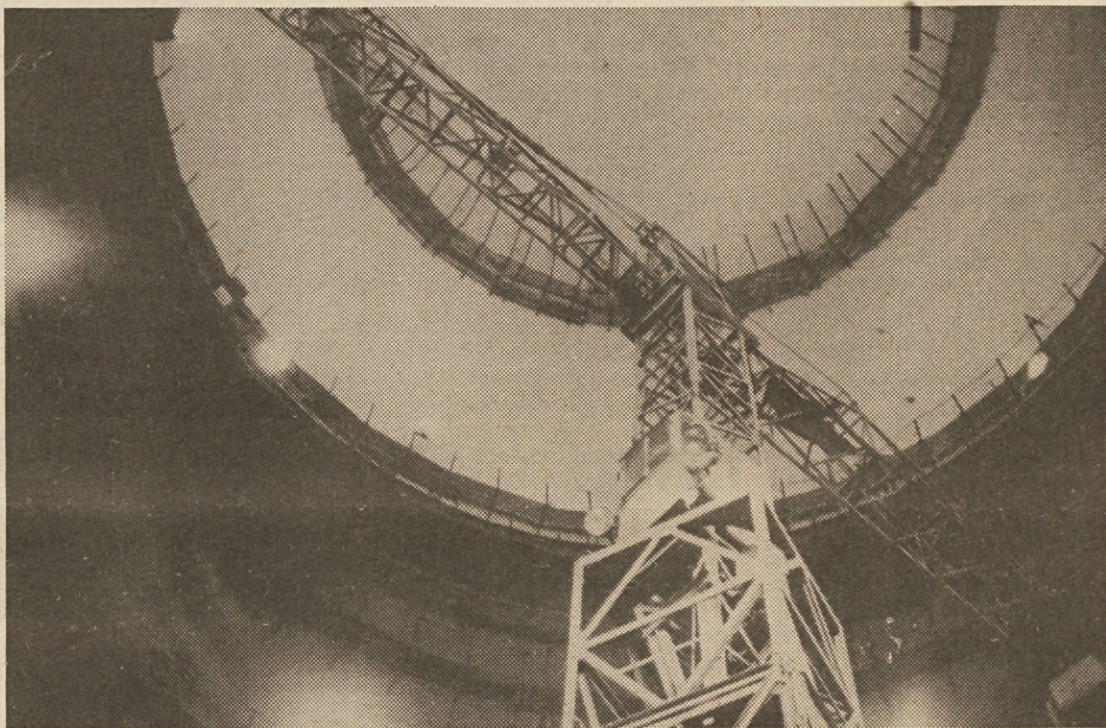
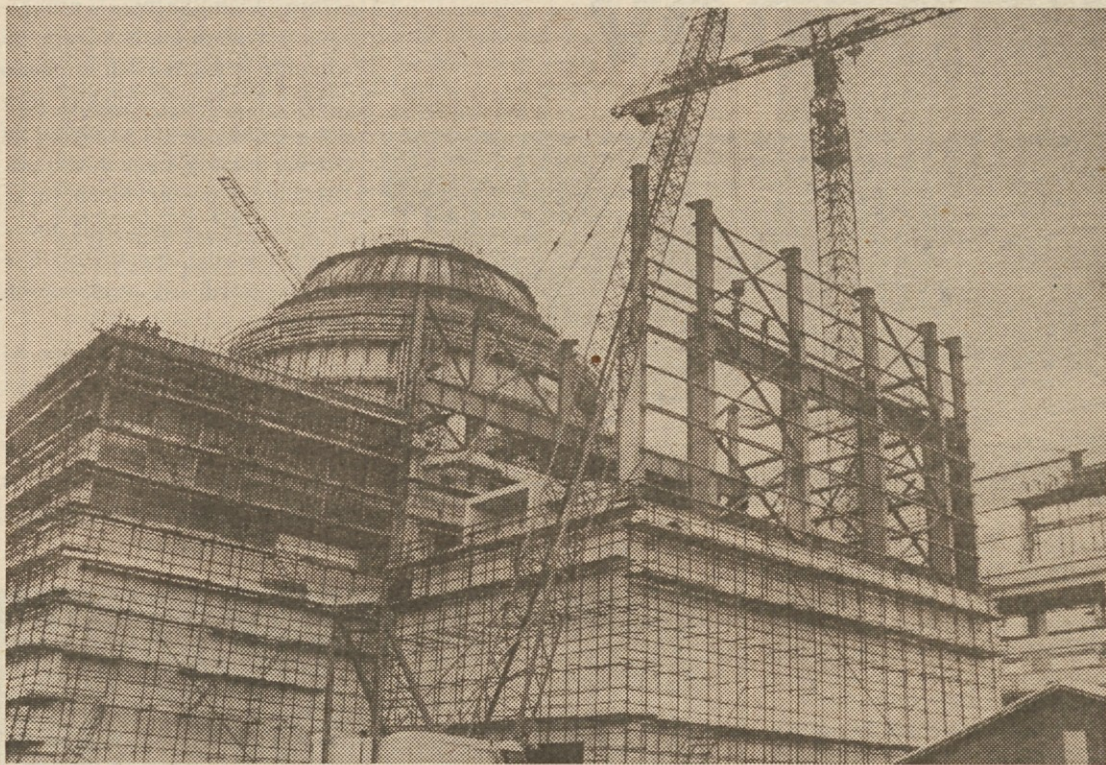
»Priprava dela je izredno zahtevna, saj ameriški partner zahteva za vsako delo vnaprej napisan postopek,« pravi operativni vodja Drago Pisnik.

Pri obhodu objekta smo lahko zaznali grandioznost objekta in zahtevnost dela, ki ga bodo v naslednjih nekaj deset mesecih morali opraviti monterji. EM-Hidromontaža ima nalogo montirati kompletni nuklearni del objekta, ki ga pogosto imenujejo tudi primarni. V tem sklopu so kompletni reaktor, dva parogeneratorja, črpalni sistemi z glavnimi in pomožnimi cevovodi, vsi pomožni sistemi, vsa pripadajoča elektrooprema, oprema za avtomatiko in merilno regulacijsko tehniko ter vsi sistemi ogrevanja, ventilacije in klimatizacije. Tako imenovani sekundarni del elektrarne s pomožnimi sistemi pa bodo montirali monterji delovne organizacije Djuro Djaković iz Slavonskega Broda.

DOSTI »NEVIDNEGA« DELA

Čeprav so monterji EM-Hidromontaže izdelali in vgradili že nad 1200 ton pločevinskih delov, okoli 140 ton drenažnih cevi, več kot 700 ton nerjavečih, 200 ton ogljikovih cevi, nad 140.000 m raznih kablov, pa obiskovalec objekta tega ne vidi, saj je skoraj vsa našeta oprema vgrajena v beton. Vidni pa sta dve veliki stotonski posodi, montirani v veliki cilindrični stavbi (kontejneru), v kateri bo vgrajena vsa nuklearna oprema: reaktor, parogeneratorja in drugo. Obe posodi so že montirali zato, ker je sedaj tu več prostora, ko še ni reaktorja in parogeneratorjev. Sedaj montirajo že tudi opremo in kanale za gretje, ventilacijo in klimatizacijo ter kabske police, na katere bodo kasneje položili na stotine kilometrov energetskih, merilnih in krmilnih električnih kablov.

»Z deli smo bili oziroma smo prav toliko v zaostanku kot gradbinci, kajti naše dosedanje delo je bilo vezano nanje,« pravi vodja gradbišča Jože Vide. Da pa so bile zamude čim manjše, so delavci marsikatero soboto in nedeljo prebili na gradbišču.

ZAHTEVNO IN ZANIMIVO BO VSE DO KONCA

Prav tako kot prevoz sam bo zanimiva in zahtevna montaža teh težkih komponent. To bodo opravili s posebno dvizno konstrukcijo, ki so jo projektirali v ta namen in jo bodo v kratkem izdelali. To napravo bosta za montažo težke opreme uporabili obe montažni delovni organizaciji: EM-Hidromontaža in Djuro Djaković, vsaka na svojem delu objekta. Prek 300 ton težke komponente bodo s to napravo postopno dvignili, nato pa jih

skozi posebno odprtino reaktor-ske valjaste zgradbe horizontalno porinili v samo stavbo. Tu bo breme prevzel posebni polarni žerjav, ki ga izdeluje ljubljanski Litostroj in ga bodo kmalu poslali na gradbišče.

Delo, ki še čaka monterje EM-Hidromontaže na tem objektu, je zelo zahtevno. Položiti bo treba zelo veliko oblog iz nerjavečega jekla, veliko cevovodov, veliko druge zahtevne opreme. Vse mora biti montirano in zavarjeno natančno in brezhibno. Zelo zahtevna bodo

tudi elektromontažna dela, pa montaža opreme za meritve, zaščito, avtomatiko in regulacijo. Vendar: njihovi izkušeni monterji se teh nalog ne bojijo.

»Delali smo že v NDR, Pakistanu, Cejlonu, Nigeriji, Siriji, Libiji, ZRN, Maroku, toda nikjer na tako zahtevnem in po svoje tudi zanimivem gradbišču kot je tukaj. Sodeloval sem tudi pri gradnji atomskega reaktorja v Vinči, toda tukaj je vse nekaj drugega,« je z navdušenjem in ponosom govoril naš »vodič« po gradbišču Drago Pisnik.

Pa pristavimo še: čeprav je tukaj vse nekaj drugega, nam navdušenje delavcev ugledne jugoslovanske montažne delovne organizacije EM-Hidromontaže iz Maribora daje vsa zagotovila, da bodo popolnoma uspeli na tem objektu. Zaradi njih, kot pravijo, ne bo pri gradnji objekta nobene zamude. Vsi se zavedajo, da je naš jedrski prvenec energetsko zelo pomemben. Zato so še tako zagnani v to zahtevno delo, ki ga opravljajo z ljubeznijo in požrtvovalnostjo.

Zaželimo tem našim pionirjem pri gradnji prve jedrske elektrarne uspešno delo!

TUDI PREVOZI IZJEMNO TEŽKE OPREME

Razen montažnih del na reaktorski opremi je EM-Hidromontaža prevzela tudi prevoz vse opreme za elektrarno do gradbišča v Krškem. Posebno zahtevno nalogo predstavlja prevoz najtežjih komponent opreme, ki jo je kooperacija Westinghouse pripeljala iz ZDA v pristanišče na Reki. To so zelo dragoceni in dimenzijsko zelo veliki deli elektrarne. Tudi njihova teža je izredna. Najtežji kosi so težki kar 323 ton. Za ta prevoz je EM-Hidromontaža sestavila poseben konvoj specialnih vozil, ki je dolg okrog 102 m, z naloženim enim parogeneratorjem, težak pa kar dobrih 600 ton. S tem konvojem bodo potem, ko so nedavno prepeljali od Reke do Krškega poskusno breme težko 320 ton, prepeljali še štiri velike komponente: dva parogeneratorja, reaktorsko posodo in stator električnega generatorja.

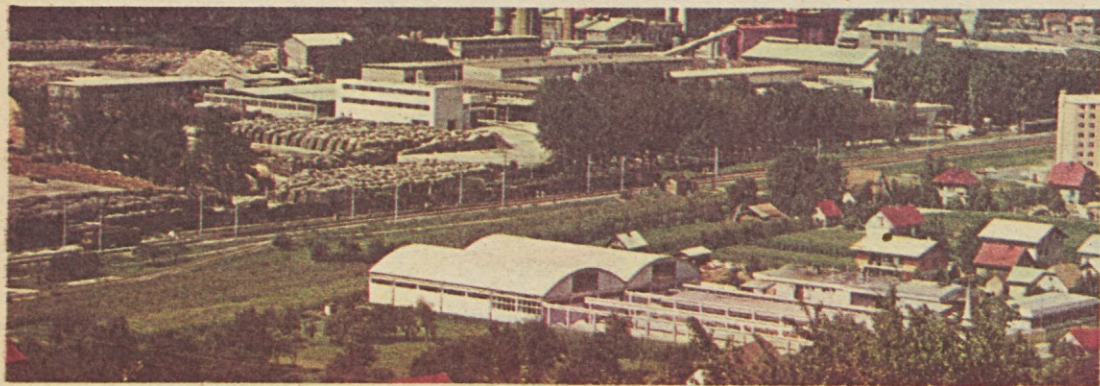
Za pot enega takega konvoja od Reke do Krškega in nazaj (skupno približno 400 km) je potrebnih 25 dni. Prav te dni je bil na poti prvi parogenerator. Nato bodo do zime prepeljali še ostale tri težke komponente. Nato pa še skupno okrog 40 težkih — čeprav precej lažjih — delov opreme. Pa nešteto normalnih tovorov!

Za prevoz težke opreme imajo delavci EM-Hidromontaže bogate izkušnje, čeprav so doslej prepeljali najtežji kos, ki je težak samo 180 ton. Za take prevoze je EM-Hidromontaža odlično opremljena, saj ima vlečna vozila in velike prikolice z velikim številom koles za prevoz najtežjih bremen. Mimogrede povedano: s temi vozili so šli konec lanskega leta pomagat prevažati težko nuklearno opremo za avstrijsko jedrsko elektrarno, ki jo gradijo blizu Dunaja. K opremi, ki so jo že imeli, so dokupili specialni vezni most, ki povezuje dve veliki prikolici tako, da lahko s tako sestavljenim vozilom vozijo težko in dimenzijsko zelo veliko opremo, kakršna je na primer parni generator.

Tudi na transportu se ne sme nič zatakniti. Cesta od Reke do Karlovca je zelo težavna in ovinkasta, ima mnogo vzponov. Zato jo je bilo potrebno prilagoditi Hidromontažnemu konvoju. To je zahtevalo obsežna projektivna preureditvena dela, kar vse je organiziral investitor. Tako prilagojeno cestno traso so potem preizkusili s poskusnim tovorom, ki je — sestavljen iz betonskih kock — po merah in teži natančno simuliral pravo breme. Ko so delavci — specialisti EM-Hidromontaže vozili to poskusno breme, so na cesti sproti risali »trajektorije«, ob katerih vozniki petih težkih vlačilcev sedaj prevažajo pravo breme.

IMPERIAL KRŠKO — TOZD živilskega kombinata ŽITO

Na pragu novih uspehov

Obiskali smo IMPERIAL, temeljno organizacijo združenega dela ŽITO v KRŠKEM, v mestu s starodavno tradicijo, ki se pripravlja na praznovanje 500-letnice obstoja.

Zgodovina prvič omenja Krško že leta 895, čeprav najdbe pričajo, da je tod živel človek že v predzgodovinski in pozneje v rimski dobi. Krško je v 14. stoletju trg, od leta 1477 pa mesto. Tu je na primer 1573. leta baron Turn s pomočjo Uškokov potolkel kmečke puntarje, v teh krajih je še do leta 1862 uspevalo savsko brodarstvo itd.

In med podjetji, zaradi katerih postaja Krško vse močnejše industrijsko mesto, je tudi IMPERIAL, temeljna organizacija združenega dela ljubljanskega Zita. Zametki tega podjetja segajo v konec preteklega stoletja, v obdobje poburzoaznih revolucij v Franciji, ko je oblast pregnala redovnike trapiste iz Dombesa. Beguncem je nudila stara Avstrija zatočišče in kmalu so se pojavili v Rajhenburgu, današnji Brestanici. Že leta 1888 so začeli graditi tovarno in pred koncem stoletja začeli v njej izdelovati čokolado in razne likerje. Za takratne čase proizvodnja ni bila majhna, saj so izdelali po 200 kg čokolade in 700 litrov likerjev dnevno.

V prvi svetovni vojni je pomankanje surovin seveda ustavilo proizvodnjo, po vojni je delo spet steklo in se je proizvodnja dvignila na 500 kg čokolade dnevno. Tovarna pa ni obratovala med drugo svetovno vojno. Po nacionalizaciji leta 1947 in po preselitvi v druge prostore pa je

dvignila proizvodnjo na kar 2000 kg kakavovih proizvodov in 2.500 litrov likerjev dnevno. Kasneje je proizvodnjo likerjev zamenjala proizvodnja fondant izdelkov, te pa še kasneje krem čokolada.

Zaradi nerentabilnosti je podjetje proizvodnjo ukinjalo in leta 1967, torej pred desetimi leti, kupilo prvo linijo za proizvodnjo žvečilnih bonbonov. V tem času je bila razdrobljenost slovenske konditorske industrije velika in stihijski način proizvodnje že nemogoč. Podjetja Šumi Ljubljana, Gorenjka Lesce in Imperial Krško so videla izhod samo v integraciji. Tri leta pozneje jih najdemo združene z Žitom, predstavlja to obdobje mejnik in prag, ki ga je IMPERIAL prestopil na poti k napredku. Združitev in razdelitev nalog med posameznimi temeljnimi organizacijami združenega dela so prispevali, da je IMPERIAL nihal uspehe iz leta v leto. V naslednjih petih letih se je celotni dohodek povečal za 548 %, ostanek dohodka za 324 %, fizični obseg proizvodnje za 239 %. Pri tem se je število zaposlenih povečalo za 63 %, izvozne količine pa za 29-krat!

Prav tako je potekalo poslovanje tudi lani in se nadaljuje v letošnjem letu, ko podjetje beleži rast vseh dejavnosti. Podatki pa dokazujejo preprosto ugotovitev, tisto, kar so nam povedali v tovarni, da namreč praktično nimajo zalog v skladiščih in da bi lahko prodali doma in v tujini še več, če bi jim to dovoljevale zmogljivosti, ki jih izkoriščajo do skrajnih meja.

In vendar teži IMPERIAL naprej, delovni kolektiv želi do leta 1980 znatno povečati fizični obseg proizvodnje, hkrati pa tudi izvoz. To pa bo možno seveda samo s povečanjem proizvodnih zmogljivosti. Zdaj že gradijo nove objekte za proizvodnjo žvečilnih bonbonov, dosedanje proizvodne prostore pa bodo uporabili za pomožne dejavnosti. »Selite« proizvodnje je predvidena v letošnjem decembru in delovni kolektiv, ki se zaveda te velike akcije, se je samoiniciativno odločil, da bo učinke svojega dela, opravljenega v 10 prostih sobotah, podaril v korist poslovnega sklada in tako doprinesel še svoj osebni delež za hitrejši razvoj. Med prihodnje načrte srednjeročnega programa pa sodi tudi izgradnja nove pekarnice na področju brežiške občine, ki bo s kruhom in pecivom oskrbovala 55 do 60 tisoč prebivalcev.

Temeljna organizacija IMPERIAL je na pragu novih uspehov. Hkrati pa je dober primer, da delovni kolektiv, ki je samoupravno trdno organiziran, zmora premagati prenekatero oviro in tako uresničiti načrte v korist vse naše delovne skupnosti.

KOVINARSKA Krško — člen v verigi proizvajalcev opreme

Uspešni na trgu

Kovinarska Krško vstopa v svoje 24. leto obstoja. V primerjavi z renomiranimi tovarnimi opreme je Kovinarska še mlado podjetje. Njegov kolektiv je v neusmiljeni borbi za obstoj na tržišču dokazal, da je dovolj prilagodljiv in dovolj vitalen, saj se ni le obdržal, temveč da iz dneva v dan širi svoje zmogljivosti in se loteva novih in zahtevnejših nalog.

Iz majhne obrtne zadruge, ki jo je leta 1954 osnovalo deset obrtnikov, je že naslednje leto nastalo obrtno podjetje s 40 zaposlenimi, leta 1962 pa je to podjetje dobilo svoje sedanje ime — Kovinarska.

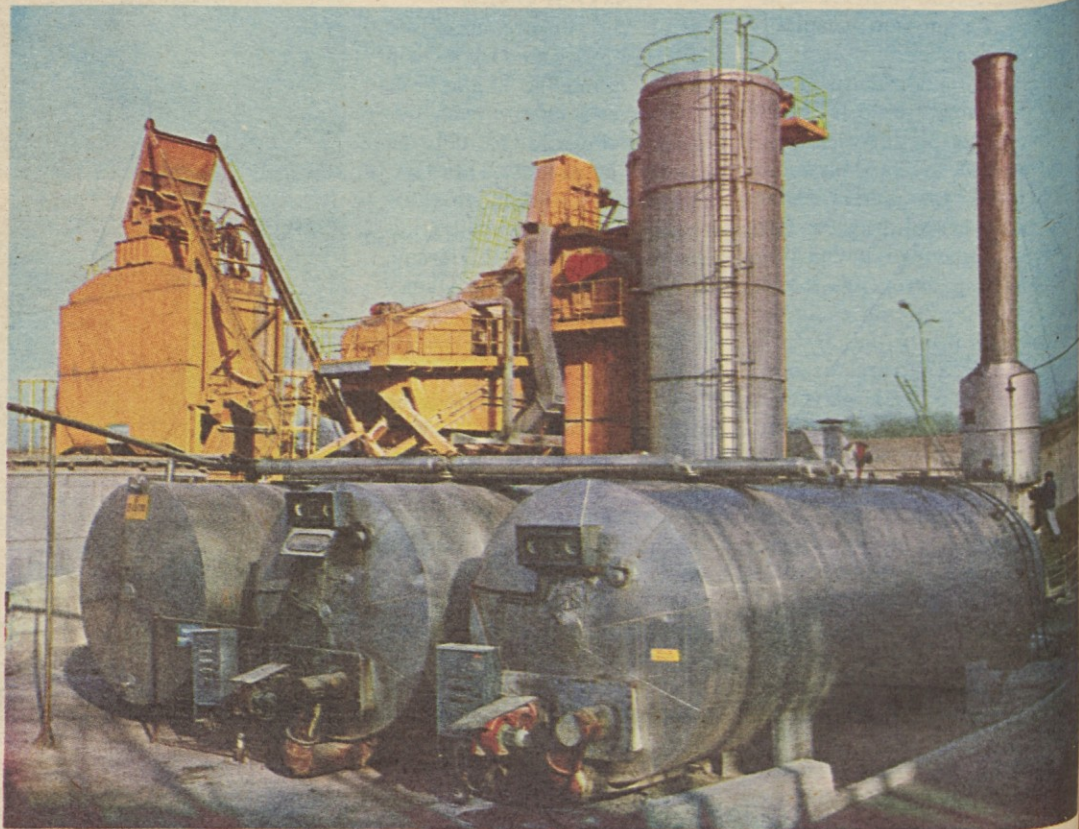
poznana kot solidno podjetje ter si je pridobila zaupanje naročnikov.

Po preselitvi na sedanjo lokacijo v letu 1964 se je podjetje poleg izdelave livnih loncev in opreme za železarstvo usmerilo tudi v izdelavo netlačnih in tlačnih posod v tej meri, da je bilo potrebno nabaviti stroj za izdelavo podnic, s katerimi zalagajo skoraj celotno jugoslovansko tržišče. Nova usmeritev je pomenila tudi uspešen prodor v ladjedelništvo in v proizvodnjo opreme za kemijsko in petrokemijsko industrijo. Tipični primeri teh proizvodov so tlačni reaktorji za kemično industrijo

ter linijo za proizvodnjo posod. Tem linijam pa se je pridružila še linija za izdelavo asfaltnih baz po licenci zahodnonemške tvrdke Wibau.

Asfaltna baza so zaradi poseganja v področje strojogradnje in konstrukcij ter zaradi vključene avtomatike nov korak k uvajanju proizvodnje kompleksne opreme namesto dosedanjih elementov naprav.

Najnovejši program, ki je delno še v razvoju, je proizvodnja kompletne opreme za zaključna civilna zaščita, s katero se Kovinarska aktivno vključuje v sistem splošnega ljudskega

Danes Kovinarska združuje 600 članov kolektiva ter se uvršča med srednje velika podjetja za izdelavo opreme.

Obenem z naraščanjem števila zaposlenih in s spreminjanjem kadrovske strukture se je spreminjal tudi program proizvodnje. Prvotno nezahtevno obrtniško proizvodnjo je zelo hitro nadomestila izdelava konstrukcij, ki je dosegla svoj največji razmah v letih 1960—1964. Po uspešnih konstrukcijskih izvedbah, kakšne so viseči most v Sisku, Modna hiša v Zagrebu, Festivalna dvorana na Bledu, železniški most v Makedoniji, radijska antena na oddajniku Beli križ pri Portorožu ter domala vsi večji televizijski stolpi v Sloveniji, je Kovinarska postala

ter izmenjevalci toplote, separatorji in rezervoarji za petrokemijsko industrijo.

Nova področja dela so prinesla tudi uporabo plemenitejših materialov, kakršni so drobnozrnata mikrolegirana jekla in nerjavna jekla ter uporabo najodobnejših postopkov varjenja, povezanih z enakovredno kontrolo kvalitete z rentgenom, ultrazvokom in magnetometrom. Tehnično in tehnološko je Kovinarska danes sposobna zadostiti vsem zahtevam izdelave po domačih in tujih standardih.

Obseg in raznovrstnost del so zahtevali izoblikovanje oddelkov za posamezne vrste naročil. Kovinarska ima danes specializirano linijo za proizvodnjo jeklenih montažnih silosov za žitarice

odpora in s tem doprinaša h krepitevi naše obrambne moči.

Kovinarska je ves čas svojega obstoja načrtno skrbela za napredek in šolanje kadrov s priučevanjem in štipendiranjem na vseh ravneh izobraževanja in šolanja. Skrb za delovnega človeka se odraža tudi v organizaciji oddiha, sodelovanju pri športnih in kulturnih prireditvah, organizaciji družbene prehrane ter izboljševanju delovnih pogojev. Na osnovi izkušenj iz preteklosti ter nenehnega iskanja novih možnosti zre kolektiv z zaupanjem v bližnjo bodočnost in upa, da si bo s kvaliteto svojih izdelkov ohranil svoje vodilno mesto na področju izdelave kvalitetne opreme.

